

Famati Domini, amici et vicini nobis honoram. Salutem et amicitia prom-
ptum affectum. Veniens personate ad confessum nostrum, famatq Stan-
slaus Smor conuicis et confratre noster, exposuit nobis se quodammodo
iniuria affiri et gravari, a famato Sebastiano Czappek, conuicis f.v.
qui detinens in arce duo stamina panni Londonen, que ipse Stanislaus
Smor vendidit Michaeli fratri suo conuicis f.v. pro quo panne pra-
ditus Michael debuit vinum Toraze, Stanislaus Smor. Proinde obmixte
rogamus f.v. dignentur pannum hoc liberum mittere, nec amplius detineri
predicto Michaeli. Quod si Dominus Sebastiang Czappek habere vo-
luerit, mittat hoc vinum bonum, a quo pretio panni et vini estimato.
Porro, ferunt et talibus qui interim Dns Czappek misit hoc ad Sanden
habet integre et quiete, qui voluerit vendere Dns Czappek vendat, si
vero voluerit hoc ferunt in vitibus facere Dno Stanislaus Smor
ipse velit solvere vel pecunia vel panne, exacte feritis iudicaz
Iano Stanien.
et vino claris f.v. intelligent causam parum pro predicto panne
presentibus. Lex huius Dni Czappek inserto in
Data Noua Sanden feria quinta 27 die Julii,
Anno a Christo nato, 1 4 2

Proconsul et consules civitatis
Noua Sanden.

Wybrane Sandecjane
w zbiorach Archiwum
Państwowego w Lewoczy
Opracowanie ze wstępem naukowym

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Wydawnictwo zrealizowano w ramach projektu „Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy – III etap”. Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z programu Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą

Vydanie zrealizované v rámci projektu „Polonica vo fondoch Štátneho archívu v Levoči – III. etapa“, finančne podporeného z prostriedkov Ministerstva kultúry a národného dedičstva Poľskej republiky z programu „Ochrana kultúrneho dedičstva v zahraničí“

Dofinansowano ze środków
Województwa Małopolskiego

Finančne podporené z prostriedkov
Maľopolského vojvodstva

Realizator projektu / Realizátor projektu
Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu

INSTYTUCJA KULTURY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Współorganizatorzy / Spoluorganizátori
Ľubovnianske múzeum – hrad v Starej Ľubovni
Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi

725 LAT
NOWEGO SĄCZA
1292 - 2017

koordynator projektu / koordinátor projektu

Beata Wierzbicka

redakcja naukowa i korekta / vedecká redakcia a korektúra

dr hab. Ewa Danowska, ks. prof. dr hab. Józef Marecki

kolegium redakcyjne / redakčné kolégium

Bogusława Błażewicz, Piotr Drożdżik, Maria Marcinowska, Leszek Migrała, Danuta Plata, Barbara Szafran, Anna Wideł (sekretarz / tajomník), **Beata Wierzbicka**

korekta edycji łacińskiej i tłumaczeń na język polski / korektúra latinskej edície a prekladov do poľského jazyka

prof. dr hab. Ryszard Grzesik

konsultacje naukowe / vedecké konzultácie

prof. dr hab. Ryszard Grzesik, Miroslav Števík, Peter Žarnovský

autorzy wstępu, nagłówek, przypisów rzeczowych, indeksów osobowych i geograficznych, bibliografii / autori úvodu, nadpisov, vecných poznámok, menného registra, miestneho registra, bibliografie

Beata Wierzbicka, dr Piotr Wierzbicki

edycja w języku łacińskim, przypisy tekstowe i tłumaczenia na język polski /

edícia v latinskom jazyku, textové poznámky a preklady do poľského jazyka

dr Katarzyna Gara, Robert Sochań

tłumaczenie na język słowacki / preklad do slovenského jazyka

Miroslav Števík

korekta tłumaczeń w języku słowackim / korektúra prekladov v jazyku slovenskom

mgr Zuzana Pavlisová, PhD

tłumaczenie na język angielski / preklad do anglického jazyka

Małgorzata Walczak

„Letterman” Sp. z o.o. Agencja Tłumaczy Zawodowych

koncepcja techniczno-graficzna / technicko-grafická koncepcia

Piotr Hrehorowicz, Małgorzata Punzet

Inter Line SC

projekt okładki / návrh obálky

Michał Załuski

fotografie / fotografie

Piotr Drożdżik, Bartłomiej Czech

Dziękujemy Archiwum Państwowemu w Lewoczy za wyrażenie zgody na bezpłatne wykorzystanie fotografii /

Ďakujeme za súhlas s bezplatným použitím fotografií Štátnemu archívu v Levoči

druk / tlač

Drukarnia GOLDRUK

Nowy Sącz, ul. Kościuszki 28, tel./fax 18 442 26 38

© Copyright by Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu

ISBN 978-83-89989-84-0

egzemplarz bezpłatny / bezplatný exemplár

**Wybrane sandecjana
w zbiorach Archiwum Państwowego w Lewoczy**
Opracowanie ze wstępem naukowym

**Vybrané sandeciana
vo fondoch Štátneho archívu v Levoči**
Spracovanie s vedeckým úvodom

Archiwum Państwowe w Lewoczy,
Plac Majstra Pavla 7, 60

Štátny archív v Levoči,
Námestie Majstra Pavla 7, 60

Wstęp

☞ W latach 2015 i 2016 Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu przeprowadziło dwa etapy działań związanych z projektem „Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy”, w ramach dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programu: „Dziedzictwo kulturowe” – priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”. Ich wynikiem było przebadanie dokumentów polskich znajdujących się w Archiwum, a następnie opracowanie i przetłumaczenie z języka łacińskiego na język polski materiału obejmującego 195 dokumentów z okresu od XVI do XVIII w.¹

☞ W bieżącym roku, wzorując się na pracach profesora Feliksa Kiryka z roku 1996², Muzeum podjęło się trzeciego etapu opracowania zasobów archiwum lewockiego, tym razem pod kątem archiwaliów sądeckich. Przy czym, odnosząc się do wyżej wymienionych badań, zdecydowano się przetłumaczyć dokumenty, które nie zostały ujęte w opracowaniu powstałym ponad 20 lat temu. W ten sposób zdołano uniknąć powielania znanego już materiału i wprowadzono nowy wątek do prac nad poszerzeniem wiedzy na temat sandecjanów w różnych archiwach.

☞ Przy opracowaniu materiału skupiono się na dokumentach zawartych w zespole, który nosi nazwę: Archiwum Miasta Lewocza (Magistrat mesta Levoc̄a 1302 – 1922) – inaczej też Miejskie Archiwum (Okresny Archiv), zgromadzona jest w nim duża grupa dokumentów odnoszących się do spraw polskich, oznaczonych skrótem MML. Ten zespół podzielony jest na 21 działów. Najważniejszy z nich – dział XIV z aktami dotyczącymi stosunków Lewoczy z Polską, obejmuje łącznie 686 dokumentów, podzielonych na trzy fondy oznaczone sygnaturami od XIV/1 do XIV/51. Kolejne działy odnoszą się m.in. do następujących zagadnień: handlu (VII), prawa składu (VIII), kontaktów ze Śląskiem (XIII), spraw rodzinnych (XVI) oraz wojennych (XVIII). W nich również można odnaleźć zagadnienia związane z Rzeczpospolitą. Spośród wymienionych działów na uwagę zasługuje dokument oznaczony sygnaturą XVIII/13 z 5 lipca 1626 r., w którym znajduje się list szwedzkiego króla Gustawa Adolfa do Polaków i odpowiedź na wspomniane pismo. Jest to dokument dotyczący spraw wojennych związanych z Polską w kontekście wojny trzydziestoletniej. Z kolei w dziale XV, pod numerem 39, znajduje się dokument mówiący o zniewadze uczynionej polskiemu szlachcicowi Krzysztofowi Lipskiemu, datowany w Spiskiej Kapitulie w 1600 r. Oba dokumenty potwierdzają, że nie tylko dział XIV, ale w zasadzie każdy z pozostałych, zawiera jakieś polonica. Poniżej zestawienie przebadanego działu XIV³.

Tabela: Zespół Archiwum Miasta Lewocza, Dział XIV – korespondencja dotycząca spraw polskich⁴

Lp.	Fond	Sygnatury	Uwagi
1.	I	XIV/1–18	542 strony
2.	II	XIV/19 – 49	896 stron
3.	III	XIV/50 – 51	Fascykułów (kart) 105

1. Opis projektu z 2015 r., zob.: B. Wierzbicka, *Projekt „Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy”*, „Zeszyty Sądecko-Spiskie”, t. IX, 2015, s. 145–147; też: *Polonica w Lewoczy*, „Almanach Sądecki”, R. 25, Nr 3/4 (96/97), Nowy Sącz 2016, s. 119–121.

2. Zob.: F. Kiryk, *Sandecjana w Państwowym Archiwum Powiatowym w Lewoczy*, „Rocznik Sądecki”, t. XXIV, 1996, s. 71.

3. Za: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Pierwsza edycja *Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy* [maszyn. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu], Nowy Sącz 2015, s. 6–7 (wstęp).

4. Tabela za: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 7 (wstęp).

5. Archiwum Państwowe w Lewoczy (dalej: ArchPL), sygn.: MML XIV/16/46 dokument z 1595 r. z podpisem i pieczęcią ówczesnego starosty spiskiego i sądeckiego Sebastiana Lubomirskiego oraz MML/16/48 z 3 lutego 1596 r. – prezentowany w tłumaczeniu i oryginale łacińskim.

☞ Założeniem projektu było odnalezienie nowych, mało znanych dokumentów sądeckich, na które natrafiono w dziale XIV. Odnaleziono tu jednostkę archiwalną o sygnaturze MML XIV/16 (dawna sygnatura to 869.p), Fond I, składającą się z 62 fascykułów, posiadających numerację kart recto i verso, od karty numer 1 recto do numeru 100 verso, czyli dokładnie 200 stron. Można rzec, że jest to największy objętościowo zbiór w tym fondzie. Numeracja dokumentów jest prowadzona od sygnatury MML XIV/16/1 do XIV/16/61. Daty graniczne obejmują lata od 1529 do 1600 r., czyli zamykają się w XVI w. Część dokumentów stanowi korespondencja pomiędzy miastami polskimi a Lewoczą. Głównie są to miasta przygraniczne takie jak: Nowy Sącz, Stary Sącz, Nowy Targ, Muszyna, Żywiec, Lubowla, ale także odleglejsze ośrodki tj. Kraków czy Dobczyce. Zbiór zawiera listy mieszczan i rad miejskich, a także starostów, m.in. z rodu Lubomirskich⁵. Korespondencję prowadzono głównie w języku łacińskim, ale są też dokumenty w języku niemieckim i polskim. Sygnatury na dokumentach dotyczących bezpośrednio Nowego Sącza to: MML/XIV/16/2, 4, 6, 7, 8, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 29, 32, 34, 35, 37. Natomiast sygnatury MML/XIV/46 i 48 widnieją na dokumentach jedynie pośrednio związanych z miastem z powodu ich sygnowania przez starostę sądeckiego. Spośród tych dokumentów, jeden o sygnaturze MML/16/3, jest w języku polskim. Pozostałe sporządzono w języku łacińskim. Daty graniczne zespołu MML/XIV/16

obejmują lata od 1542 do 1596. Część archiwaliów posiada pieczęcie lub ich fragmenty w różnym stanie zachowania. Są to odciski pieczętnie zarówno miejskie, w tym wypadku miasta Nowego Sącza, jak i szlacheckie, np. rodzin Lubomirskich czy Mężyków⁶, a w jednym przypadku nawet kościelne.

❗ Wszystkie dokumenty są rękopisami, autorstwa wielu osób. Zaznaczyć należy, że w zapisach łacińskich znajdują się wtręty polskie (nazwy geograficzne lub nazwiska i imiona). Są też fragmenty po niemiecku, mające charakter informacyjny. Dokumenty noszą ślady zagrzybienia i zawierają ubytki. Zniszczenia są efektem zarówno burzliwych losów miasta i samego archiwum, jak i użytkowania (np. ubytki papieru po wyciętych pieczęciach). Numeracja na dokumentach oraz dopiski różnego rodzaju ołówkami, zazwyczaj w górnej części pierwszej strony dokumentu, mają cezurę późniejszą, wynikły z potrzeby uporządkowania archiwalnego, podobnie jak i zapisy sygnatur (zazwyczaj lewy górny róg). Materiał piśmienniczy to papier czerpany. Karty mają różne wymiary. Tusz, a raczej inkaust, używany do zapisu, ma zabarwienie czarne lub brązowe, widoczne są wyblaknięcia. Pismo jest miejscami trudno czytelne, w związku z uszkodzeniami dokumentów. W zapisie oryginału znajduje się wiele skrótów i opuszczeń, a nawet błędów.

❗ Podejmując się edycji źródeł w języku łacińskim oraz ich przekładu na język polski i słowacki wraz ze skrótem angielskim 16 dokumentów, zdecydowaliśmy się na kompromis pomiędzy *Instrukcją wydawniczą dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku* pod redakcją Kazimierza Lepszego⁷, a założeniami projektu *Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy – III etap*. Podstawą wydania były rękopisy stanowiące oryginały listów. Do edycji tekstu zostało wybranych 16 dokumentów w formie przepisane go tekstu łacińskiego. Całość poprzedza wstęp historyczny wraz z tłumaczeniami źródeł na język polski i słowacki oraz skrótem w języku angielskim, do których zastosowano przypisy rzeczowe (numerowe) i tekstowe (literowe) w edycji łacińskiej.

❗ Staraliśmy się przede wszystkim uczynić tekst łaciński przejrzystym i czytelnym, co nie było proste dla filologów realizujących tę część zadania ze względu na trudności związane z odczytaniem niektórych dokumentów zawierających liczne skróty i błędy językowe. W ramach realizacji projektu koniecznym było pogodzenie sugestii filologów i historyków, czego efektem jest zastosowanie opisanych poniżej zasad wydania.

❗ Został przyjęty następujący układ tekstów w publikacji – na początku zamieszczono tłumaczenie na język polski dokumentu łacińskiego, aby czytelnik mógł się zapoznać z jego treścią, następnie tłumaczenie w języku słowackim, edycję łacińską i skrót w języku angielskim. Wydawcom chodziło nie tylko o same źródła dla potrzeb specjalistów, ale przybliżenie tekstów przeciętnemu odbiorcy-hobbyście, czy też młodzieży. W tym wypadku jest to zgodne z zasadą popularyzacji wiedzy naukowej i wyjścia z nią do szerszego ogółu. Dodatkowym argumentem jest fakt, że materiały te mają przybliżyć historię Nowego Sącza jego mieszkańcom w kontekście 725-lecia lokacji miasta. Stanowią wprawdzie niewielki fragment jego dziejów, ale ukazują problemy przeciętnych ludzi, obywateli miasta, którzy toczą spory i prowadzą handel z miastami spiskimi, stanowiącymi dziś część Republiki Słowackiej. Stąd też tłumaczenie w języku słowackim. Odnosząc się do popularyzacji wiedzy w szerszym kontekście, zgodnie z założeniami priorytetu projektu MKiDN, pod nazwą „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, wprowadzono też tłumaczenie skrótu w języku angielskim, co dodatkowo wzmacnia siłę poznawczą przedstawionego materiału. Warto zdać sobie sprawę, że przygotowane teksty w języku łacińskim z XVI w. z tłumaczeniem na trzy języki nowożytny, mają charakter pionierski. Tego typu wydawnictwa są rzadkością, ale właśnie z racji liczby przekładów pojawiła się konieczność pewnych uproszczeń. Dotyczy to przede wszystkim zastosowania przypisów tekstowych (literowych – objaśniających zagadnienia językowe) i rzeczowych (cyfrowych). Żeby nie wprowadzać zamieszania, przyjęliśmy przypisy tekstowe (literowe) tylko w edycji łacińskiej. Natomiast w pozostałych tłumaczeniach występuje wyłącznie wersja cyfrowa. Staraliśmy się aby przypisy nie były zbyt obszerne, ponieważ mogłoby to zaburzyć odbiór przekładów wraz z wersją łacińską, która siłą rzeczy w tym wypadku ma charakter informujący, w jakim języku wówczas pisano dokumenty i listy. Mając na uwadze powyższe, zastosowaliśmy się do instrukcji wydawniczej, która dopuszcza modyfikacje⁸. W przypisach zdecydowaliśmy się na podanie informacji o osobach publicznie znanych (np. monarchach), ze względu na odbiorców obcojęzycznych.

❗ W edycji łacińskiej ograniczono się do podania numeru dokumentu w kolejności prezentacji oraz sygnatury. Natomiast w tłumaczeniach polskim i słowackim zamieszczono na początku

6. Zob. np.: AML, MML, Fond. I, XIV/16/26 – Stanisław Mężyk z Putonowic, stolnik krakowski, pieczęć z herbem Wieniawa.

7. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.

8. „W wyjątkowych wypadkach może wydawca stosować własny system modernizacji, musi jednak w przedmowie uzasadnić, z jakich powodów go wprowadza. W każdym razie modernizacja winna być prowadzona w całym wydawnictwie konsekwentnie według jednolitej zasady”, za: *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*, rozdział II, podpunkt 22, s. 6.

9. W tym przypadku pomocna była w dużej mierze monografia *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.

10. Użyto m.in. do opisu: *Urządnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII w.*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990; S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I; T. Gajl, *Polskie rody szlacheckie i ich herby*, Białystok 2003; *Herby rodów polskich*, wyd. i oprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej, Londyn 1990; *Polska Encyklopedia Szlachecka*, t. IV, *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. I, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. II, Lipsk 1839; A. Znamierowski, *Herbarz rodowy. Kompedium*, Warszawa 2004; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1904, t. I; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993; J. Szymański, *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI w.*, Warszawa 2001; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handle=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostęp 31 października 2017]; *Historia Scepustii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, s. 297, 789–790, 829, 965; S. Czajka, *W pierwszej Rzeczypospolitej* [w:] *Dzieje miasta Nowego Targu*, red. M. Adamczyk, Nowy Targ 1991.

11. M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Kraków 2003.

12. Zob. np.: T. Wierzbowski, *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*, wyd. drugie zmienione i rozszerzone po śmierci autora przez B. Tyszkowskiego i B. Włodarskiego, Lwów – Warszawa 1926; *Historia Scepustii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 1, Bratislava – Kraków 2009; J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, przeł. H. Szumańska-Grossowa, Warszawa 1995; J. Söndel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997; *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, t. 3, z. 4/5 (22/23), Wrocław – Warszawa – Kraków 1971/1972; I. Draskóczy, *Harmincad* [w:] *Korai magyar történeti lexikon* (9–14. század), red. Gy. Kristó, P. Engel, F. Makk, Budapest 1994.

13. ArchPL, MML XIV/16/13. Dokument z 1558 r.

14. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/2, 6, 8, 19–21, 32, 34, 35, 37.

15. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/4, 7, 13, 26, 48

16. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/29.

17. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/2, 6–7.

18. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/21.

19. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/4.

20. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/13.

21. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/8.

22. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/19, 20 i 32.

23. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/26.

24. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/29.

właściwy nagłówek z miejscem i datą wydania, objaśniający treść dokumentu. Kolejna część nagłówka to opis techniczny związany z podaniem nazwy archiwum, sygnatury, numeracji kart, języka dokumentu, datacji, informacji o kartach zapisanych i niezapisanych oraz ich wymiarów. Podano też strony z pieczęciami lub ich pozostałościami, względnie zaznaczono ich brak. Dodatkowe dane o dokumencie, np. ubytki – wprowadzono do przypisów tekstowych.

☞ W przypadku wystąpienia pieczęci, oprócz wzmianki o niej, dodano wymiary, a na końcu opis. Gdy znak pieczętny zawiera herb szlachecki, to dodatkowe informacje znajdują się w przypisie rzeczowym. Tam też starano się w miarę możliwości, w oparciu o literaturę naukową, zidentyfikować osoby wymienione w dokumentach⁹. W przypadku mieszczan sądeckich nie zawsze udało się precyzyjnie określić osobę i ją opisać, natomiast urzędnicy szlacheccy określani są na podstawie spisów urzędników, herbarzy i pozostałej literatury¹⁰. Król polski, który pojawia się w dokumencie nr 2, został opisany na podstawie słownika biograficznego¹¹. W przypisach zostały ujęte objaśnienia związane z nazwami geograficznymi oraz pojęciami lub zagadnieniami gospodarczymi, włącznie z identyfikacją dat podawanych w formie zapisów świąt¹². Nazwy miast podawane są w ich obecnym brzmieniu. Na końcu opracowania zamieszczono bibliografię, indeks osobowy i geograficzny.

☞ Przy edycji łacińskiego tekstu dostosowano pisownię do tej wprowadzonej w okresie humanizmu, starając się jednak zachować jak najwięcej z pierwotnego charakteru dokumentów, zachowując błędne formy w zapisie głównym, a podając poprawne formy w przypisach tekstowych. Wszelkie uzupełnienia braków i skrótów znajdują się w nawiasach kwadratowych. Nazwy własne, jak nazwiska oraz toponimy pozostawiono w takim brzmieniu, w jakim pierwotnie zostały zapisane.

☞ Zaprezentowane dokumenty dotyczą głównie zagadnień gospodarczych, finansowych, spadkowych i obyczajowych. Stanowią też pośrednio, jak w przypadku Piotra Biechowskiego herbu Ogończyk, dodatkowe uzupełnienie informacji o urzędach i zmianach z nimi związanych, wprowadzając nowe ustalenia w tym temacie¹³. Na szesnaście dokumentów aż dziesięć to listy burmistrza i rajców sądeckich¹⁴, pięć to listy urzędników: starostów i podstarościch sądeckich¹⁵, ostatni to korespondencja duchownego – opata norbertanów sądeckich¹⁶. Wiele miejsca zajmują w tych listach sprawy rodziny Smoczów – sądeckich rajców, mieszczan i kupców, którzy popadali w latach 1542, 1555 i 1564 w spory dłużne i spadkowe z Sebastianem Krupką, rajcą lewockim. Są to cztery listy¹⁷. W pierwszym liście został opisany spór Stanisława Smocza i jego brata Michała z wyżej wymienionym lewozczaninem o wino i płótno. Dwa kolejne pisma poruszają sprawę długu, jaki miała mieć wobec Krupki Urszula Smoczowa w wysokości 72 florenów, w związku z czym potrafił sobie, nieprawnie przy użyciu siły, 60 florenów z jej spadku, co spowodowało reakcje podstarościego sądeckiego Jana Gabońskiego. Ostatni, czwarty list z 1564 r., dotyczy zatrzymania wina przewożonego przez Stanisława Smocza na Zamek Spiski z polecenia Jana Faigla dzierżawcy kopalń w Bochni i Olkusz¹⁸. Jak więc widać, spory mogły ciągnąć się nawet kilkanaście lat, angażowały nie tylko samych zainteresowanych, ale i radę miasta, burmistrza, oraz starostów. Spraw dłużnych, odzyskania długu lub towarów dotyczy również dokument z 1553 r. związany z mieszczanami sądeckimi: Barbarą i Maciejem Flaszkami. W ich imieniu pisał do Lewoczy podstarości Marcin Belina¹⁹. Nie jest to koniec udziału podstarościch w sporach z mieszczanami lewockimi. W 1557 r. z kolei podstarości sądecki Piotr Biechowski wspomagał swego odpowiednika muszyńskiego Macieja Łazieńskiego, ograbionego z należności za 26 wołów przez dwóch lewockich kupców²⁰. Rajcy i burmistrz sądecki pośredniczyli też w odbiorze zastawionych przez Tomasza Kromera rzeczy u Piotra Strożka w Lewoczy w 1557 r., których nie chciała zwrócić po śmierci męża jego żona Barbara²¹.

☞ Spraw dłużnych dotyczą również listy z lat 1563, 1564, i 1580, w których rada miasta starała się pomóc odzyskać należności od mieszkańców Lewoczy mieszczanom sądeckim, kolejno: Jakubowi Fratrowiczowi, Erazmowi Markowiczowi i kupcowi Stanisławowi Czapl²². W dokumencie z 1578 r., Stanisław Mężyk starosta sądecki, wstawił się w tej samej sprawie za szlachcicem Koniuszowskim²³.

☞ Do ciekawostek należy zaliczyć list Mikołaja Narębskiego, opata norbertanów sądeckich, z 1579 r., stanowiący swego rodzaju wstawiennictwo i poświadczenie dla byłego poddanego Mikołaja Świradzika, który miał zawrzeć ugodę majątkową ze swą rodziną. Pojawiała się tu kwestia ceł oraz sprawa ze Stanisławem Smoczem, które związane były zapewne z okolicami Lewoczy, ale dokument nie precyzuje, o jakie miejsce chodzi²⁴.

☞ Sprawy kupieckie, a przede wszystkim związane z targami są tematem listu z 1583 r., w którym sędzicka rada z burmistrzem na czele interweniowała w sprawie kupca i sukiennika sędzickiego Mateusza Grabka. Chodziło bowiem o to, że zabroniono mu na targu w Lewoczy korzystać z przywileju cięcia płótna na łokcie i jego sprzedaży, co jak wynika z listu, zdarzyło się nie pierwszy raz. Rada powołała się na fakt istnienia takich praw w innych okolicznych miastach, gdzie mógł z nich skorzystać wyżej wymieniony Grabka. Jednocześnie rajcy sędzicy zabiegali o uwzględnienie swych próśb, obiecując ze swej strony podobne udogodnienia²⁵. Sprawy zaległości dłużnych odnajdujemy w dokumencie z 1587 r., gdzie Jan Sypnia mieszczanin sędzicki chciał odzyskać 14 florenów i 20 groszy za 11 połci mięsa od mieszkańca Lewoczy Franciszka Sałaja. Mimo, że ten zastawił u niego srebrny pas, Sypień upierał się, aby dostać gotówkę²⁶.

☞ Z przytoczonych powyżej 14 dokumentów dowiadujemy się głównie o sprawach handlowych, dłużnych czy spadkowych. Trzy z nazwiskami podstarościgo Marcina Beliny, Jana Gabońskiego i Piotra Biechowskiego są potwierdzeniem sprawowania przez nich w danym okresie urzędu. W przypadku pierwszego – Beliny – dokument zawiera dodatkową informację o nim, jako sprawującym urząd podstarościgo w 1553 r.²⁷ Z kolei u Biechowskiego odnajdujemy wzmiankę, że sprawował funkcję podstarościgo w 1558 r., co jest potwierdzeniem jedynej informacji z 1562 r., na podstawie której został zidentyfikowany w spisie urzędników sędzickich, przy czym pieczęć na dokumencie jednoznacznie wskazuje, że posługiwał się on herbem Ogończyk a nie Białęga, jak sugeruje literatura²⁸.

☞ Pozostałe dwa listy, o których powyżej nie było mowy, stanowią podobnie jak pismo opata Narębskiego swego rodzaju ciekawostkę. Pierwszy dokument z 1585 r. odnosi się do powszechnej i niebezpiecznej w tamtym czasie epidemii zarazy. Jest to bowiem zawiadomienie rady miasta Nowego Sącza i burmistrza wysłane do ich odpowiedników w Lewoczy, ostrzegające o idącym na Spisz morowym powietrzu ze strony Moraw, Śląska, Olkusza i Krakowa. Rajcy prosili w nim, bacząc też na swoje bezpieczeństwo, aby nie wpuszczać Morawian, Ślązaków i innych obcych ludzi na teren miasta i Spiszu²⁹. Takie działania były wówczas jedynym znanym sposobem zapobiegania lub zminimalizowania niebezpieczeństwa wystąpienia epidemii. Ostatnie pismo z 1596 r., to list Sebastiana Lubomirskiego starosty sędzickiego, które tylko pośrednio dotyczy spraw sędzickich. Głównie odnosi się do starostwa nowotarskiego i dotyczy Krzysztofa Lanka, który wymuszał pieniądze na mieszkańcach tego starostwa, z czego był znany również na Spiszu oraz Sądecczyźnie³⁰. Wszystkie omawiane archiwalia odnoszą się do zagadnień spisko-sędzickich, mimo że piętnaście z nich zostało wystawionych w Nowym Sączu. Obejmują lata 1542 – 1596, a więc nie odbiegają od zbioru jednostek archiwalnych oznaczonych sygnaturą XIV/16.

☞ Dokumenty sędzickie w Archiwum Państwowym w Lewoczy, obejmują nie tylko źródła spisane w języku łacińskim. Pod sygnaturą XIV/16/3 znajduje się napisany w języku polskim list z 1553 r., związany ze Szczęsnym Wierzbietą i Krzysztofem Brańskim – dwoma szlachcicami sędzickimi. Zapis tego dokumentu jest bardzo nieczytelny i dotyczy spraw handlowych związanych z przewozem metali na Spisz³¹. W języku polskim sporządzone zostało też pismo Macieja Łazińskiego starosty muszyńskiego z 3 lipca 1558 r. w Muszynie, które wiąże się bezpośrednio ze sprawą rzeczonych wcześniej 26 wołów i nosi sygnaturę MML XIV/16/12.

☞ Zbiór dokumentów, opracowywany w ramach realizowanego od trzech lat przez Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu projektu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, nie wyczerpuje źródeł dotyczących Sądecczyzny znajdujących się w zasobie Archiwum Państwowego w Lewoczy. Są to akta do tej pory niepublikowane, z wyjątkiem materiałów ujętych w artykule Feliksa Kiryka. Tekst ten zawierał sędzickie archiwalia odnoszące się do tych samych zagadnień, lecz ich cezurą czasowa obejmowała początek XVII w. Kwerenda objęła dokumenty dotyczące Sądecczyzny³² od 1609 do 1648 r., o sygnaturach: XIV/24/1 – 5, 7. Powyższe dokumenty zostały przetłumaczone na język polski podczas pierwszego i drugiego etapu projektu w 2015 i 2016 r.³³

☞ Zbiór sandecjanów zawiera odniesienia do szeroko pojętej ziemi sędzickiej, a niekiedy i przedrozbiorowego powiatu sędzickiego. Miejscowości z tego obszaru pojawiają się w dokumentach, które zostały ujęte w opracowaniu F. Kiryka, t.j. Stary Sącz i Muszyna³⁴, a także występują w zbiorze o sygnaturze XIV/16³⁵.

☞ Zaznaczyć należy, że oczywiście opracowanie Feliksa Kiryka, o czym wspominał sam autor, nie zakładało wyczerpania tematu dotyczącego zbioru sandecjanów, a raczej zachęcało do dalszych badań. Podobne założenie ma obecna publikacja. Jej atut stanowi zamieszczenie edycji i tłumaczenia źródeł.

25. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/34.

26. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/35.

27. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 782. Autorzy podają ostatnią wzmiankę o nim w roku 1552.

28. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 782, jest zamieszczona jedyna wzmianka z roku 1562 i herb Białęga.

29. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/35.

30. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/48.

31. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/3.

32. F. Kiryk, dz. cyt., s. 76 i 77.

33. P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 121–129 (dokumenty nr 105–113).

34. F. Kiryk, dz. cyt., s. 76–79.

35. ArchPL, MML, Fond I, XIV/16/10 i 12 (Muszyna), 27 (Muszyna), 28 (Stary Sącz), 44 (Stary Sącz).

36. J. Radziszewska, *Levoca i jej polonica*, „Studia Historyczne”, 16, 1973, z. 3, s. 585–592.

37. Wspomniana wyżej publikacja F. Kiryk, dz. cyt., s. 71–84.

38. J. Kurtyka, *Badania nad późnośrednio-wiecznymi i nowożytnymi dziejami Spiszu. Przegląd źródeł i literatury*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” MCCIV – 2009, Prace Historyczne, z. 136, s. 34–35.

39. *Dokumenty polskie z dawnego archiwum Królestwa Węgier*, tom II (*dokumenty z lat 1451 – 1480*), wyd. i oprac. S. A. Sroka, Kraków 2000. Odnajdujemy w nim 4 dokumenty z XV w. pochodzące z Archiwum w Lewoczy, zob.: s. IX (tabela) i s. 50, dokument nr 150, sygn. B II/1 Piotrków, 1 VI 1459 r.; s. 55, dok. nr 155 sygn. BII/2, Kraków 2 II 1460; s. 79–80, dokument nr 180, sygn. B II/3, Kraków, 24 I 1462 r.; s. 138–139, dokument nr 242, sygn. Archiwum Kapituły Spiskiej, Scr. 1, fasc. 2, nr 13 został opublikowany w *Analecta Scepusii III* s. 258–259.

40. *Polonica za granicą t. I: Kraje naddu-najskie*, oprac. K. Piotrowicz. Wstęp historyczny napisał J. Dąbrowski, Warszawa 1930, s. 61 i n.

41. Powierzchnia powiatu wynosiła 3921 km, była największą w województwie krakowskim (nazywany był podobnie jak biecki – powiatem podgórskim). Dane zaczerpnięte z opracowania H. Madurowicz, A. Podraza, *Regiony gospodarcze Małopolski zachodniej w drugiej połowie XVIII w.*, Wrocław 1958, s. 151 oraz 162. Mapę i charakterystykę powiatu i Sądeczynny w dobie staropolskiej wykonał jako załącznik do tekstu H. Stamiński, *Sądeczynna w r. 1629*, „Rocznik Sądecki”, t. III, 1957 (powiat sądecko-czchowski – patrz s. 199–275).

42. Dane zaczerpnięte z opracowania *Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1680 wraz z aneksem miast według rejestru z roku 1655*, pod red. S. Ingłota, oprac. E. Trzyna i S. Żyga, Wrocław 1959. (powiat sądecko-czchowski, s. 199–275); H. Madurowicz, A. Podraza, *Regiony gospodarcze Małopolski...*, s. 151 oraz 162; *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 5, Warszawa 1998, s. 963; *Kronika Dziejów Polski*, pod red. J. Marcinek, Kraków 1995, s. 61. Starostwo sądeckie i spiskie, zob.: omówienie i tabela, P. Wierzbicki, *Szlak spisko-sądecki. Szkic ze wskazaniem na źródła do Spisza i zamków Lubowla, Podoliniec, Nowy Sącz i Czorsztyn*, Nowy Sącz – Lubowla 2010, s. 14–24; tenże: *Spišsko-sadecká obchodná cesta. Náčrt zo spišských zdrojov a z hradov Lubovňa, Podolíneč, Nový Sącz a Czorsztyn*, Nový Sącz – Lubovňa 2010, s. 10–21.

☞ Niewątpliwie wyżej wymieniony artykuł z 1996 r. stanowił inspirację do podjęcia przez Muzeum prac badawczych w kontekście sądeckich materiałów w Lewoczy i został wykorzystany przy poszukiwaniach poloniców związanych z tematyką sadecką i spiską w poprzednich dwóch edycjach projektu.

☞ Trudność sprawia problematyka sądecka i zrozumienie jej specyfiki w kontekście Państwowe-go Archiwum w Lewoczy bez omawiania zagadnień spiskich i zasobu tej instytucji. Konieczne jest więc przedstawienie wyników prac badawczych podjętych w latach 2015 i 2016 w ramach projektu *Polonica*, które ujęły wiele zagadnień związanych z pograniczem spisko-sądeckim.

☞ W tym okresie udało się zebrać i przełożyć z języka łacińskiego na polski 195 dokumentów, które w nowym świetle ukazują stosunki sądecko-spiskie i stanowią cenny materiał badawczy, pozwalający wraz z szesnastoma zamieszczonymi tu archiwaliami podjąć kolejne wątki zarówno gospodarcze jak i społeczne.

☞ Archiwum Państwowe w Lewoczy od dawna znajduje się w obszarze zainteresowania polskich naukowców. W jego zasobach odnajdujemy pokaźny materiał źródłowy związany z historią Polski i Spiszu od średniowiecza aż po XX w. Historia powstania archiwum i zgromadzonego tam zasobu została przybliżona w kilku artykułach, m.in. przez Julię Radziszewską³⁶, Feliksa Kiryka³⁷, a także Janusza Kurtykę³⁸ i w opracowaniach źródłowych Stanisława Sroki³⁹. Do starszych publikacji wspominających o archiwum lewocockim należy praca Kazimierza Piotrowicza⁴⁰.

☞ Dokumenty wybrane w latach 2015 – 2017 pozwalają wzbogacić wiedzę o historii, stosunkach społecznych, gospodarczych, religijnych, prawnych i politycznych Sądeczyny i Starostwa Sądeckiego, kojarzonych też ze staropolskim powiatem sądecko-czchowskim⁴¹ oraz stanowiącym jego część starostwem spiskim – zastawem spiskim, należącym do Polski od 1412 r.⁴² W obrębie tego obszaru znajdowało się 13 miast spiskich – Biała Spiska (niem. Zipser Bela, węg. Szepes-béla), Lubica (Libica z niem. Leibitz, węg. Leibic), Matejowce (niem. Matisdorf), Nowa Wieś Spiska (niem. Zipser, Neudorf/Neuendorf, węg. Igló, rum. Nowejsis), Poprad (niem. Deut-schendorf, węg. Poprad), Spiska Sobota (niem. Georgenberg, węg. Szepesszombat, łac. Forum Sabathi), Wierzbów (niem. Menhardsdorf, węg. Ménhárd), Straże (niem. Michelsdorf), Ruszki-nowce (Ruszkwinoce, niem. Risdorf, łac. Villa Quirini), Wielka (Felka), Spiskie Podgrodzie (też Podgrodzie, bez Spiskiego Zamku, niem. Kirchdorf, węg. Szepesvárálja), Spiskie Włochy (też Włachy, niem. Wallendorf, węg. Szepesolaszi, łac. Villa Latina), Twarożne (niem. Durelsdorf, łac. Villa Durandi) oraz 15 wsi, wraz z zamkami: Lubowla (Lubownia, z niem. Lublau, węg. Lubló, łac. Lublovia), Podoliniec (niem. Pudlein, węg. Podolin) i Gniazda (niem. Gnesen, węg. Gnézda). Nie był to obszar zwarty terytorialnie, lecz dzielił się na pięć enklaw skupionych wokół: Podolińca (największa przylegająca do granicy z Polską), Białej Spiskiej, Popradu, Nowej Wsi Spiskiej, Podegrodzia Spiskiego i Włoch.

☞ Głównym obszarem zainteresowań pracowników i współpracowników sądeckiego Muzeum w ramach działań kwerendalnych w przytoczonych wyżej latach w niniejszej placówce były następujące zespoły i działy dokumentów wymieniane przez Julię Radziszewską, Janusza Kurtykę oraz Feliksa Kiryka:

Zespół pod nazwą: Związek 13 miast spiskich (1420 – 1772) i Związek 16 miast spiskich (1774 – 1876), połączonych z dominium lubowelsko-podolinieckim (zastawem spiskim) – nazwany Spiskie Miasta (SM – Spišské mestá – pełna nazwa Provincia XVI spišských miest (1143) 1420 – 1876), na który składają się następujące przebadane przez nas działy:

a) tzw. archiwum hrabiego Sasów Spiskich, komesa-grafa („Grofsky archiv”), obejmuje lata 1412 – 1772, gdzie znajdują się przede wszystkim 63 dokumenty związane z zastawem, wydane przez królów polskich, czyli proweniencji polskiej (sygnatura B II) oraz 95 dokumentów proweniencji węgierskiej (sygnatura B I). Poniżej zamieszczono wykaz dokumentów, które zostały objęte kwerendą:

B I/8 – dokument 13, odpis mandatu króla Władysława Jagiellończyka z 24 marca 1499 r. – odpis sporządzono 1 grudnia 1535 r. w Spiskiej Kapitulie;

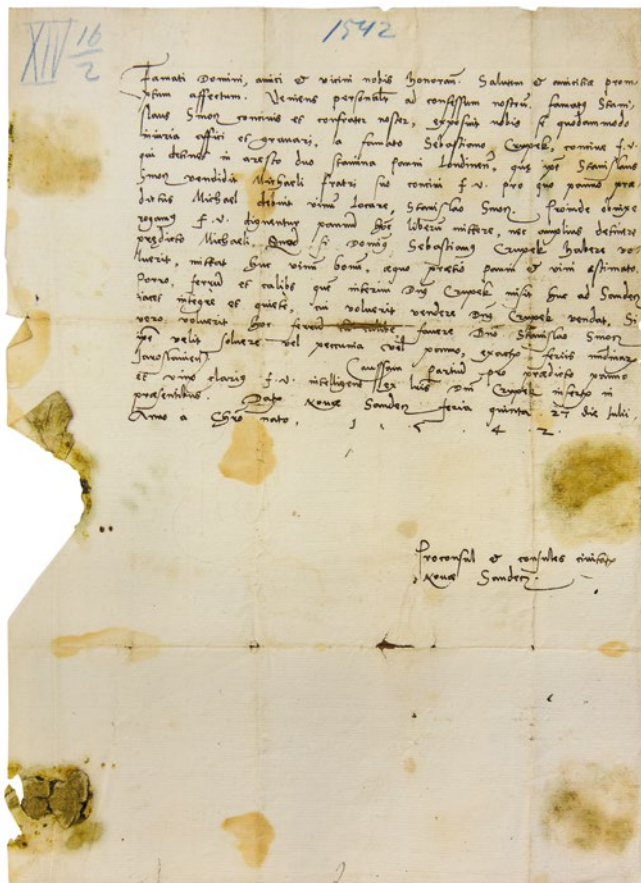
B I/10 – dokument 15, 4 marca 1560 r. Wiedeń – król, cesarz Ferdynand I Habsburg – dotyczy miast spiskich i Lewoczy;

B I/11 – dokument 16, 2 maja 1560 r. Wiedeń – król, cesarz Ferdynand I Habsburg – dotyczy miast spiskich i Koszyc;

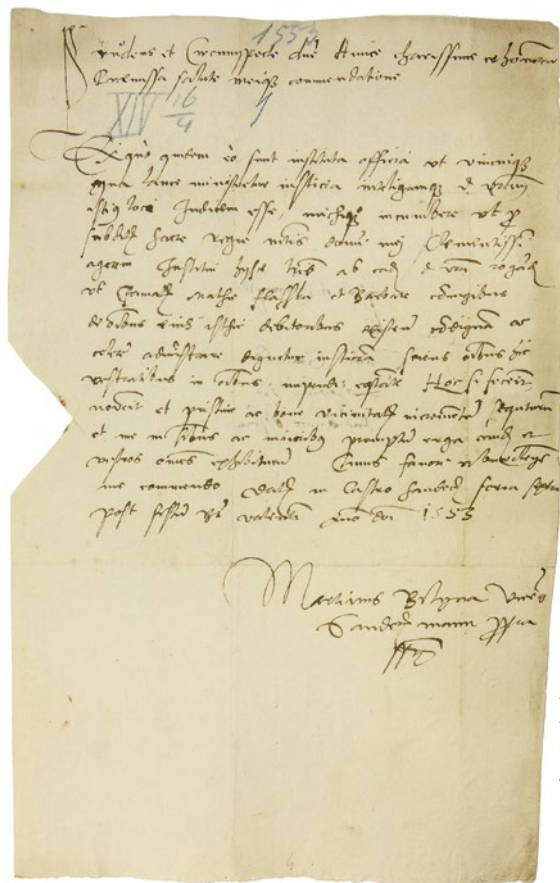
B I/12 – dokument 17, 2 maja 1560 r. Wiedeń – król, cesarz Ferdynand I Habsburg – dotyczy miast spiskich i Koszyc;

- B I/14 – dokument 19, 16 września 1567 r. Wiedeń – król, cesarz Maksymilian II Habsburg – dotyczy miast spiskich i Koszyc oraz polskich i węgierskich komisarzy;
- B I/15 – dokument 20, 16 września 1567 r. Wiedeń – król, cesarz Maksymilian II Habsburg – dotyczy miast spiskich i Lewoczy oraz polskich i węgierskich komisarzy;
- B I/16 – dokument 21, 16 września 1567 r. Wiedeń – król, cesarz Maksymilian II Habsburg – dotyczy miast spiskich i komory preszowskiej oraz Koszyc;
- B I/19 – dokument 24, 12 grudnia 1567 r. Wiedeń – król, cesarz Maksymilian II Habsburg – dotyczy miast spiskich i Koszyc;
- B I/20 – dokument 25, 12 grudnia 1567 r. Wiedeń – król, cesarz Maksymilian II Habsburg – dotyczy miast spiskich i Lewoczy.
- B I/21 – dokument 26, 13 grudnia 1567 r. Wiedeń – król, cesarz Maksymilian II Habsburg – zakaz umieszczenia wojsk walczących przeciwko Turkom w 13 miastach spiskich;
- B I/40 – dokument 45, Spiska Kapituła odpis mandatu komisarzy z Koszyc, dotyczący 13 miast spiskich z 19 grudnia 1648 r. Koszyce;
- B II/5 – dokument 64, 26 lutego 1539 r. Kraków – Zygmunt I Stary;
- B II/6 – dokument 56, 26 lutego 1539 r. Kraków – Zygmunt I Stary;
- B II/7 – dokument 57, 27 lutego 1539 r. Kraków – Zygmunt I Stary;
- B II/8 – dokument 67, 26 sierpnia 1542 r. Kraków – Zygmunt I Stary;
- B II/10 – dokument 69, 6 marca 1551 r. Kraków – Zygmunt II August;
- B II/11 – dokument 70, 6 marca 1551 r. Kraków – Zygmunt II August;
- B II/12 – dokument 71, 17 października 1554 r. Wilno – Zygmunt II August;
- B II/13 – dokument 72, 5 lipca 1555 r. Piotrków Trybunalski – Zygmunt II August;
- B II/14 – dokument 73, 8 lipca 1555 r. Piotrków Trybunalski – Zygmunt II August;
- B II/15 – dokument 74 – 8 grudnia 1555 r. Wilno – Zygmunt II August;
- B II/16 – dokument 75, 8 grudnia 1555 r. Wilno – Zygmunt II August;
- B II/17 – dokument 76, 25 lipca 1563 r. Wilno – Zygmunt II August;
- B II/19 – dokument 78, 20 maja 1572 r. Warszawa – Hieronim Bużeński podskarbi wielki koronny i sekretarz królewski;
- B II/20 – dokument 79, 21 maja 1572 r. Warszawa – Zygmunt II August;
- B III/1 – dokument 117, zapis działalności polsko-węgierskiej komisji granicznej – 1 lipca 1580 r. Toporec, dawna sygnatura II/68, zapis obejmuje 50 stron – materiał został wystawiony w 1889 r.;
- B III/2 – dokument 118, protokół z czynności węgiersko-polskiej komisji do rozstrzygnięcia sporów granicznych między Polską, sąsiadami a miastami na Spiszu – 18 sierpnia 1756 r. – Dawna Lubowla, dawna sygnatura II/69, zapis obejmuje 169 stron.
- b) Ponadto w zasobie Archiwum znajdują się tzw. Varia lub inaczej pisma (sygnatura od D 1 i kolejne), a wśród nich: zarządzenia starostów, zarządców, kwestie powinności miast spiskich na rzecz zamku lubowelskiego oraz materiały dotyczące rodu Lubomirskich i Henryka Brühla. Poniżej przedstawiono zestawienie przebadanych dokumentów:
- D 4/1–65 – numer teczki 130⁴³, lata 1492 – 1732 – dokumenty, listy dotyczące miast spiskich – dawna sygnatura I/63, j. łac., j. niem. i j. pol., 129 fascykułów, ok. 258 stron – listy, dokumenty królów polskich Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, itd.;
- D 5/1–15 – numer teczki 131, lata 1412 i 1591 – 1759 – odpisy, listy, dokumenty i materiały z czasów starostwa Henryka Brühla, łac., j. niem., j. pol., 28 fascykułów, ok. 56 stron;
- D 6/1–27 – numer teczki 132, lata 1592 – 1735 – dokumenty i pisma spiskich starostów Lubomirskich – dawna sygnatura II/55, j. łac., j. niem. i j. pol., 53 fascykuły, ok. 106 stron;
- D 7/1–38 – numer teczki 133, lata 1501 – 1711 – uniwersały do kapitanów-komendantów zamku lubowelskiego dotyczące np. Turków i wielu innych spraw związanych z miastami spiskimi i nie tylko – dawna sygnatura II/58, j. łac., i j. niem., 38 fascykułów, ok. 76 stron;
- D 8/1–54 – numer teczki 134, lata 1675 – 1745 – materiały dotyczące zamku lubowelskiego, wydawane na zamku przez polskich kapitanów i gubernatorów do 13 miast spiskich, dawna sygnatura II/56, j. łac., pol. i niem., 121 fascykułów, ok. 242 stron;
- D 9/1–19 – numer teczki 135, lata 1585 – 1710 – dokumenty o powinnościach, czynszach i kontrybucjach 13 miast spiskich na rzecz zamku, dawna sygnatura II/60, j. pol., j. łac., j. niem., 47 fascykułów, 94 strony;

43. Numer usytuowany w prawym górnym rogu teczki.

1. MML, Fond I, XIV/16/2

2. MML, Fond I, XIV/16/4

- D 10/1-22 – numer teczki 136, lata 1656, 1669 – 1674, 1731 – 1745 – potwierdzenia zapłaty kontrybucji 200 złotych w komorze żupnej, dawna sygnatura I/59., j. łac., j. niem., j. pol., 36 fascykułów, 72 strony;
- D 11/1-53 + 1 – numer teczki 137, lata 1601 – 1681 [1728 – 1737] – potwierdzenia, rachunki wpłat powinności i dziesięcin 13 miast spiskich, dawna sygnatura I/62, j. pol., j. łac., j. niem., 92 fascykuły, 184 strony;
- D 12/1-46 – numer teczki 138, lata 1607 – 1678 – potwierdzenia danin zapłaconych Polsce, dawna sygnatura I/66, j. łac., j. niem. i j. pol., 50 fascykułów, 100 stron;
- D 13/1-21 – numer teczki 139, lata 1554 – 1572, 1633 – spory dotyczące importu soli z Bochni i Wieliczki i eksportu do Polski miedzi i żelaza bez cła oraz powoływania się na prawo składu miasta Nowego Sącza, dawna sygnatura II/59, j. niem., j. łac., j. pol., 37 fascykułów, 74 strony;
- D 14/1-20 – numer teczki 140, lata 1670 – 1722 – dokumenty opisujące kontrybucje i kary nałożone na 13 miast spiskich w związku z odprawianiem ewangelickich nabożeństw, dawna sygnatura I/67, j. łac., j. niem. i j. pol., 44 fascykuły, 88 stron;
- D 15/1-14 – numer teczki 141, lata 1634 – 1759 – obejmuje zapiski dotyczące spraw religijnych, katolickich i kwestii nabożeństw ewangelickich, j. łac., j. niem. i j. pol., 27 fascykułów, 54 strony;
- D 16/1 – numer teczki 142 – odpis warszawskiego traktatu z 7 marca 1768 r. o ustanowieniu prawosławnego i ewangelickiego nabożeństwa w Polsce, bez paginacji księgi, j. łac. dawna sygnatura II/72;
- D 17/1-34 – numer teczki 143, lata 1568 – 1672 – spisy dotyczące pobytu wojska i zaopatrzenia wojsk z różnych danin i podatków, potwierdzenia i korespondencja podatkowa, dawna sygnatura I/58, 76 fascykułów, a 152 strony;
- D 18/1-13 – numer teczki 144 – wykaz powinności na poczet konnej chorągwi kuruców przebywającej w 13 miastach spiskich w 1703 r., dawna sygnatura I/60, j. łac. i j. niem., 27 fascykułów, 54 strony;
- D 19/1 – numer teczki 145 – informacje 13 miast spiskich o pobycie od 19 grudnia 1713 r. do 17 sierpnia 1714 r. wojsk polsko-saskich generała Aleksandra Dietricha, wykazy wydatków itp., głównie j. niem. oraz j. łac. i j. pol. Są tam materiały z 1702 r. dotyczące Magnusa Steinbocka, szwedzkiego dowódcy, gubernatora zamku i Krakowa;

D 20/1–16 – numerteczki 146, lata [1661] 1667 – 1744 – dokumenty dotyczące wypłaty 900 złotych Danielowi Kornidesowi z Kieżmarku, które prowincja 13 miast spiskich pożyczła od Barbary Kunderowej ze Spiskiej Soboty, dawna sygnatura I/68, j. łac. i j. niem., 28 fascykułów, 56 stron;

D 21 – numerteczki 147 – spór Anny Sabiny Plauni z mężem z 1718 r., dawna sygnatura I/69, j. łac. i j. niem., 20 fascykułów, 40 stron.

Dokumenty oznaczone sygnaturą „D” zawierają cenne informacje dotyczące spraw gospodarczych, handlowych i czynszów. Jeden z ciekawszych zbiorów znajdujący się pod sygnaturą D 11 składa się z 55 fascykułów w większości po łacinie, a częściowo w językach polskim i niemieckim. Dotyczą one opłat i czynszów przeznaczonych na utrzymanie zamku lubowelskiego z okresu XVII i początku XVIII w. Ta jednostka archiwalna została opracowana w całości⁴⁴.

c) Kolejną kategorię archiwaliów stanowią lustracje starostwa, ich oryginały i odpisy (sygnatury E1 – E7). Często podaje się głównie dokumenty oznaczone sygnaturą od E1 do E5, zapominając o dwóch ostatnich, które odnoszą się do lustracji z 1758 r. spisanych w języku niemieckim. Jest ona bardzo rozbudowana i zawiera dokładne informacje (w tym przypadku lustracja została opracowana w dwie osobne księgi). Natomiast wcześniejsze odpisy, to zazwyczaj luźne karty. Bardzo ciekawym dokumentem dołączonym do ostatniej księgi lustracji z 1758 r. jest tzw. *Deductio* z 1777 r., przedstawiający na czterech stronach po łacinie stan finansowy starostwa. Z uwagi na to, że lustracje starostwa składają się głównie z kopii lub odpisów, a oryginały źródeł znajdują się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie⁴⁵ uznaliśmy, że nie ma konieczności ich opracowywać. Poniżej przedstawiono wykaz przebadanych lustracji:

Lustracje 1569 r. odpis – SM sygn. E1/148 dawna sygnatura II/47 łacina i j. polski;

Lustracja 1664 r. odpis – SM sygn. E2/149, dawna sygnatura II/48 łacina i j. polski;

Lustracja 1664 r. odpis – SM sygn. E3/150, dawna sygnatura II/49 łacina i j. polski;

Lustracja 1765 r. odpis – SM sygn. E4/151, dawna sygnatura II/71 łacina i j. polski;

Lustracja 1747 – 1748 r. odpis – SM sygn. E5/152, dawna sygnatura II/56 – łacina i j. polski;

Lustracja 1758 r. oryginał – SM sygn. E6/153 brak dawnej sygnatury – język niemiecki z elementami łaciny;

Lustracja 1758 r. oryginał – SM sygn. E7/154 brak dawnej sygnatury – język niemiecki z elementami łaciny – wewnątrz tzw. *Deductio* z 1777 r. z 16 października odnoszące się do całego starostwa spiskiego – 4 strony zapisu – łacina. Opisane powyżej dokumenty oznaczone są sygnaturą poprzedzoną skrótem SM – Spiskie Mesta.

☞ Ostatni zespół to Spiska Żupa – Spiśka Żupa (lata [1314] 1498 – 1922, skrót SŽ), obejmujący przede wszystkim różnego rodzaju protokoły tzw. kongregacji żupnych oraz listy, gdzie odnaleźć można informacje o kontaktach z Polską, a szczególnie z Sądecczyzną⁴⁶.

☞ Spośród przebadanych archiwaliów wybrano dokumenty odnoszące się bezpośrednio do spraw starostwa spiskiego i 13 miast spiskich w okresie nowożytnym. Te źródła pozwolą wzbogacić wiedzę o najzamożniejszym polskim starostwie, w którym znajdowała się jedna z trzech najsilniejszych polskich twierdz – Lubowla, broniąca granicy południowej. Przez ten obszar przebiegał także szlak handlowy z Węgier do Polski, w obrębie którego znajdował się szlak sądecko-spiski łączący Sądecczyznę i Spisz więzami handlowymi, kulturowymi i społecznymi. Powyższe względy wpłynęły na fakt pojawienia się pomiędzy wybranymi 195 dokumentami licznych sandecjanów. Wśród nich znajdują się dwa dokumenty pergaminowe proveniencji polskiej z zespołu Spiskie Miasta o sygnaturach SM B II z tzw. archiwum hrabiego Sasów Spiskich, („Grofsky archiv”). Spisane zostały w kancelarii dwóch ostatnich Jagiellonów – Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta dla mieszkańców Spiszu. Odnoszą się do zagadnień związanych z handlem na szeroko rozumianym szlaku polsko-węgierskim i jego regionalnym odcinku sądecko-spiskim. Ich znaczenie jest niebagatelne dla funkcjonowania gospodarczego tego regionu w kontekście stosunków z przygranicznymi miastami Starym Sączem czy Nowym Sączem. Mowa tu o dokumentach B II/6 z lutego 1539 r. i B II/17 z czerwca 1563 r., które potwierdzają wszystkie przywileje, ułatwiają kupcom z miast spiskich handel oraz przewożenie przede wszystkim żelaza, miedzi, cynku, spiżu oraz brązu, nakazują poborcom, radnym i urzędnikom ze Starego i Nowego Sącza nieblokowanie transakcji. Jedynym ustępstwem na rzecz sądeckich miast był nakaz nieomijania składu solnego w Nowym Sączu⁴⁷.

☞ Kolejna jednostka archiwalna o sygnaturze SM D 13 pochodząca z zespołu Varia, również dotyczy spraw sądeckich, ponieważ odnajdujemy tam materiały dotyczące sporu o wolne wywoże-

44. W jednostce archiwalnej o sygnaturze D 11 znajdują się dokumenty oznaczone liczbami 1–55, a także dodatkowe archiwalia. Została opracowana w całości z uwagi na cenną dokumentację gospodarczą.

45. Zob. pełny wykaz za: P. Wierzbicki, *Szlak spisko-sądecki...*, s. 15 i 17; tenże: *Spisko-sądecka obchodna...*, s. 14 i 16; zob. też: B. Wierzbicka, P. Wierzbicki, *Zamki Spisza i pogranicza w lustracjach z XVI i XVII wieku w odniesieniu do zapisów średniowiecznych ze szczególnym uwzględnieniem Lubowli i Podolińca. Źródła do historii Spisza. Wypis z repertorium Stanisława Kutrzeby z Archiwum Państwowego w Krakowie Oddział na Wawelu, w: Spisz w XII i XIII w.*, Lubovnia 2011, s. 255–297, całość, zob.: tabele s. 256 oraz 257–264 i 265–266.

46. Zob.: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 166–169 (dokument nr 150 o sygnaturze ArchPL SŽ., 138/1703, Dokument dotyczy sprawy napadu i rabunku na ekonoma siostr klarysek w Starym Sączu Macieja Rogowskiego przez hajduków z Kieżmarku. Został wystawiony w Kieżmarku, 26 VI 1703 r.).

47. Za: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 1–2 (wstęp), 8 (dokument nr 1), 9–12 (dokument nr 5). Obydwa dokumenty znajdują w spisie sporządzonym przez F. Kiryka, dz. cyt., s. 72.

48. Są to też Sandecjana, wymienia je również F. Kiryk, dz. cyt., s. 73–74.

49. Za: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 11 (wstęp), s. 82–92 (dokument nr 74–93). Pisze o tych dokumentach F. Kiryk, dz. cyt., s. 72–74.

50. ArchPL, MML, Fond I, XIV/17/1–2, opis za: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 12 (wstęp), s. 119–121 (dokumenty nr 103–104). Pisze o tych dokumentach F. Kiryk, dz. cyt., s. 72–74.

51. ArchPL, MML, Fond II, XIV/24/1–9. Opis za P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 12 (wstęp), s. 121–129 (dokumenty nr 105–113). Pisze o tych dokumentach F. Kiryk, dz. cyt., s. 76–78.

52. ArchPL, MML, Fond II, XIV/43/13. Opis za: P. Wierzbicki, *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 12–13 (wstęp), s. 144 (dokument nr 127).

53. Za: P. Wierzbicki (wstęp), *Polonica...*, s. 13

54. ArchPL, SM D4/14. Opis za: P. Wierzbicki *Opracowanie 45 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Druga edycja *Polonica w Państwowym Archiwum w Lewoczycy* [maszyn. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu], Nowy Sącz 2016, s. 1–2 (wstęp), s. 4–5 (dokument nr 3).

55. Kolegium Pijarów w Podolińcu, zob.: *Pietas et litterae. Wpływ Kolegium Pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa, katalog wystawy pod red. M. Marcinowskiej Nowy Sącz 2004 / Pietas et litterae – vplyv kolégia Piaristov v Podolińci na rozvoj školstva v minulosti*, katalog wystawy editoval Maria Marcinowska, Nowy Sącz 2004, tam zob. artykuły: A. Koltai, *Historia podolińskiego archiwum pijarskiego*, s. 20–24 i *Historia podolińskiego piaristického archiwum*, s. 25–29 oraz B. Wierzbicka, *Przyczynek do stanu badań nad Pijarami*, s. 50–52 i *Prispevko k stavu vyskumu o Piaristoh*, s. 53–55; B. Wierzbicka, *Materiały rękopiśmienne, źródła drukowane oraz zestawienia literatury dotyczącej kolegium OO. Pijarów w Podolińcu*, „Almanach Sądcki”, R. 16, nr 1–2 (58/59), Nowy Sącz 2007, s. 19–24. Zob. też: tematyka szkolnictwa pijarskiego w Podolińcu: M. J. Adamczyk, *Szkoły pijarskie w Podolińcu i ich związki z Polską (1643–1848)*, Wrocław 1995; B. Wierzbicka, *Zagadnienie frekwencji w kolegium OO. Pijarów w Podolińcu (1686–1717)*, „Zeszyty Sądecko-Spiskie”, t. II, 2007, s. 96–100; P. Wierzbicki, *Szlachta w kolegium Pijarów w Podolińcu (1696–1711)*, „Zeszyty Sądecko-Spiskie”, t. II, 2007, s. 38–70; tenże, *Mieszkańcy „Państwa muszyńskiego” uczniami kolegium Podolińskiego w latach 1699–1711*, „Almanach Muszyni”, t. XVIII, 2008, s. 105–109; tenże: *Mieszkańcy Nowego Targu i pobliskich miejscowości w kolegium Ojców Pijarów w Podolińcu na przełomie XVII i XVIII w.*, „Almanach Nowotarski”, t. XII, 2008, s. 39–49.

56. Chodzi tu o Zarząd Kameralny dóbr Lubowla i Podoliniec z lat 1787–1815, Archiwum Narodowe w Krakowie Oddział w Nowym Sączu Dział, 1314, sygn. 1.

nie soli z Bochni i Wieliczki oraz wolnego wwożenia przez 13 miast spiskich miedzi żelaza, cyny, a także spiżu do Polski, z pominięciem prawa składu w Nowym Sączu. Spośród 21 dokumentów z lat 1554–1572 i 1633 r., oznaczonych sygnaturą D 13, wybrano 19: D 13/1–15, 18 i 19–21. Pominięto dwa sporządzone w języku polskim z 1570 r. – D 13/16 i 17⁴⁸. Wybrane źródła odnoszą się głównie do zagadnień handlowych, m.in.: handlu solą, żelazem, spiżem, miedzią i mosiądzem. Te archiwalia stanowią rozszerzenie zagadnień ujętych wcześniej w dwóch dokumentach pergaminowych – B II i obejmują: potwierdzenia przywilejów, dalsze dokumenty regulujące kwestie sporne pomiędzy miastami spiskimi, a w szczególności z Nowym Sączem oraz zwracają uwagę na regionalny odcinek szlaku handlowego z Węgier, tzw. szlaku sądecko-spiskiego. Jest to 19 dokumentów o niebagatelnym znaczeniu dla historii gospodarczej i społecznej nie tylko Spiszu, ale i graniczącej z nim Sądeczyny oraz Nowego Sącza. Ten zbiór ukazuje wzajemne przenikanie się gospodarcze i współzależności na tym obszarze⁴⁹.

☞ W dziale XIV Archiwum Miasta Lewoczycy (MML) znalazły się trzy części (nazywane fondami) składające się z 51 jednostek archiwalnych, które odnoszą się do sądeckich zagadnień. Pierwszy opatrzony sygnaturą: MML XIV/17, został opracowany w całości i zawiera dwa dokumenty z marca i kwietnia 1601 r., dotyczące spraw długów mieszczan starsąddeckich w stosunku do mieszczan lewoczych za skóry oraz masło⁵⁰. Drugi zespół o sygnaturze: MML XIV/24, opracowano w całości, a znajdujące się w nim dokumenty wydano w Nowym Sączu. Źródła datowane są na okres od 1609 do 1648 r. i dotyczą handlu metalami i ich składu. Jest to dalszy ciąg spraw poruszanych wcześniej w dokumentach oznaczonych sygnaturą SM D 13. Pojawiają się ponadto tematy związane z nauką, rzemiosłem i cechami, sprawy sądowe, spory majątkowe, dłużne i kupieckie. Zbiór podejmuje zagadnienia handlu na szlaku spisko-sąddeckim, dzięki czemu stanowi doskonały materiał do analizy stosunków handlowych i prawnych nie tylko Spisza, ale także Sądeczyny. W tym zbiorze znajduje się 9 dokumentów obejmujących 10 stron rękopisu⁵¹. Trzeci zbiór o sygnaturze MML XIV/43 stanowi najbardziej rozbudowaną kolekcję, ponieważ obejmuje aż 85 pism różnego rodzaju (159 stron), a ich datacja kończy się na 1679 r. Jednak jeżeli chodzi bezpośrednio o sprawy sądeckie, to badania z lat 2015–2016 ujęły tylko jeden dokument z 3 kwietnia 1618 r., dotyczący niesłusznego ukarania mieszkańca Starego Sącza więzieniem i grzywną przez urzędników lewoczych⁵². Zawartość zbioru obejmuje sprawy sądowe, obyczajowe i handlowe, długów, skarg, które wnoszone były do rozpatrzenia na zamku w Lubowli przez wicestarostę obejmującego jurysdykcją całe pogranicze sądecko-spiskie. Dlatego wiele zagadnień poruszanych w tych pismach wiąże się nie tylko z Nowym Sączem, ale także innymi miastami Korony oraz Spiszem⁵³.

☞ W przypadku drugiej edycji badań, w jednostce archiwalnej o sygnaturze SM D 4, zawierającej listy miast spiskich, znajdujemy jedną korespondencję bezpośrednio związaną z Nowym Sączem. Mowa tu o liście wystawionym w Kieżmarku w 1607 r., gdzie rajcy tego miasta skarżyli się hrabiemu Johanowi von Rostalowi, cesarskiemu urzędnikowi, na uchybienia i krzywdy względem obywateli Nowego Sącza oraz Spiszu⁵⁴.

☞ Dzięki wyżej opisanym dokumentom sądeckim można prześledzić na przestrzeni ponad 100 lat różne aspekty życia codziennego, w tym sprawy gospodarcze, handlowe i obyczajowe w regionie. Bez ich ujęcia w tym opracowaniu przedstawione tu tłumaczenia sandecjanów oraz ich kontekst historyczny nie byłyby pełne.

☞ W sumie, w latach 2015–2017, zespołowi badaczy utworzonemu przez Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu udało się wyodrębnić, zbadać, przełożyć z języka łacińskiego na polski oraz opracować noty katalogowe 211 dokumentów, odnoszących się do Spiszu oraz Sądeczyny. Digitalizacja i opracowanie dokumentów stanowi próbę zabezpieczenia tej spuścizny i zakłada ułatwienie dostępu do nich polskim badaczom. Ponadto jest to doskonały materiał do poszukiwania wzajemnych wspólnych korzeni zarówno w kontekście sądecko-spiskim jak i polsko-słowackim.

☞ Na odrębną wzmiankę zasługują dokumenty z lewockiego archiwum związane z Kolegium Podolinieckim⁵⁵, założonym przez Stanisława Lubomirskiego, silnie oddziaływującym na Sądeczynę. Jednak z uwagi na to, że nie są opracowane, nie mogły być przedmiotem kwerend w latach 2015–2017 r. Ponadto w polskich archiwach, np. w sądeckim Oddziale Archiwum Narodowego w Krakowie również odnajdujemy źródła, które są związane ze Spiszem i wzajemnymi relacjami historycznymi⁵⁶, które warto byłoby przebadać i opracować, podobnie jak wyżej opisane polonica i sandecjana z Archiwum Państwowego w Lewoczycy.

Úvod

☐ V rokoch 2015 a 2016 Oblastné múzeum v Novom Sonči uskutočnilo dve etapy činností spätých s projektom „Polonica vo fondoch Štátneho archívu v Levoči“ v rámci finančne podporeného programu z prostriedkov ministra kultúry a národného dedičstva: „Kultúrne dedičstvo – priorita: „Ochrana kultúrneho dedičstva v zahraničí“. Ich výsledkom bolo prebádanie poľských dokumentov nachádzajúcich sa v archíve a následné spracovanie a preklad materiálu obsahujúceho 195 dokumentov z obdobia od XVI. do XVIII. storočia z jazyka latinského do jazyka poľského.¹

☐ V prebiehajúcom roku, motivujúc sa prácami profesora Feliksa Kiryka z roku 1996,² sa múzeum ujalo tretej etapy spracovania fondov levočského archívu, tentoraz z hľadiska sandeckých archíválií, pričom, odvolávajúc sa na vyššie zmienené bádania, bolo rozhodnuté preložiť dokumenty, ktoré neboli zahrnuté v spracovaní, ktoré vzniklo ako ich výsledok pred vyše 20 rokmi. Týmto spôsobom sa podarilo vyhnúť duplovaní už známeho materiálu a uviesť novú štruktúru pre prácu nad rozšírením poznania na tému sandecian v rôznych archívoch.

☐ Pri spracovaní materiálu bola pozornosť sústredená na dokumenty obsiahnuté v súbore, ktorý sa nazýva: Archív mesta Levoča (Magistrát mesta Levoča 1302 – 1922), inak tiež Mestský archív (Okresný archív), kde sa nachádza veľká skupina dokumentov, týkajúcich sa poľských záležitostí. V tomto prípade je používaná skratka MML. Tento súbor je rozdelený na 21 častí. Najdôležitejšia z nich je časť XIV s dokumentmi týkajúcimi sa vzťahov Levoče s Poľskom, obsahujúca spolu 686 dokumentov rozdelených na tri fondy – krabice označené signatúrami od XIV/1 do XIV/51. Ďalšie časti sa týkajú okrem iného nasledujúcich otázok – obchodu (VII), práva skladu (VIII), kontaktov so Sliezsikom (XIII), rodinných (XVI) a vojenských záležitostí (XVIII). V nich rovnako možno nájsť problematiku spätú s Poľskou republikou (*Rzeczpospolita*). Spomedzi spomenutých častí si pozornosť zasluhuje dokument označený signatúrou XVIII/13 z 5. júla 1626, v ktorom nachádzame list švédskemu kráľovi Gustávovi Adolfovi Poliakom i odpoveď na spomínaný list.

☐ Je to dokument týkajúci sa vojenských záležitostí spätých s Poľskom v kontexte tridsaťročnej vojny. Naproti tomu v časti XV pod číslom 39 sa nachádza dokument hovoriaci o urážke učinenej poľskému šľachticovi Krištofovi Lipskému, datovaný v Spišskej kapitule v roku 1600. Len tieto dva dokumenty potvrdzujú, že nie iba časť XIV, ale v zásade každá z ostatných obsahuje nejaké polonica. Nižšie je súpis prebádanej časti XIV.³

Tabuľka: Súbor Archív mesta Levoča (MML), časť XIV – korešpondencia týkajúca sa poľských záležitostí⁴

Lp.	Fond	Signatúry	Poznámky
1.	I	XIV/1 – 18	542 strán
2.	II	XIV/19 – 49	896 strán
3.	III	XIV/50 – 51	Fasciklov (listov) 105

☐ Cieľom projektu bolo nájdenie nových, málo známych sandeckých dokumentov, čo sa podarilo prehľadaním časti XIV. Našla sa tu archívna jednotka so signatúrou MML XIV/16 (stará signatúra je 869.p), fond I, skladajúca sa zo 62 fasciklov, obsahujúcich číslovanie listov recto a verso, od listu číslo 1 recto po číslo 100 verso, teda presne 200 strán. Možno povedať, že je to objemom najväčší súbor v tomto fonde. Číslovanie dokumentov je uskutočnené od signatúry MML XIV/16/1 po XIV/16/61. Hraničné dátumy obsahujú roky od 1529 po 1600, teda ohraničujú sa v XVI. storočí.

☐ Časť dokumentov tvorí korešpondenciu medzi poľskými mestami a Levočou. Hlavné sú to prihraničné mestá, ako: Nový Sonč, Starý Sonč, Nowy Targ, Muszyna, Żywiec, Lubovňa, ale tiež odľahlejšie strediská, t. j. Krakov či Dobczyce. Súbor obsahuje listy mešťanov a mestských rád, tiež starostov, okrem iného z rodu Lubomirských.⁵

☐ Korešpondencia je uskutočnená hlavne v latinskom jazyku, ale sú tiež dokumenty v nemec- kom a poľskom jazyku. Signatúry týkajúce sa bezprostredne Nového Sonča sú: MML/XIV/16/2, 4, 6, 7, 8, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 29, 32, 34, 35, 37. Na druhej strane signatúry MML/XIV/46, 48 sú iba nepriamo späté s mestom z dôvodu ich signovania sandeckým starostom. Spomedzi týchto dokumentov jeden so signatúrou MML/16/3 je v poľskom jazyku. Ostatné sú vyhotovené v latin-

1. Opis projektu za rok 2015 pozri: B. Wierzbicka, *Projekt „Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy”*, „Zeszyty Sądecko-Spiskie”, t. IX, R. 2015, s. 145 – 147. Tá istá, *Polonica w Lewoczy*, „Almanach Sądecki”, R. XXV, Nr 3/4 (96/97), Nowy Sącz 2016, s. 119 – 121.

2. Pozri F. Kiryk, *Sandecjana w Państwowym Archiwum Powiatowym w Lewoczy*, „Rocznik Sądecki”, 24, 1996, s. 71.

3. Podľa P. Wierzbicki (vstup), *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Pierwsza edycja *Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy*, Nowy Sącz, 2015, s. 6 – 7.

4. Tabuľka podľa P. Wierzbicki (vstup), *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 7.

5. Štátny archív v Levoči (ďalej: ArchPL), sign.: MML XIV/16/46, dokument z roku 1595 s podpisom a pečatou vtedajšieho spišského a sandeckého starostu Sebastiana Lubomirského, resp. MML/16/48 z 3. februára 1596 – prezentovaný v preklade i latinskom origináli.

skom jazyku. Hraničné dátumy súboru MML/XIV/16 zahŕňajú roky od 1542 do 1596. Časť archíválií má pečate alebo ich fragmenty v rôznom stave zachovania. Sú to pečatné otlačky na jednej strane mestské, v tomto prípade mesta Nový Sonč, ako i šľachtické, napr. rodín Lubomirských či Mężyków,⁶ a v jednom prípade dokonca cirkevné.

☐ Všetky dokumenty sú rukopismi, autorstva mnohých osôb. Treba poznamenať, že v latinských zápisoch sa nachádzajú tiež poľské vsuvky (geografické názvy alebo priezviská a mená). Sú tiež fragmenty po nemecky, ktoré majú informatívny charakter. Dokumenty obsahujú úbytky a sú zasiahnuté plesňou. Zničenia sú výsledkom jednako burlivých osudov mesta a samotného archívu a taktiež ich používania (napr. diery po vyňatých pečatiach). Paginácia na dokumentoch, ako aj príписы s dátumami tušíek rôzneho druhu, zvyčajne v hornej časti prvej strany dokumentu, majú neskoršiu cezúru a vyplývajú z potreby archívneho usporiadania, podobne ako i zápisy signatúry (obyčajne ľavý horný roh). Písomný materiál je ručným papierom. Listy majú rozličné rozmery. Tuš, či skôr atrament, používaný na zápis, má čierne alebo bronzové zafarbenie so stopami vyblednutia. Samotné písmo je miestami ťažko čitateľné v súvislosti s poškodeniami dokumentov. V zápise originálu sa nachádza mnoho skratiek i vynechávok, a dokonca chýb.

☐ Realizáciou edície prameňov v latinskom jazyku, resp. ich prekladu do poľského a slovenského jazyka spoločne so stručným obsahom v angličtine sme sa rozhodli pre kompromis medzi *Vydavateľskou inštrukciou pre historické pramene od XVI. do polovice XIX. storočia* pod redakciou Kazimíra Lepszego⁷ a východiskami projektu *Polonica vo fondoch Štátneho archívu v Levoči – III. etapa*. Podstatou vydania boli rukopisy tvoriace originály listov. K vydaniu textov bolo vybraných 16 dokumentov vo forme prepísaného latinského textu. Celku predchádza historický vstup spolu s prekladmi prameňov do poľského i slovenského jazyka, resp. so stručným obsahom v angličtine, ktoré boli doplnené vecnými (číselné) a textovými (písomné) poznámkami v latinskej edícii.

☐ Snažili sme sa predovšetkým urobiť latinský text zrozumiteľným a čitateľným, čo nebolo jednoduché pre filológov, ktorí realizovali túto časť úlohy. Spôsobovali to ťažkosti späť s čítaním niektorých dokumentov, ktoré obsahovali početné skratky a jazykové chyby. V rámci realizácie projektu bola nutná zhoda sugescií filológov a historikov, čoho výsledkom je uplatnenie nižšie opísaných zásad vydania.

☐ Prijalo sa nasledovné usporiadanie textov v publikácii. Na začiatku bol umiestnený preklad latinského dokumentu do poľského jazyka, aby sa čitateľ mohol zoznámiť s jeho obsahom. Nasleduje preklad v slovenskom jazyku, latinská edícia, a stručný obsah v angličtine. Vydavateľom záležalo nielen na samotnom prameni pre potreby špecialistov, ale aj na priblížení textov priemernému odberateľovi, resp. mládeži. V tomto prípade je to v súlade so zásadou popularizácie vedeckých poznatkov a jej prezentácie širšiemu okruhu čitateľov. Doplnujúcim argumentom je fakt, že tieto materiály majú priblížiť históriu Nového Sonča jeho obyvateľom v kontexte 725. výročia založenia mesta. V skutočnosti tvoria nevelký fragment jeho dejín, ale poukazujú na problémy obyčajných ľudí, obyvateľov mesta, ktorí sa sporia a uskutočňujú obchod so spišskými mestami, tvoriacimi dnes súčasť Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu sú preložené do slovenčiny. V súvislosti s popularizáciou vedy v širokom kontexte, v súlade s ustanoveniami priority projektu MKaND s názvom „Ochrana kultúrneho dedičstva v zahraničí“ bol zakomponovaný preklad stručného obsahu v anglickom jazyku, čo mimochodom zväčšuje poznávaciu silu predstaveného materiálu. Je potrebné zdôrazniť, že pripravené texty v latinskom jazyku zo XVI. storočia s prekladom do troch novovekých jazykov majú pionierky charakter. Vydania tohto charakteru sú zriedkavosťou, ale z dôvodu počtu jazykov vyvstala nutnosť určitých zjednodušení. Týka sa to predovšetkým uplatnenia textových poznámok (písomných – objasňujúcich jazykové otázky) a vecných (číselných). Aby nedošlo k nedorozumeniam, prijali sme textové poznámky (písomné) iba v latinskej edícii. Na druhej strane v ostatných prekladoch vystupuje výlučne číselná verzia. Záležalo nám na tom, aby poznámky neboli veľmi obširné, pretože by to mohlo narušiť prijímanie prekladov spolu s latinskou verzou, ktorá silou veci má v tomto prípade charakter, pripomínajúci v akom jazyku sa vtedy písali dokumenty a listy. Majúc na mysli vyššie uvedené, prispôbili sme sa vydavateľskej inštrukcii, ktorá umožňuje modifikácie.⁸ V poznámkach sme sa rozhodli podať informácie o verejne známych osobnostiach (napr. panovníkoch) z dôvodu cudzojazyčných odberateľov.

☐ V latinskej verzii sa vymedzilo udanie čísla dokumentu v postupnosti prezentácie, resp. signatúry. Na druhej strane až v poľskom a slovenskom preklade bol umiestnený príslušný text objasňujúci obsah dokumentu na začiatku s miestom a dátumom vydania. Ďalšia časť hlavičky

6. Pozri napr. AML, MML, Fond I., XIV/16/ 26 – Stanisław Mężyk z Putońowic, krakovský stolník, pečať s erbom Wieniawa.

7. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.

8. „Vo výnimočných prípadoch môže vydavateľ používať vlastný systém modernizácie, musí ale v predhovore vysvetliť, z akých dôvodov ho uskutočňuje. V každom prípade musí byť modernizácia uskutočňovaná v celom vydaní konsekventne podľa jednotnej zásady,” podľa: *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX. w.*, časť II., podbod 22, s. 6.

9. V tomto prípade bola vo veľkej miere nápomocná monografia *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I., pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.

10. Použitie na opis boli okrem iného práce: *Urządnicy województwa krakowskiego XVI – XVIII wieku*, sprac. S. Cynarski, A. Faliñowska-Gradowska pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990; S. Cynarski, A. Faliñowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I.; T. Gajl, *Polskie rody szlacheckie i ich herby*, Białystok 2003; *Herby rodów polskich*, wyd. a sprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, súpis šľachtických rodov bol usporiadaný za spoluúčasti T. Korzeniowskiej, Londýn 1990; *Polska Encyklopedia szlachecka t. IV. Wykaz polskich rodzin szlacheckich t. I*, sprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. II, Lipsk 1839; A. Znamierowski, *Herbarz rodowy. Kompendium*, Warszawa 2004; S. Uruski, *Rodzina, Herbarz szlachty polskiej*, t. I, Warszawa 1904; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993; J. Szymański, *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI w.*, Warszawa 2001; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostep 31. października 2017]; *Historia Scepisii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, s. 297, 789–790, 829, 965; S. Czajka, *W pierwszej Rzeczypospolitej* [w:] *Dzieje miasta Nowego Targu*, red. M. Adamczyk, Nowy Targ 1991.

11. M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Kraków 2003.

12. Pozri napr. T. Wierzbowski, *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*, druhé vydanie, zmenené a rozšírené po skone autora B. Tyszkowským a B. Włodarským, Lwów – Warszawa 1926; *Historia Scepisii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 1, Bratislava – Kraków 2009; J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, przeł. H. Szumańska-Grossowa, Warszawa 1995; J. Söndel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997; *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, t. 3, z. 4/5 (22/23), Wrocław – Warszawa – Kraków 1971/1972; I. Draskóczy, *Harmincad* [w:] *Korai magyar történeti lexikon* (9–14. század), red. Gy. Kristó, P. Engel, F. Makk, Budapest 1994.

13. ArchPL, MML XIV/16/13. Dokument z roku 1558.

14. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/2, 6, 8, 19 – 21, 32, 34, 35, 37.

15. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/4, 7, 13, 26, 48

16. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/29.

17. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/2, 6 – 7.

18. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/21.

19. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/4.

20. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/13.

21. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/8.

22. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/19, 20 i 32.

23. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/26.

24. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/29.

25. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/34.

je technickým opisom spätým s udaním názvu archívu, signatúry, čísla strán, jazyka dokumentu, dátácie, informácií o zapísaných a nezapísaných listoch, resp. ich rozmeroch. Zohľadnili sa taktiež strany s pečatami – celými alebo ich pozostatkami, eventuálne sa zaznačilo ich chýbanie.

☑ V prípade existencie pečate sa popri zmienke o nej uviedli rozmery a na konci jej opis. Ak je pečať znak šľachtickým erbom, tak sa doplnujúce informácie nachádzajú v poznámke.

☑ Podľa možnosti, opierajúc sa o vedeckú literatúru, bola snaha o identifikáciu osôb spomenutých v dokumentoch.⁹ V prípade sandeckých mešťanov sa nie vždy podarilo presne určiť osobu a ju opísať, na druhej strane sú šľachtickí úradníci opísaní na základe úradných spisov, súpisov šľachtických erbov a ostatnej literatúry.¹⁰

☑ Poľskí králi, ktorí sa sporadicky objavujú v dokumentoch, boli opísaní na základe dostupných biografických slovníkov.¹¹ Vysvetlenia späté s hospodárskymi pojmami alebo otázkami taktiež našli odraz v poznámkach, spolu s identifikáciou niektorých údajov uvádzaných v podobe zápisov sviatkov.¹² Názvy sídiel sú uvádzané v ich súčasnej podobe. V závere práce je umiestnená bibliografia, menný a miestny register.

☑ Prezentované dokumenty sa dotýkajú hlavne hospodárskych, finančných, dedičských a zvykových otázok. Tvoria tiež nepriamo, ako v prípade pána Petra Biechowského erbu Ogończyk, dodatočné doplnenia informácií o úradoch a zmenách s nimi spätých, uvádzajúc nové zistenia k tejto téme.¹³

☑ Zo šesťnástich dokumentov je až desať listami sandeckého starostu (purkmajster) a radných,¹⁴ päť listami úradníkov – sandeckých starostov a podstarostov,¹⁵ posledný je korešpondenciou duchovného – opáta sandeckých premonštrátov.¹⁶ Veľa priestoru zaberajú v týchto listoch záležitosti rodiny Smoczovcov – sandeckých radných, mešťanov a kupcov, ktorí sa dostali v rokoch 1542, 1555 a 1564 do sporov ohľadom dlhu a dedičstva so Sebastiánom Krupekom, levočským radným. Sú to štyri listy.¹⁷ V prvom liste je opísaný spor Stanislava Smoczka a jeho brata Michala s vyššie spomenutým Levočanom o víno a plátno. Dve ďalšie písomnosti sa týkajú záležitosti dlhu, ktorý mala mať voči Krupkovi Urszula Smoczova vo výške 72 florénov, v súvislosti s čím si pre seba odpočítal neprávom – za použitia násilia – 60 florénov z jej dedičstva, čo spôsobilo reakciu sandeckého podstarostu Jana Gaboňského. Posledný, štvrtý list z roku 1564 sa týka zadržania vína prevážaného Stanislavom Smoczom na Spišský hrad z nariadenia Jana Faigla, držiteľa baní v Bochni a Olkuszu.¹⁸ Ako teda vidieť, spory mohli trvať dokonca niekoľko rokov a angažovali nielen samotných zainteresovaných, ale i radu mesta, starostu (purkmajster), resp. starostov. Dlhých záležitostí, získania dlhu alebo tovarov sa dotýka taktiež dokument z roku 1553 spätý so sandeckými mešťanmi – Barbarou a Matejom Flaszkovcami. V ich mene písal do Levoče samotný podstarosta Martin Belina.¹⁹ Nie je to koniec podielu podstarostov v sporoch s levočskými mešťanmi. V roku 1557 zasa sandecký podstarosta Peter Biechowski podporil svojho muszyňského kolegu Mateja Łazieňského, olúpeného z obnosu za 26 volov dvomi levočskými kupcami.²⁰ Sandeckí radní a starosta (purkmajster) boli prostredníkmi taktiež v odbere zastavených vecí Tomášovi Kromerom u Petra Strožka v Levoči v roku 1557, ktoré nechcela vrátiť po skone muža jeho žena Barbara.²¹

☑ Dlhých záležitostí sa týkajú taktiež listy z rokov 1563, 1564 a 1580, kde sa rada mesta snažila pomôcť získať pohľadávky sandeckých mešťanov u obyvateľov Levoče, postupne: Jakuba Fratrowicza, Erazma Markowicza a kupca Stanislawa Czaplú.²² V dokumente z roku 1578 sa sandecký starosta Stanislav Mężyk prihovoral v tej istej záležitosti za šľachtica Koniuszowského.²³

☑ K zaujímavostiam je potrebné zaradiť list Mikuláša Narębského, opáta sandeckých premonštrátov z roku 1579, tvoriaci svojím charakterom príhovor a potvrdenie pre bývalého poddaného Mikuláša Świradzika, ktorý mal zároveň uzavrieť majetkovú dohodu so svojou rodinou. Objavila sa tu otázka ciel, resp. záležitosť so Stanislavom Smoczom, ktoré boli nesporne späté s okolím Levoče, ale dokument neprecizuje, o čo ide.²⁴

☑ Kupecké záležitosti, predovšetkým späté s trhmi, sú témou listu z roku 1583, v ktorom sandecká rada so starostom (purkmajstrom) na čele intervenovala vo veci sandeckého kupca a súkenníka Mateja Grabku. Išlo totižto o to, že mu bolo zabránené na trhu v meste Levoča využívať privilégium o delení plátna na lakte a jeho predaji, čo, ako vyplýva z listu, sa nestalo prvýkrát. Rada sa odvolala na fakt existencie takýchto práv v iných okolitých mestách, kde ich mohol využívať vyššie spomenutý Grabka. Zároveň sandeckí radní žiadali o zohľadnenie svojich prosieb sľubujúc za svoju stranu obdobnú ústretovosť.²⁵ Záležitosti dlhých nedoplatkov nachádzame ešte v dokumente z roku 1587, kde istý Ján Sypnia, sandecký mešťan, chcel získať 14 florénov

a 20 grošov za 11 polt mäsa od obyvateľa Levoče Františka Saľaja. Napriek tomu, že ten zastavil u neho strieborný pás, Sypieň trval na tom, aby obdžal hotovosť.²⁶ Z vyššie citovaných 14 dokumentov sa dozvedáme hlavne o záležitostiach obchodných, dlžných či dedičských. Evidentne, tri z nich, späť s podstarostami – Martinom Belinom, Jánom Gaboňským a Petrom Biechowským – sú potvrdením nimi vykonávaných úradov v danom čase. V prípade prvého – Bielinu – dokument obsahuje o ňom doplňujúcu, úradnú informáciu ako podstarostovi z roku 1553.²⁷ Na druhej strane u Biechowského nachádzame zmienku, že zastával funkciu podstarostu v roku 1558, čo je potvrdením jedinej informácie z roku 1562, na základe ktorej bol identifikovaný v zozname sandeckých úradníkov, pričom pečať na dokumente jednoznačne dokazuje, že sa pečatil erbom Ogończyk a nie Białęga, ako to sugeruje literatúra.²⁸

☐ Posledné dva listy, o ktorých sa vyššie nehovorilo, tvoria obdobne ako list opáta Narębského svojho druhu zaujímavosť. Prvý dokument z roku 1585 sa týka v tom období častej a nebezpečnej epidémie moru. Je to upovedomenie rady mesta Nový Sonč a starostu (purkmajster) vyslané svojim náprotivkom v Levoči, upozorňujúce Spiš na blížiacu sa morovú epidémiu zo strany Moravy, Sliezska, Olkusza a Krakova. Prosili v ňom, berúc ohľady tiež na svoje bezpečie, aby ráčili nevypúšťať Moravanov, Slezanov a iných cudzích ľudí na územie mesta a Spiša.²⁹

☐ Takéto činnosti boli vtedy jediným známym spôsobom zabraňovania alebo minimalizovania nebezpečenstva prejavu epidémie. Posledný list z roku 1596 je listom sandeckého starostu Sebastiana Lubomirského, ktoré sa iba nepriamo týka sandeckých záležitostí a najmä sa vzťahuje na nowotargské starostovstvo, týkajúci sa Krištofa Lanka, ktorý vymáhal peniaze na obyvateľoch tohto starostovstva, čím bol známy rovnako na Spiši i v Sandecku.³⁰ Všetky spomínané archívne sa vzťahujú na spiško-sandeckú problematiku. Pätnásť z nich bolo vydaných v Novom Sonči. Zahŕňajú obdobie rokov 1542 – 1596, a teda sa nevzťahujú od archívnych jednotiek označených signatúrou XIV/16. Sandecké dokumenty v Štátnom archíve v Levoči obsahujú nielen pramene písané v latinskom jazyku. Pod signatúrou XIV/16/3 sa nachádza list napísaný v poľskom jazyku z roku 1553, späť so Szczęsnym Wierzbiętom a Krzysztofom Brańským, dvomi sandeckými šľachticmi. Zápis tohto dokumentu je veľmi nečitateľný a dotýka sa obchodných záležitostí spätých s prevozom rúd na Spiš.³¹ Okrem toho bol v poľskom jazyku napísaný tiež list Mateja Łazieńskiego, muszyńskiego starostu, datovaný 3. júlom 1558 v Muszynie. Viaže sa priamo s už skôr spomínanou záležitosťou 26 volov a má signatúru MML XIV/16/12.

☐ Spracovaný súbor dokumentov Oblastným múzeom v Novom Sonči v rámci troch rokov realizovaného projektu Ministerstva kultúry a národného dedičstva nevyčerpáva pramene týkajúce sa Sandecku, nachádzajúce sa vo fondoch Štátneho archívu v Levoči. Sú to dosiaľ nepublikované materiály. S výnimkou publikovaných materiálov v článku Feliksa Kiryka, ktorý obsahoval sandecké archívne, vzťahujúce sa na tie isté otázky, s tým, že ich časová cezúra zahŕňala počiatok XVII. storočia. Výskum obsiahol dokumenty týkajúce sa Sandecku³² od roku 1609 do roku 1648 so signatúrami: XIV/24/1 – 5, 7. Vyššie uvedený súbor bol preložený do poľského jazyka počas prvej a druhej etapy projektu v rokoch 2015 a 2016.³³

☐ Súbor sandecian sa dotýka pomerov široko poňatej sandeckej zeme a niekedy i sandeckého okresu z čias pred delením Poľska. Sídla z tejto oblasti sa objavujú v dokumentoch, ktoré boli predstavené v spracovaní u F. Kiryka, t. j. Starý Sonč a Muszyna³⁴ a taktiež vystupujú v súbore so signatúrou XIV/16.³⁵

☐ Treba poznamenať, že, samozrejme, spracovanie Feliksa Kiryka, čo pripomenul samotný autor, nevyčerpalo tému týkajúcu sa súboru sandecian a skôr nabádalo k ďalším výskumom. Obdobné východisko sa vzťahuje aj na túto publikáciu. Jej prednosťou je umiestnenie edície a preklad prameňov.

☐ Nesporne vyššie spomínaný článok z roku 1996 vytvoril inšpiráciu pre uskutočnenie výskumných prác múzeom v kontexte sandeckých materiálov v Levoči a bol využívaný pri vyhľadávaní polonic spätých so sandeckou i spišskou tematikou v predchádzajúcich dvoch edíciách projektu.

☐ Nedá sa predstaviť sandeckú problematiku a porozumieť jej špecifike v kontexte Štátneho archívu v Levoči nezahrnúť spišskú problematiku a fondy tohto archívu. Potrebné je teda predstavenie výsledkov výskumných prác uskutočnených v rokoch 2015 a 2016 v rámci projektu Polonica, ktoré zahrnuli mnoho otázok spätých so spiško-sandeckým pohraničím.

☐ V tom čase sa podarilo zozbierať a preložiť z latinského jazyka do poľského jazyka 195 dokumentov, ktoré v novom svetle predstavujú sandecko-spišské vzťahy a vytvárajú hodnotný vý-

26. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/35.

27. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 782. Autori udávajú poslednú zmienku o ňom v roku 1552.

28. Tamže, na s. 782 je evidentná jediná zmienka z roku 1562 a erb Białęga.

29. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/35.

30. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/48.

31. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/3.

32. F. Kiryk, *Sandecjana...*, s. 76 i 77.

33. *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Prvá edícia: *Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy*, Nowy Sącz 2015, s. 121 – 129, dokumenty nr. 105 – 113.

34. F. Kiryk, *Sandecjana...*, s. 76 – 79.

35. ArchPL, MML, Fond I., XIV/16/10 i 12 (Muszyna), 27 (Muszyna), 28 (Stary Sącz), 44 (Stary Sącz).

skumný materiál, umožňujúci spoločne so šestnástimi tu umiestnenými archiváliami ujať sa ďalších štruktúr, rovnako hospodárskych, ako aj spoločenských.

☐ Štátny archív v Levoči sa oddávna nachádza v okruhu záujmu poľských bádateľov. V jeho fondoch sa nachádza obsiahly pramenný materiál spätý s históriou Poľska a Spiša od stredoveku až po XX. storočie. História vzniku archívu a tam sústredených fondov bola približená v niekoľkých článkoch, okrem iných Júliou Radziszewskou,³⁶ Feliksom Kirykom,³⁷ a tiež Januszom Kurtykom³⁸ a v pramenných spracovaniach Stanisława Sroku.³⁹ K starším publikáciám spomínajúcim levočský archív patrí práca Kazimierza Piotrowicza.⁴⁰

☐ Dokumenty vybrané v rokoch 2015 – 2017 umožňujú obohatiť poznanie o histórii, spoločenských, hospodárskych, náboženských, právnych i politických vzťahoch Sandecká a Spišského starostovstva, spojených taktiež so staropoľským sandecko-czchowským okresom,⁴¹ resp. tvoriacim jeho časť – Spišským starostovstvom – spišským zálohom patriacim do Poľska od roku 1412.⁴² V okruhu tohto územia sa nachádzalo 13 spišských miest: Spišská Belá (nem. Zipser Bela, maď. Szepesbéla), Ľubica (Libica z nem. Leibitz, maď. Leibic), Matejovce pri Poprade (nem. Matisdorf), Spišská Nová Ves (nem. Zipser Neudorf/Neuendorf, maď. Igló, rum. Nowejsis), Poprad (nem. Deutschendorf, maď. Poprad), Spišská Sobota (nem. Georgenberg, maď. Szepesszombat, lat. Forum Sabathi), Vrbov (nem. Menhardsdorf, maď. Ménhárd), Stráže pod Tatrami (nem. Michelsdorf), Ruskinovce (Ruszkwinowce, nem. Risdorf, lat. Villa Quirini), Veľká (Felka), Spišské Podhradie (tiež Podhradie, bez Spišského hradu, nem. Kirchdorf, maď. Szepesváralja), Spišské Vlchy (tiež Vlchy, nem. Wallendorf, maď. Szepesolaszi, lat. Villa Latina), Tvarožná (nem. Durelsdorf, lat. Villa Durandi), ako aj 15 obcí spolu s hradmi Ľubovňa (Ľubovňa, z nem. Lublau, maď. Lubló, lat. Lublovia), Podolíneček (nem. Pudlein, maď. Podolin) a Hniezdnym (nem. Gnesen, maď. Gnězda). Nebola to oblasť teritoriálne jednotná, ale delila sa na päť enkláv: podolínečeká (najväčšia, priliehajúca k hraniciam s Poľskom), Spišská Belá, popradská, Spišská Nová Ves, Spišské Podhradie a Spišské Vlchy.

☐ Hlavnou oblasťou záujmu pracovníkov a spolupracovníkov sandeckého múzea v rámci výskumných činností vo vyššie citovaných rokoch na terajšom pracovisku boli nasledujúce súbory a časti dokumentov uvedené Juliou Radziszewskou, Januszom Kurtykom a Feliksom Kirykom:

☐ 1. Súbor pod názvom: Spoločenstvo 13 spišských miest (1420 – 1772) a Spoločenstvo 16 spišských miest (1774 – 1876), spojených s Ľubovniansko-podolínskym domíniom (spišským zálohom) – nazvaný Spišské mestá (SM – spišské mestá – úplný názov Provincia XVI spišských miest (1143) 1420 – 1876), z ktorého sa skladajú nasledujúce tri nami prebádané časti:

a) tzv. archív grófa spišských Sasov, komesa – grófa („Grófsky archív“), obsahuje roky 1412 – 1772, kde sa nachádza predovšetkým 63 dokumentov spätých so zálohom, vydaných poľskými kráľmi, teda poľskej proveniencie (signatúra B II), ako aj 95 dokumentov uhorskej proveniencie (signatúra B I). Dole je uverejnený výkaz dokumentov, ktoré boli zahrnuté do výskumu:

B I/8 – dokument 13, odpis mandátu kráľa Władysława Jagiellończyka z 24. marca 1499 – odpis vyhotovený 1. decembra 1535 v Spišskej Kapitule;

B I/10 – dokument 15, 4. marca 1560, Viedeň – kráľ – cisár Ferdinand I. Habsburský – týka sa spišských miest a Levoče;

B I/11 – dokument 16, 2. mája 1560, Viedeň – kráľ – cisár Ferdinand I. Habsburský – týka sa spišských miest a Košíc;

B I/12 – dokument 17, 2. mája 1560, Viedeň – kráľ – cisár Ferdinand I. Habsburský – týka sa spišských miest a Košíc;

B I/14 – dokument 19, 16. septembra 1567, Viedeň – kráľ – cisár Maximilián II. Habsburský – týka sa spišských miest a Košíc, ako aj poľských a uhorských komisárov;

B I/15 – dokument 20, 16. septembra 1567, Viedeň – kráľ – cisár Maximilián II. Habsburský – týka sa spišských miest a Košíc, ako aj poľských a uhorských komisárov;

B I/16 – dokument 21, 16. septembra 1567, Viedeň – kráľ – cisár Maximilián II. Habsburský – týka sa spišských miest a prešovskej komory, resp. Košíc;

B I/19 – dokument 24, 12. decembra 1567, Viedeň – kráľ – cisár Maximilián II. Habsburský – týka sa spišských miest a Košíc;

B I/20 – dokument 25, 12. decembra 1567, Viedeň – kráľ – cisár Maximilián II. Habsburský – týka sa spišských miest a Levoče;

B I/21 – dokument 26, 13. decembra 1567, Viedeň – kráľ – cisár Maximilián II. Habsburský – zákaz umiestnenia vojsk bojujúcich proti Turkom v 13 spišských mestách;

36. J. Radziszewska, *Levoča i jej polonica*, „Studia Historyczne”, 16, 1973, z. 3, s. 585 – 592.

37. Vyššie spomínaná publikácia F. Kiryka, *Sandeciana...*, s. 71 – 84.

38. J. Kurtyka, *Badania nad późnośrednio-wiecznymi i nowożytnymi dziejami Spiszu. Przegląd źródeł i literatury*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” MCCCIV – 2009, Prace Historyczne z. 136, s. 34 – 35.

39. Dokumenty polskie z dawnego archiwum Królestwa Węgier, tom II, dokumenty z lat. 1451 – 1480), vydal a spracoval S. A. Sroka, Kraków 2000. V ňom nachádzame 4 dokumenty z XV. storočia pochádzajúce z archívu v Levoči, pozri s. IX (tabuľka) a s. 50, dok. Nr. 150, sign. B II/1 Piotrków, 1. júna 1459; s. 55, dok. nr. 155, sign. BII/2, Krakov, 2. februára 1460; s. 79 – 80, dok. Nr. 180, sign. B II/3, Krakov, 24. januára 1462; s. 138 – 139, dok. Nr. 242, sign. Archiw Spišskej Kapituły, Scr. 1, fasc. 2, nr. 13 bol vydaný v *Analecta Scepusii III*, s. 258 – 259.

40. *Polonica za granicą t. I: Kraje naddu-najskie, sprac.* K. Piotrowicz. *Historický vstup napisał J. Dąbrowski*, Warszawa 1930, s. 61 a n.

41. Jeho povrch zahŕňajúci 3 921 km² bol najväčším v Krakovskom vojvodstve (nazývaný bol obdobne ako biecky – podhorským okresom). Údaje získané z práce A. Podraza, *Regiony gospodarcze Małopolski zachodniej w drugiej połowie XVIII wieku*, Wrocław 1958, s. 151 a 162. Mapu a charakteristiku okresu a Sandecká v staropoľskej dobe vyhotovil ako prílohu k textu H. Stamirski, *Sądeczyzna w r. 1629*, „Rocznik Sądecki”, t. III, 1957 (sandecko-czchowský okres – pozri s. 199 – 275).

42. Údaje použité z práce *Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1680 wraz z aneksem miast według rejestru z roku 1655*, pod red. S. Ingłota, sprac. E. Trzyna i S. Żyga, Wrocław 1959. (sandecko-czchowský okres – pozri s. 199 – 275); H. Madurowicz, A. Podraza, *Regiony gospodarcze Małopolski zachodniej w drugiej połowie XVIII wieku*, Wrocław 1958, s. 151 a 162; *Nova Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 5 Warszawa 1998, s. 963; *Kronika Dziejów Polski*, pod red. J. Marcinek, Kraków 1995, s. 61. Sandecké a spišské starostovstvo – pozri pojednanie a tabuľku: P. Wierzbicki, *Szlak spisko-sądecki. Szkic ze wskazaniem na źródła do Spisza i zamków Lubowla, Podoliniec, Nowy Sącz i Czorsztyn*, Nowy Sącz – Lubovňa 2010, s. 14 – 24; tenže, *Spiškosadecká obchodná cesta. Náčrt zo spišských zdrojov a z hradov Ľubovňa, Podoliniec, Nowy Sącz a Czorsztyn*, Nowy Sącz – Ľubovňa 2010, s. 10 – 21.

- B I/40 – dokument 45, Spišská Kapitula, odpis mandátu komisárov z Košíc, týkajúci sa 13 spišských miest z 19. decembra 1648, Košice;
- B II/5 – dokument 64, 26. februára 1539, Krakov – Žigmund I. Starý;
- B II/6 – dokument 56, 26. februára 1539, Krakov – Žigmund I. Starý;
- B II/7 – dokument 57, 27. februára 1539, Krakov – Žigmund I. Starý;
- B II/8 – dokument 67, 26. augusta 1542, Krakov – Žigmund I. Starý;
- B II/10 – dokument 69, 6. marca 1551, Krakov – Žigmund II. August;
- B II/11 – dokument 70, 6. marca 1551, Krakov – Žigmund II. August;
- B II/12 – dokument 71, 17. októbra 1554, Vilnius – Žigmund II. August;
- B II/13 – dokument 72, 5. júla 1555, Piotrków Trybunalski – Žigmund II. August;
- B II/14 – dokument 73, 8. júla 1555, Piotrków Trybunalski – Žigmund II. August;
- B II/15 – dokument 74, 8. decembra 1555, Vilnius – Žigmund II. August;
- B II/16 – dokument 75, 8. decembra 1555, Vilnius – Žigmund II. August;
- B II/17 – dokument 76, 25. júla 1563, Vilnius – Žigmund II. August;
- B II/19 – dokument 78, 20. mája 1572, Varšava – Hieronim Bużeński, veľký korunný podkanclerár a kráľovský sekretár;
- B II/20 – dokument 79, 21. mája 1572, Varšava – Žigmund II. August;
- B III/1 – dokument 117, zápis činnosti poľsko-uhorskej hraničnej komisie – 1. júla 1580, Toporec, stará signatúra II/68, zápis obsahuje 50 strán – materiál bol vydaný v roku 1889;
- B III/2 – dokument 118, protokol z činnosti uhorsko-poľskej komisie k vyriešeniu hraničných sporov medzi Poľskom, susedmi a mestami na Spiši – 18. augusta 1756, Stará Ľubovňa, stará signatúra II/69, zápis obsahuje 169 strán.
- b) Okrem toho sa vo fondoch archívu nachádzajú tzv. Varia alebo inak spisy (signatúra od D 1 a ďalšie), a medzi nimi: nariadenia starostov, správcov, záležitosti povinností spišských miest v prospech Ľubovnianskeho hradu, resp. materiály týkajúce sa rodu Ľubomirských a Henrika Brühla. Nižšie uvádzam súpis prebádaných dokumentov:
- D 4/1 – 65 – číslo zložky 130,⁴³ roky 1492 – 1732 – dokumenty, listy týkajúce sa spišských miest – stará signatúra I/63, j. lat., j. nem. a j. poľ., fasciklov 129 a ok. 258 strán – listy, dokumenty poľských kráľov – Žigmunda Augusta, Žigmunda III. Wazu, Jána Kazimíra, etc.;
- D 5/1 – 15c – číslo zložky 131, roky 1412 a 1591 – 1759 – odpisy, listy, dokumenty a materiály z čias starostovania Henrika Brühla, j. poľ., j. lat., j. nem., fascikle 28 a ok. 56 strán;
- D 6/1 – 27 – číslo zložky 132, roky 1592 – 1735 – dokumenty a spisy spišských starostov Ľubomirských – stará signatúra II/55, j. lat., j. nem. a j. poľ., 53 fasciklov a ok. 106 strán;
- D 7/1 – 38 – číslo zložky 133, roky 1501 – 1711 – edikty kapitánom – veliteľom Ľubovnianskeho hradu týkajúce sa napr. Turkov a mnoho iných záležitostí spätých nielen so spišskými mestami – stará signatúra: II/58, j. lat., a j. nem., fascikle 38, ok. 76 strán;
- D 8/1 – 54 – číslo zložky 134, roky 1675 – 1745 – materiály týkajúce sa Ľubovnianskeho hradu, vydané na hrade poľskými kapitánmi a gubernátormi 13 spišským mestám, stará signatúra II/56, j. lat., poľ. a nem., fascikle 121, ok. 242 strán;
- D 9/1 – 19 – číslo zložky 135, roky 1585 – 1710 – dokumenty o povinnostiach, činžiach a kontribúciách 13 spišských miest v prospech hradu, stará signatúra II/60, j. poľ., j. lat., j. nem., fascikle 47 – strán 94;
- D 10/1 – 22 – číslo zložky 136, roky 1656, 1669 – 1674, 1731 – 1745 – potvrdenia úhrady kontribúcie 200 zlatých v župnej komore, stará signatúra I/59., j. lat., j. nem., j. poľ., fasciklov 36 a 72 strán;
- D 11/1 – 53 + 1 – číslo zložky 137, roky 1601 – 1681 [1728 – 1737], potvrdenia, výpočet platieb záväzkov a desiatkov 13 spišských miest, stará signatúra I/62, j. poľ., j. lat., j. nem, fasciklov 92 – strán 184;
- D 12/1 – 46 – číslo zložky 138, roky 1607 – 1678, potvrdenie daní zaplatených Poľsku, stará signatúra I/66, j. lat., j. nem. a j. poľ., 50 fasciklov – 100 strán;
- D 13/1 – 21 – číslo zložky 139, roky 1554 – 1572, 1633 – spory týkajúce sa importu soli z Bochne a Wieliczky a exportu medi a železa do Poľska bez cla a odvolávania sa na právo skladu mesta Nový Sonč, stará signatúra II/59, j. nem., j. lat., j. poľ., fasciklov 37, strán 74;
- D 14/1 – 20 – číslo zložky 140, roky 1670 – 1722 – dokumenty opisujúce kontribúcie a tresty udelené 13 spišským mestám v súvislosti s konaním evanjelických bohoslužieb, stará signatúra I/67, j. lat., j. nem. a j. poľ. – fasciklov 44 – strán 88;

43. Číslo umiestnené v pravom hornom rohu zložky.

- D 15/ 1 – 14 – číslo zložky 141, roky 1634 – 1759 – obsahuje zápisky týkajúce sa náboženských záležitostí, katolíckych i problému evanjelických bohoslužieb, j. lat., j. nem. a j. poľ., fasciklov 27 – strán 54;
- D 16/1 – číslo zložky 142, odpis varšavského traktátu zo 7. marca 1768 o ustanovení pravoslávneho a evanjelického náboženstva v Poľsku, kniha bez stránkovania, j. lat., stará signatúra II/72;
- D 17/1 – 34 – číslo zložky 143, roky 1568 – 1672 – spisy týkajúce sa pobytu vojska a zaopatrenia vojsk z rôznych poplatkov a daní, potvrdenia a daňová korešpondencia, stará signatúra I/58, fasciklov 76 a 152 strán;
- D 18/1 – 13 – číslo zložky 144, výkaz povinností vo vzťahu k jazdnému oddielu kurucov, prebývajúcemu v 13 spišských mestách v roku 1703, stará signatúra I/60, j. lat. a j. nem., fasciklov 27 – strán 54;
- D 19/1 – číslo zložky 145, informácie 13 spišských miest o pobyte poľsko-saských vojsk generála Alexandra Dietricha od 19. decembra 1713 do 17. augusta 1713, výkazy výdavkov etc., j. lat., j. poľ. a hlavne j. nem. Sú tam materiály Magnusa Steinbocka, švédskoho veliteľa, gubernátora hradu a mesta Krakov z roku 1702;
- D 20/1 – 16 – číslo zložky 146, roky [1661] 1667 – 1744 – dokumenty týkajúce sa výplaty 900 zlatých Danielovi Cornidesovi z Kežmarku, ktoré Provincia 13 spišských miest požičala od Barbary Kunderovej zo Spišskej Soboty, stará signatúra I/68, j. lat. a j. nem., fasciklov 28 a 56 strán;
- D 21 – číslo zložky 147, spor Anny Sabiny Plauni s mužom z roku 1718, stará signatúra I/69, j. lat. a j. nem., fasciklov 20 a strán 40.
- Dokumenty označené signatúrou „D” obsahujú cenné informácie, týkajúce sa hospodárskych a obchodných záležitostí, ako aj činží. Jeden zo zaujímavejších súborov, nachádzajúci sa pod signatúrou D 11 sa skladá z 55 fasciklov, zväčša v latinskom a čiastočne v poľskom a nemeckom jazyku. Týkajú sa poplatkov a činží poukázaných na udržiavanie Ľubovnianskeho hradu z obdobia XVII. a začiatku XVIII. storočia. Táto archívna jednotka bola spracovaná vcelku.⁴⁴

c) Ďalšiu kategóriu archiválií tvoria lustrácie starostovstva, ich originály i odpisy (signatúry E1 – E7). Často sa uvádzajú hlavne signatúry od E1 po E5, zapomínajúc na dve posledné signatúry, ktoré sa vzťahujú na lustráciu z roku 1758 v nemeckom jazyku. Je veľmi štrukturovaná a obsahuje podrobné informácie (v tomto prípade bola lustrácia zviazaná do dvoch osobných kníh). Na druhej strane, skoršie odpisy sú zvyčajne oddelené listy. Veľmi zaujímavým dokumentom pripojeným k poslednej knihe lustrácií z roku 1758 je tzv. *Deductio* z roku 1777, predstavujúce na štyroch stranách po latincky finančný stav starostovstva. Vzhľadom na to, že sa lustrácie starostovstva skladajú hlavne z kópií alebo odpisov a originály prameňov sa nachádzajú v Hlavnom archíve starých dokumentov vo Varšave,⁴⁵ uznali sme, že nie je potrebné ich spracovávať. Nižšie je predstavený výkaz prebádaných lustrácií:

- Lustrácia 1569, odpis – SM, sign. E1/148, stará signatúra II/47, j. poľský a latinský;
- Lustrácia 1664, odpis – SM, sign. E2/149, stará signatúra II/48, j. poľský a latinský;
- Lustrácia 1664, odpis – SM, sign. E3/150, stará signatúra II/49, j. poľský a latinský;
- Lustrácia 1765, odpis – SM, sign. E4/151, stará signatúra II/71, j. poľský a latinský;
- Lustrácia 1747 – 1748, odpis – SM, sign. E5/152, stará signatúra II/56, j. poľský a latinský;
- Lustrácia 1758, originál – SM, sign. E6/153, chýba stará signatúra – nemecký jazyk s prvkami latinčiny;
- Lustrácia 1758, originál – SM, sign. E7/154, chýba stará signatúra – nemecký jazyk s prvkami latinčiny – vo vnútri tzv. *Deductio* z roku 1777 zo 16. októbra vzťahujúce sa na celé Spišské starostovstvo – 4 strany zápisu – latinčina. Vyššie opísané dokumenty sú označené signatúrou, pred ktorou je skratka SM – Spišské mestá.

☐ Posledný súbor je Spišská župa (roky [1314] 1498 – 1922, skratka SŽ), obsahujúci predovšetkým protokoly rôzneho druhu, tzv. župné kongregácie a listy, kde možno nájsť informácie o kontaktoch s Poľskom, a zvlášť so Sandeckom.⁴⁶

☐ Spomedzi prebádaných archiválií boli vybrané dokumenty, ktoré sa bezprostredne vzťahujú na záležitosti Spišského starostovstva a 13 spišských miest v novovekom období. Tieto prameňe umožnia obohatiť vedomosti o najbohatšom poľskom starostovstve, v ktorom sa nachádzala jedna z troch najsilnejších poľských pevností – Ľubovňa, brániaca južnú hranicu. Cez toto úze-

44. V archívnej jednotke so signatúrou D 11 sa nachádzajú dokumenty označené číslicami 1 do 55, a taktiež dodatočné archiválie. Zložka bola spracovaná vcelku z dôvodu cennej hospodárskej dokumentácie.

45. Pozri plný výkaz: P. Wierzbicki, *Szlak spisko-sądecki...*, s. 15 a 17; tenže *Spiško-sadecká obchodná ...*, s. 14 i 16; pozri tiež B. Wierzbicka, P. Wierzbicki, *Zamki Spisza i pogranicza w lustracjach z XVI i XVII wieku w odniesieniu do zapisów średnio-wiecznych ze szczególnym uwzględnieniem Lubowli i Podolińca. Źródła do historii Spisza. Wypis z repertorium Stanisława Kutrzeby z Archiwum Państwowego w Krakowie Oddział na Wawelu, v: Spiš v 12. a 13. storočí, Stará Ľubovňa 2011, s. 255 – 297 celok, pozri tabuľky s. 256 a 257 – 264 i 265 – 266.*

46. Pozri *Opracowanie 150 dokumentów...*, s. 166 – 169, dokumenty nr. 150 so signatúrou ArchPL SŽ., 138/1703. Dokument sa dotýka záležitosti prepadnutia a okradnutia hospodára sestier klarisiek v Starom Sonči Mateja Rogowského hajdúchmi z Kežmarku. Vydaný bol v Kežmarku 26. júna 1703.

mie prebiehala taktiež obchodná cesta z Uhorska do Poľska, v rámci ktorej sa nachádzala sandecko-spišská cesta spájajúca Sandecko a Spiš obchodnými, kultúrnymi a spoločenskými zväzkami. Vyššie uvedené okolnosti vplývali na skutočnosť, že sa medzi vybranými 195 dokumentami objavili početné sandeciana. Spomedzi nich sa nachádzajú dva pergamenové dokumenty poľskej proveniencie zo súboru Spišské mestá so signatúrami SM, B II z tzv. archívu grófa spišských Sasov („Grófsky archív“). Spísané boli v kancelárii dvoch posledných kráľov z rodu Jagieľlo – Žigmunda I. Starého a Žigmunda II. Augusta pre obyvateľov Spiša. Vzťahujú sa na otázky späté s obchodom na široko poňatej poľsko-uhorskej ceste a jej regionálnom sandecko-spišskom úseku. Ich význam je nezanedbateľný pre hospodárske fungovanie tohto regiónu v kontexte vzťahov s prihraničnými mestami – Starým Sončom či Novým Sončom. Hovorí sa tu o dokumentoch B II/6 a z februára 1539 a B II/17 z júna 1563, ktoré potvrdzujú všetky privilégia, uľahčujúce kupcom zo spišských miest obchod i prevoz predovšetkým železa, mede, cínu, bronzu; prikazujú danovníkom, radným a úradníkom zo Starého a Nového Sonča neblokovať transakcie. Jediným ústupkom v prospech sandeckých miest bol príkaz neobchádzania soľného skladu v Novom Sonči.⁴⁷

☐ Ďalšia archívna jednotka so signatúrou SM D 13 pochádzajúca zo súboru *Variae* sa rovnako dotýka sandeckých záležitostí, pretože sú to materiály týkajúce sa sporu o slobodný vývoz soli z Bochne a Wieliczky, resp. slobodného dovozu medi, železa, cínu a tiež bronzu do Poľska neberúc do úvahy 13 spišskými mestami právo skladu v Novom Sonči. Spomedzi 21 dokumentov z rokov 1554 – 1572 a 1633 označených signatúrou D 13 bolo vybraných 19: D 13/1 – 15, 18 i 19 – 21. Neboli brané do úvahy dva vyhotovené v poľskom jazyku z roku 1570 – D 13/16 i 17.⁴⁸ Vybrané pramene sa vzťahujú hlavne na obchodné záležitosti, okrem iného, obchod so soľou, železom, bronzom, meďou a mosadzou. Tieto archiválie tvoria rozšírenie problematiky už skôr pojaté v dvoch pergamenových dokumentoch – B II a obsahujú potvrdenia privilégií; ďalšie dokumenty upravujúce sporné záležitosti medzi spišskými mestami a zvlášť s mestom Nový Sonč, resp. sa venujú regionálnemu úseku obchodnej cesty z Uhorska, tzv. sandecko-spišskej ceste. Je to 19 dokumentov s nezanedbateľným významom pre hospodársku a spoločenskú históriu nielen Spiša, ale i s ním hraničiaceho Sandecka, ako aj mesta Nový Sonč. Tento súbor poukazuje na vzájomný hospodársky prienik a spolupatričnosť v tejto oblasti.⁴⁹

☐ V časti XIV Archívu mesta Levoča (MML) sa našli tri časti (nazývané fondami), ktoré sa skladajú z 51 archívnych jednotiek. Týkajú sa sandeckej problematiky. Prvý, opatrený signatúrou MML XIV/17, bol spracovaný vcelku a obsahuje dva dokumenty z marca a apríla 1601, týkajúce sa záležitosti dlhov starosandeckých mešťanov vo vzťahu k levočským mešťanom za kože a maslo.⁵⁰ Druhý súbor so signatúrou MML XIV/24, spracovaný vcelku, obsahuje dokumenty vydané v Novom Sonči alebo na sandeckom hrade. V týchto materiáloch sa opätovne stretáme so sandecianami vo vzťahu k mestu Nový Sonč. Pramene sú datované do obdobia od roku 1609 do roku 1648 a týkajú sa obchodu s kovmi a ich zloženia. Je to ďalší rad záležitostí, ktoré boli už skôr spomenuté v dokumentoch označených signatúrou SM D 13. Okrem toho sa objavujú témy späté s náukou, remeslom i cechmi, súdne záležitosti, majetkové spory, dlžné a obchodné. Súbor obsahuje problematiku obchodu na spišsko-sandeckej ceste, vďaka čomu tvorí vynikajúci materiál pre analýzu obchodných a právnych vzťahov nielen Spiša, ale i Sandecka. V tomto súbore sa nachádza 9 dokumentov obsahujúcich 10 strán rukopisu.⁵¹ Tretí súbor so signatúrou MML XIV/43 tvorí najväčšiu štruktúrovanú kolekciu, pretože obsahuje až 85 listov rôzneho druhu (159 strán) a ich dátácia sa končí v roku 1679. Na druhej strane, ak ide bezprostredne o sandecké záležitosti, výskumy z rokov 2015 – 2016 zachytili iba jeden dokument z 3. apríla 1618, týkajúci sa neoprávneného potrestania obyvateľa Starého Sonča väzením a peňažnou pokutou levočskými úradníkmi.⁵² Obsah súboru sa týka záležitostí súdnych, zvykových a obchodných, dlhov, sťažností, ktoré boli predložené na preskúmanie vicestarostovi na hrade v Ľubovni, ktorý mal jurisdikciu nad celým sandecko-spišským pohraničím. Z uvedeného dôvodu sa mnoho otázok riešených v týchto listoch viaže s Novým Sončom, ale tiež s inými mestami Koruny, resp. Spiša.⁵³

☐ V prípade druhej edície výskumu, v archívnej jednotke so signatúrou SM D 4, obsahujúcej listy spišských miest nachádzame jednu korešpondenciu bezprostredne spätú s Novým Sončom. Hovorí sa tu o liste vydanom v Kežmarku v roku 1607, kde sa radní tohto mesta sťažovali Johanovi von Rostalovi, cisárskému úradníkovi, na pochybenia a krivdy voči obyvateľom Nového Sonča a Spiša.⁵⁴

☐ Vďaka vyššie opísaným sandeckým dokumentom možno preskúmať v rozpätí viac ako 100 rokov rôzne aspekty každodenného života, vrátane záležitostí hospodárskych, obchodných

47. Podľa P. Wierzbicki (úvod), *Opracowanie 150 dokumentów ...*, s. 1 – 2; *Opracowanie 150 dokumentów ...*, s. 8, dokument nr. 1, *Opracowanie 150 dokumentów ...*, s. 9 – 12, dokumenty nr. 5. Oba dokumenty sa nachádzajú v spise vyhotovenom F. Kirykom, *Sandecjana...*, s. 72.

48. Sú to tiež sandeciana a spomína ich taktiež F. Kiryk, *Sandecjana...*, s. 73 – 74.

49. Podľa P. Wierzbicki (úvod), *Opracowanie 150 dokumentów ...*, s. 11; *Opracowanie 150 dokumentów ...*, s. 82 – 92, dokument nr. 74 – 93. Píše o týchto dokumentoch F. Kiryk, *Sandecjana...*, s. 72 – 74.

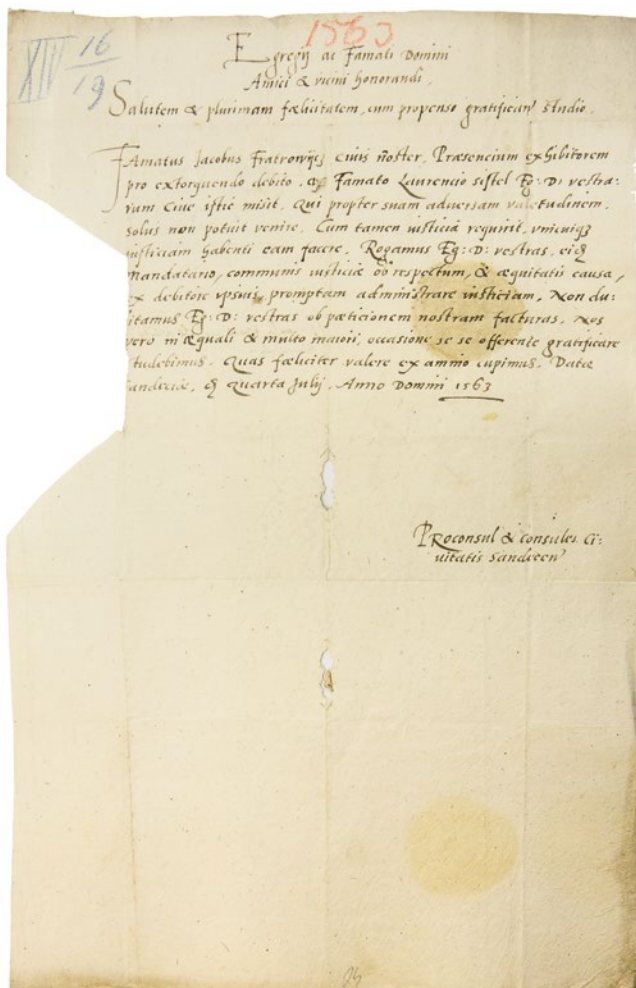
50. ArchPL, MML, Fond I., XIV/17/1 – 2, opis podľa P. Wierzbicki (úvod), *Polonica ...*, s. 12; *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Pierwsza edycja Polonica w Państwowym Archiwum w Lewoczy, Nowy Sącz 2015, s. 119 – 121, dokumenty nr 103 – 104. Píše o týchto dokumentoch F. Kiryk, *Sandecjana...*, s. 72 – 74. Pozri tiež v tabuľke č. 1: *Polonica w Archiwum Państwowym w Lewoczy (Štátny archív Levoča)*, č. I tohto spracovania.

51. ArchPL, MML, Fond II., XIV/24/1 – 9. Opis podľa P. Wierzbicki (úvod), *Polonica ...*, s. 12; *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Pierwsza edycja Polonica w Państwowym Archiwum w Lewoczy, Nowy Sącz 2015, s. 121 – 129, dokumenty nr 105 – 113. Píše o týchto dokumentoch F. Kiryk, *Sandecjana...*, s. 76 – 78. Pozri tiež v tabuľke č. 1: *Polonica w Archiwum Państwowym w Lewoczy (Štátny archív Levoča)*, č. I tohto spracovania.

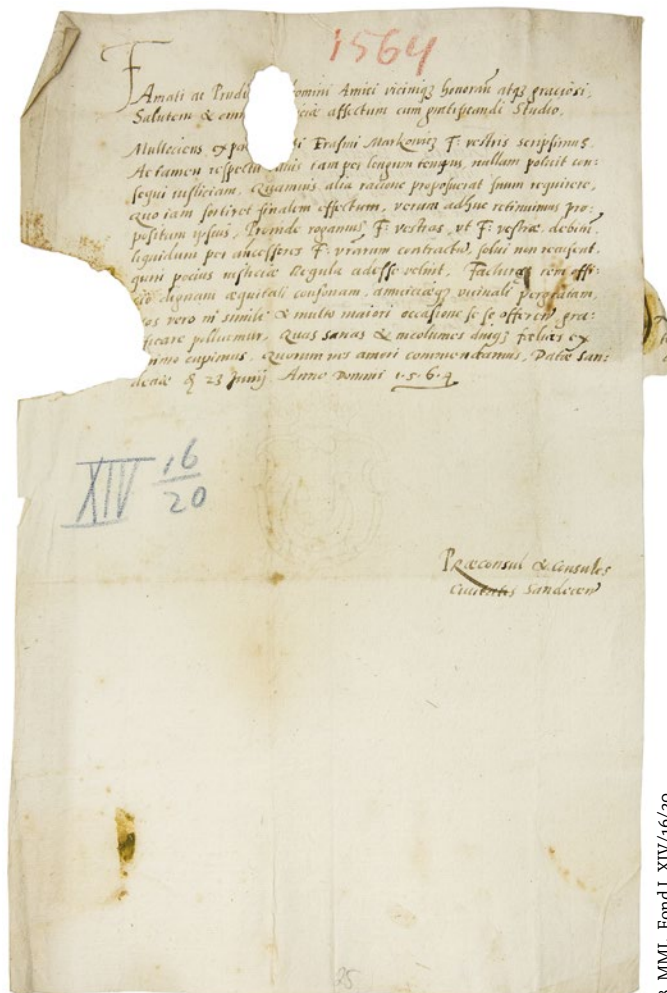
52. ArchPL, MML, Fond II., XIV/43/13. Opis podľa P. Wierzbicki (úvod), *Polonica ...*, s. 12 – 13; *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Pierwsza edycja Polonica w Państwowym Archiwum w Lewoczy, Nowy Sącz 2015, s. 144, dokument nr 127. Pozri tiež v tabuľke č. 1: *Polonica w Archiwum Państwowym w Lewoczy (Štátny archív Levoča)*, cz. I tohto spracovania.

53. Podľa P. Wierzbicki (úvod), *Polonica...*, s. 13

54. ArchPL, SM D4/14. Opis podľa P. Wierzbicki (úvod), *Polonica ...*, cz II s. 1 – 2; *Opracowanie 45 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Druga edycja Polonica w Państwowym Archiwum w Lewoczy, Nowy Sącz 2016, s. 4 – 5, dokument nr 3. Pozri tiež v tabuľke č. 1: *Polonica w Archiwum Państwowym w Lewoczy (Štátny archív Levoča)*, č. II tohto spracovania.

7. MML, Fond I, XIV/16/19

8. MML, Fond I, XIV/16/20

55. Problematikou archívu piaristov a výskumom v tomto smere sa zaoberalo napr. vydanie *Pietas et litterae. Wpływ Kolegium Pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa*, katalog wystawy pod red. M. Marcinowskiej, Nowy Sącz 2004, tam pozri príspevky A. Koltai, *Historia podolińskiego archiwum pijarskiego*, s. 20–24 a *Historia podolińskiego piaristického archívu*, s. 25–29, ako aj B. Wierzbicka, *Przyczynek do stanu badań nad Pijarami*, s. 50–52 a *Príspevok k stavu výskumu o piaristoch*, s. 53–55, pozri tiež B. Wierzbicka, *Materiały rękopiśmienne, źródła drukowane oraz zestawienia literatury dotyczącej kolegium OO. Pijarów w Podolińcu*, „Almanach Sądecki” R. XVI nr 1–2 (58/59), Nowy Sącz 2007, s. 19–24. Pozri tiež tematiku piaristického školstva v Podolińcu: M. J. Adamczyk, *Szkoły pijarskie w Podolińcu i ich związki z Polską (1643–1848)*, Wrocław 1995, B. Wierzbicka, *Zagadnienie frekwencji w kolegium OO. Pijarów w Podolińcu (1686–1717)*, „Zeszyty Sądecko-Spiskie” t. II, 2007, s. 96–100.; P. Wierzbicki, *Szlachta w kolegium Pijarów w Podolińcu (1696–1711)*, „Zeszyty Sądecko-Spiskie” t. II, 2007, s. 38–70; tenże, *Mieszkańcy „Państwa muszyńskiego” uczniami kolegium Podolińskiego w latach 1699–1711*, „Almanach Muszynny” R. 2008, s. 105–109; tenże *Mieszkańcy Nowego Targu i pobliskich miejscowości w kolegium Ojców Pijarów w Podolińcu na przełomie XVII i XVIII wieku*, „Almanach Nowotarski” t. XII, R. 2008, s. 39–49.

56. Ide tu o komorskú správu majetkov Ľubovňa a Podolíne z rokov 1787–1815, Archiwum Narodowe w Krakowie, Oddział w Nowym Sączu, Dział 1314, sygn. 1.

a zvykových v regióne. Bez ich zahrnutia v tomto spracovaní by tu predstavené preklady sandecian, resp. ich historický kontext neboli úplné. Ucelený výkaz a opis dokumentov spracovaných kolektívom, vrátane sandecian, sa nachádza v dvoch tabuľkách. Jedna sa týka roku 2015, druhá roku 2016. Obsahujú zostavenie archíválií s poradovým číslom, následne miestom a dátumom vydania, obsahom, signatúrou, v postupnosti rozmery listov, rozmery eventuálnych pečatí, resp. poznámky k dokumentu, teda stránkovanie, počet zapísaných strán, resp. jazykové informácie.

☑ Dodatočne jednotlivé zložky, v ktorých sa nachádza materiál, boli opísané, a taktiež všeobecne signatúry, čo umožňuje dôkladne sa zorientovať v bádateľskom materiáli. V tabuľkách sústredené materiály odzrkadľujú obraz už skôr spomínaných rôznorodých otázok – od obchodu po politickú tematiku. Je to prehľad materiálov, ktorý tvorí základ pre ďalšie historické výskumy.

☑ Celkovo sa v rokoch 2015–2017 kolektívu vytvorenému Oblastným múzeom v Novom Sonči podarilo vyčleniť, prebádať, preložiť z latinského do poľského jazyka, resp. spracovať katalógové poznámky viac ako 211 dokumentov, týkajúcich sa Spiša či Sandecka. Digitalizácia a spracovanie dokumentov tvorí pokus o zabezpečenie tejto pozostalosti a vytvára uľahčenie prístupu k nim zo strany poľských bádateľov. Okrem toho je to výborný materiál pre hľadanie vzájomných spoločných koreňov v spiško-sandeckom, resp. poľsko-slovenskom kontexte.

☑ Osobitnú zmienku si tu zaslужujú taktiež dokumenty späté s kolégium v Podolińci, založeným Ľubomirskými, výrazne ovplyvňujúcim Sandecko. Výskumnému kolektívu zo sandeckého múzea sa podarilo s nimi zoznámiť v levočskom archíve. Jednako s ohľadom na to, že nie sú spracované, nemohli byť predmetom bádania v rokoch 2015–2017.⁵⁵ Okrem toho v poľských archívoch, napríklad v sandeckom oddelení Národného archívu, rovnako nachádzame pramene, ktoré sú späté so Spišom a vzájomnými historickými vzťahmi,⁵⁶ ktoré by bolo potrebné prebádať a spracovať, obdobne, ako vyššie spomenuté polonica a sandeciana zo Štátneho archívu v Levoči.

Amati ac Prudentes domini Amici viciniq[ue] honorandi atq[ue] ob-
 servandi, Salutem & mutuae amicitiae bonaq[ue] vicinitatis comen-
 dacionem, Non est absconditum si vestris, quantis difficultatibus
 anno nunc elapso, famulus Stanislaus Smogz collega n[ost]r[us] ex parte
 vicorum per Dominum Franciscum porcius ad arcem Scepasford necq[ue]
 foris missam, obitus est, damnaq[ue] magna suscepit, nulla causa
 legitima adhibente, nisi quod vellet itinere propinquiori desisteret.
 Cessante Tricesimam preterit, cum tamen cameram Tricesimae
 Sueria n[ost]r[us] cesare non est transgressus in qua Tricesima satis la-
 ere paratus erat, prout illis antiquitus consuetudinis meritoq[ue] erat,
 quia omnes quicunq[ue] mercaturas cuiuscunq[ue] generis, de Szelincow,
 Epperitz, Szaritz, Redegrodzkyz elucrant, alio itinere Litzgumiam
 preterent, Libello Tricesimam exspectare semper consuevit, et
 verum sub pretextu aliquo mos nouus moluit in iacturam &
 palloriam szelincow e regione susp[er]se transseantibus camera
 Sueria n[ost]r[us] cesare non transgressa, Litzgumiam Tricesimam de-
 scendere, Et si aliqui modis nouis, Tricesimam solucio cessante
 inuentus & constitutus est, licet publica proclamatione vicinijs
 innosceret, ne per ignoranciam damna subegisse cogercntur.
 Famulus Stanislaus Smogz anno elapso inuenit, & nullas Tricesi-
 mas velorum transgressus, lecturans, Cuiusmodi f. v. q[ui] Domi-
 nus Peltard aderat, venit, Ipse d. Peltard, si qua rebula possit
 probare, quomodo Tricesimam in Libello Tricesimae de perb[er]na
 casu suspensio cunctibus perhibebat compararet, & terminat ad
 seriam szelam in Epperitz prorogauit, quo termino prefato parens
 per annuam suam comparare paratus erat, vend. d. Peltardis,
 itinere propinquiori preterit occupatus, cuiusmodi vna ad sp[er]sionem
 fruleusoriam dedit, ea ratione, ut q[ui] de itinere redierit, termino
 termino d. stel. smogz ant[ea] speciatu ducend[um] septimanarum prefigere
 debuit, & scriptis suis de illo termino certis rediret, quo ipse certatim
 se Tricesimam non transgressus compararet, Tunc nullo termino
 prefato, l[ib]ello suis scribitur dequibus est, affirmans tres terminos
 contumaciter preterisse, de quibus illi f. d. stu. smogz minime
 constat factum, Nam ea condicione, non potuisset citius homini
 iustitia frustrari esse, Quae cause & neq[ue]q[ue] f. v. bene tunc expro-
 blatz f. v. reparatus ut ex debito officij sui & respectu pactorum
 hanc causam minus usq[ue] d. Peltardis elucere, ne esset aliqua m-
 tercessio inuid pactorumq[ue], sed nos minima causa nullusq[ue]m
 pretere, sed ad ostenditur, nolis non licet, nisi occasio falte
 per pari referre, Verum f. v. id quod pertinet ad crastinamq[ue]

9. MML, Fond I, XIV/16/21

bonam vicinitatem & non fracturam inuid omnibus modis fore conformem,
 ita, & consueti fiduciosos laboris faciant, non dubitamus f. v.
 ratione equitatis facturas, nos vero causa f. v. offerent, in omnibus
 gratificari pollicemur, Data Sandona 2. i. may, Anno 1567

Proconsul & consules Cui:
 civit[atis] Sandonens[is]

9. MML, Fond I, XIV/16/21

Amatis ac Prudentibus viris
 Dominis Iudic[ibus] Sueria Cui:
 civit[atis] Litzgumie, Vicinijs Ami-
 cis vicinijs honorand[is] atq[ue] obser-
 vand[is]

In causa Smogz de
 vni delictis

9. MML, Fond I, XIV/16/21

9. MML, Fond I, XIV/16/21

1. W środkowej części dokumentu ubytek po odcięciu pieczęci, w związku z czym podano dodatkowy wymiar szerokości karty.

2. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca prawdopodobnie wyobrażenie św. Małgorzaty.

3. Mieszczanin, rajca i blecharz sądecki, zob.: F. Leśniak, *Obszar miasta, zasiedlenie i stosunki własnościowe* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, pod red. F. Kiryka, Warszawa – Kraków 1992, s. 313; F. Leśniak, *Życie gospodarcze*, tamże, s. 351 oraz A. Żaboklicka, *Kapitał mieszczański Nowego Sącza na przełomie XVI/XVII wieku*, Warszawa 1967, s. 96.

4. Mieszczanin lewocki i rajca, syn kupca krakowskiego Piotra. Posiadał kamienie w Lewoczy przy dzisiejszym Namestiu Majstra Pavla 44, od połowy XVI w. wydobywał rudę żelaza w Krempachach. Warto zaznaczyć, że Krupkowie byli też mieszczanami sądeckimi, a przynajmniej posiadali w mieście Nowym Sączu nieruchomości, zob.: T. Opas, *Zabudowa i mieszkańcy* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 557; *Historia Scepustii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, s. 297, 789–790, 829, 965.

5. Tu i niżej „sławetni mężowie” to adresaci listu. Określenie famatus „sławetny” było zwyczajowym określeniem mieszczanina, podobnie jak nobilis „szlachetny” szlachcica.

6. Bliżej nieokreślona miara płótna – osnowa, sztuka, płachta. Jest wiele znaczeń w j. łacińskim. Tłumaczenie osnowa jest dosłowne, pełny sens wyrażenia może odnosić się do łokci, miary długości stosowanej do pomiaru, np. płótna; łokieć krakowski liczył: 54,94 cm, był ogólnie przyjęty jako miara państwowa w XVI w., zob.: T. Wierzbowski, *Vademecum. Podręcznik dla studentów archiwalnych*, wyd. drugie zmienione i rozszerzone po śmierci autora przez B. Tyszkowskiego i B. Włodarskiego, Lwów – Warszawa 1926, s. 216.

7. Zapewne domyślnie: wspomniane płótno.

8. To, które Michał miał dać za płótno.

9. Brak tego listu jako załącznika przy tychże dokumentach w Archiwum Państwowym w Lewoczy.

10. Marcin Belina (Bylina), h. Belina, starosta osiecki, podstoli krakowski 1596 r., podstarości sądecki w 1551 r., ostatnia wzmianka datowana jest na 1552 r., choć ten dokument przesuwają na rok 1553, kiedy swym substytutem wyznaczył Piotra Belinę brata, ostatnia wzmiankę o nim jako podstarościm podaje się na rok 1552, choć ten dokument przesuwają na rok 1553, zmarł w 1602 roku, zob.: S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 782; *Urządnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990, s. 215 wspomina tylko Piotra Belinę lub Bylinę.

11. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowy wymiar szerokości karty.

12. Pełny opis: w polu błękitnym krzyż ćwiekowy luzem srebrny, między trzema podkownikami barkami do siebie. Hełm z koroną i labrami, zapewne błękitnymi, od spodu srebrnymi. Klejnot – zbrojne ramię z mieczem otłuczonym, złote, za: J. Szymański, *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI w.*, Warszawa 2001, s. 16–17, 28, *Herby rodów polskich*, wyd. i oprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej, Londyn 1990, s. 20 i tablica VII. Kolorowe przedstawienie herbu, zob.: T. Gajl, *Polskie rody szlacheckie i ich herby*, Białystok 2003, s. 237; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993, s. 78–79.

Nowy Sącz, 7 lipca 1542 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie zatrzymania płótna należącego do Stanisława Smocza przez Sebastiana Krupkę, mieszkańca Lewoczy, które sprzedał swemu bratu Michałowi za wino. Proszę w nim, aby to płótno zostało odesłane lub sam wyżej wymieniony lewoczanin w zamian dał jego równowartość w winie. Przy czym informuję, że wysłał on do Nowego Sącza żelazo i stal, będące teraz zastawem.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/2 – j. łac., XVI w., (k. 2–2v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 21,9/21,7 × 19/21,6¹ cm. Resztki pieczęci na 1 i 2 stronie, lak, wymiary: 2,3 × 2,5 cm².

1542

(k. 2) *Sławetni Panowie, czcigodni przyjaciele nasi i sąsiedzi, pozdrowienie i ochoczy afekt przyjaźni.*

Przybywając osobiście na nasze zgromadzenie sławetny Stanisław Smocz³, nasz współobywatel i współbrat, przedłożył nam, że w pewien sposób, doznał zniewagi i krzywdy od sławetnego Sebastiana Krupka⁴, współobywatela sławetnych mężów⁵, który przetrzymuje w zajęciu dwie osnowy płótna londyńskiego, które tenże Stanisław Smocz sprzedał Michałowi, bratu swojemu, współobywatelowi sławetnych mężów, za które to płótno⁶ wspomniany Michał winien jest dać w zamian Stanisławowi Smoczowi wino. Dlatego usilnie prosimy, by sławetni mężowie raczyli zwolnić to płótno i dłużej już go wobec wspomnianego Michała nie przetrzymywać. Gdyby zaś pan Sebastian Krupka chciał [je] mieć⁷, niech przyśle tu dobre wino, w cenie równej tej, w jakiej oszacowano płótno i wino⁸.

Poza tym, żelazo i stal, które tymczasem pan Krupka wysłał tu do Sącza, spoczywa tu w całości i spokojnie, i komu pan Krupka chce je sprzedać, niech sprzedaje. Gdyby zaś chciał to żelazo i przekazać panu Stanisławowi Smoczowi, ten niech zapłaci albo pieńdzmi, albo płótnem, gdy odbędą się targi jarosławskie.

Sprawę stron odnośnie wspomnianego sukna i wina sławetni mężowie dokładniej poznają z listu pana Krupka, załączonego do niniejszego pisma⁹.

Dane w Nowym Sączu, w czwartek dnia 27 lipca roku od urodzenia Chrystusa 1542.

Burmistrz i rajcy miasta Nowy Sącz.

(k. 2v) *Do sławetnych mężów sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, czcigodnych przyjaciół i sąsiadów naszych.*

Dokument nr 2

Nowy Sącz [zamek?], 17 lutego 1553 r. (do wiadomości sędziego lewockiego).

List Marcina Beliny podstarościę sądeckiego¹⁰ do sędziego miasta Lewoczy w sprawie pomocy dla Macieja i Barbary Flaszków, mieszczan sądeckich, odnośnie do odzyskania należności od dłużników zamieszkujących Spisz i Lewoczę.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/4 – j. łac., XVI w., (k. 4–4v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32,6 × 20,5/20,7 cm i ubytek 18,5/20,1¹¹ cm. Pieczęć na 2 stronie, lak czerwony, wymiary: 1,5 × 1,5 cm. Na pieczęci herb Belina, trzy podkowy umieszczone stroną otwartą, jedna w lewo, druga w prawo i trzecia do dołu zwrócone, wokół miecza niemieckiego, który tkwi w środkowej podkowie. Jest to herb własny¹². Stan zachowania zły.

1553

(k. 4) *Roztropny i znakomity panie, przyjacielu najdroższy i godny szacunku przyjacielu, przesyłam pozdrowienie i polecam się.*

Skoro po to właśnie ustanowiono urzędy, by każdemu była wymierzana bezstronna sprawiedliwość i mniemam, że Wasza Dostojność jest sędzią, i ma wzgląd na mnie, aby

dla poddanych Świętego Majestatu Królewskiego, pana mojego najlaskawszego¹³, było ustalone to, co sprawiedliwe.

Pismem tym proszę Waszą Dostojność, by sławetnym małżonkom Maciejowi Flaszce i Barbarze¹⁴, zechciała udzielić godnej i słusznej sprawiedliwości odnośnie wszystkich ich tamże dłużników. Wiemy, że dla wszystkich tu waszych jest we wszystkim wymierzana kara. Gdyby [Wasza Dostojność] to uczynił, niech wie, że za tym pójdzie rozwój i dawnego, jak i dobrego sąsiedztwa, a ja, w podobnych i znaczniejszych sprawach, gotów jestem odwdziaczyć się Wam i wszystkim waszym¹⁵.

Waszej przychylności jak najusilniej się polecam.

Dane w grodzie sądeckim¹⁶, w piątek po święcie św. Walentego¹⁷ Roku Pańskiego 1553.

Marcin Bilyna (Belin lub Bylina)¹⁸ podstarości sądecki ręką własną

(k. 4v) Do roztropnego i znakomitego pana, sędziego miasta Lewoczy, sąsiada pana i czcigodnego przyjaciela.

Dokument 3

Nowy Sącz, 23 czerwca 1555 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie i obronie Urszuli Smoczowej, którą w Nowym Sączu zatrzymał (aresztował) Sebastian Krupka, rajca i mieszczanin lewocki, za dług 72 florenów. Potrafił sobie 60 florenów z dóbr spadkowych po rodzicach wyżej wymienionej Urszuli, nie mając do nich prawa.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/6 – j. łac., niem., XVI w., (k. 6–6v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32,5 × 20,8/20,9 cm. i ubytek 18,6/20,5¹⁹ cm. Pieczęć na 2 stronie, lak, wymiary: 2,7 × 2,5 cm²⁰. Pieczęć przedstawia herb miasta Nowego Sącza – św. Małgorzatę stąpającą po smoku. W otoku napis prawdopodobnie Sandecz Novae. Stan zachowania dobry.

1555

(k. 6) Sławetni Panowie przyjaciele i sąsiedzi wielce czcigodni. Życzenia zdrowia i wszelkiej pomysłności.

Zacna Urszula Smoczowa, nasza współobywatelka, przychodząc do ratusza przedstawiła wobec nas, że sławetny Pan Sebastian Krupka, współobywatel i kolega na urzędzie sławetnych mężów, ze względu na pewien dług 72 florenów aresztował ją wcześniej w naszym mieście i zatrzymał.

Ów sławetny Pan Sebastian Krupka przez swojego pełnomocnika czy plenipotentę wszczął z nią sprawę przed naszym sądem o tenże dług i się w nią włączył. Bowiem według reguły prawa naszego, nikogo nie można aresztować albo zatrzymać bez uprzedniego zwrócenia się o sprawiedliwość, zwłaszcza kiedy między tymiż stronami nie było żadnego rozstrzygnięcia i żaden wyrok w tej wszczętej sprawie nie zapadł między wspomnianymi stronami. Sprawa ta pozostaje nierozstrzygnięta do dzisiaj, jednakowoż Pan Krupka z dóbr spadkowych po ojcu i matce do niej należących na mocy prawa bliższości krewnych wziął dla siebie i zagarnął sobie jako swoją należność 60 florenów²¹.

Nie miał on do nich żadnego bezspornego tytułu, jak Wasze Sławetne Dostojności poznają obszerniej i jaśniej z minut²², wyciągniętych i odpisanych dla niego z naszych akt miejskich.

Z tego względu w jej obronie i wraz z nią usilnie prosimy Wasze Sławetne Dostojności, by zechciały przyjść jej z radą i pomocą w słusznej sprawie²³. Która to wspomniana Smoczowa, nasza współobywatelka, to również wobec nas twierdziła, że powinniśmy ją wyłączyć i uwolnić od naszego prawa, czego nam żadną miarą nie wolno było czynić, dopóki i ponieważ pośród nas ma i posiada pewne dobra na mocy przekształcenia posagu zmarłego swojego męża Piotra Smoczka²⁴.

Pozostaje nam z serca życzyć, by Wasze Sławetne Dostojności były zdrowe i w dobrym stanie na wiele lat.

Z Nowego Sącza, w sobotę, w wigilię święta świętego Jana²⁵, roku Zbawienia chrześcijańskiego 1555.

Burmistrz z rajcami miasta Nowy Sącz.

(k. 6v) Do sławetnych Panów przyjaciół, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, przyjaciół i sąsiadów wielce czcigodnych

Dopisek po niemiecku nie w pełni czytelny, a informujący o sprawie długu i potrącenia 60 florenów przez Krupkę.

13. Chodzi o Zygmunta II Augusta (1520–1572). Król polski od 1530 r., panował od 1548 r., syn Zygmunta I Starego i Bony Sforza, zob. M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Kraków 2003, s. 510–515.

14. Mieszczanie sądecki, zajmujący się handlem i wymianą towarową ze Spiszem, m.in. rybami. Maciej Flaszka był furmanem i miał brata w Kieżmarku o imieniu Mikołaj. Zob.: F. Kiryk, *Życie gospodarcze [w:] Dzieje...*, t. I, s. 161, 163 i F. Leśniak, *Życie gospodarcze...*, s. 382.

15. Domyślnie: obywatelom.

16. Prawdopodobnie na zamku sądeckim.

17. Wypada 17 II 1553. Zob. za: T. Wierzbowski, dz. cyt., s. 107.

18. Zob. przypis nr 10.

19. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowy wymiar szerokości karty.

20. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

21. 1 floren = 30 groszy, zob. za: T. Wierzbowski, dz. cyt., s. 221.

22. Minuta – poprawiony i zatwierdzony przez podpisanie koncept pisma, z którego sporządza się czystopis. W tym przypadku chodzi o dokumenty pisane, zob.: *Polski słownik archiwalny*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974, s. 54.

23. W tekście łacińskim mamy związek frazeologiczny consilium et auxilium wyrażający powinności wasala wobec seniora, por. np. J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, przeł. H. Szumańska-Grossowa, Warszawa 1995, s. 105.

24. Mieszczanin sądecki, zapewne członek znanej rodziny sądeckiej zajmującej się bielaniem płócien, zob.: F. Leśniak, *Życie gospodarcze [w:] Dzieje...*, t. I, s. 363.

25. Wypada 23 czerwca 1555 r. Zob. za: T. Wierzbowski, dz. cyt., s. 131.

Dokument nr 4

26. Jan Gaboński, h. Janina – podstarości sędzicki od 1555 r. prawdopodobnie dokładne datowanie objęcia urzędu – 28 VII tegoż roku, zob.: S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 782. 782, wg których jest to jedyna informacja o nim jako podstaroście. Niniejszy dokument jest też potwierdzeniem tego faktu.

27. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowy wymiar szerokości karty.

28. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca prawdopodobnie wyobrażenie św. Małgorzaty.

29. Pełny opis: w polu czerwonym tarcza złota. Helm turniejowy z koroną i labrami, czerwonymi z podbiciem złotym. Klejnot – ogon pawia, za: J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 104–105 i 118, *Herby rodów polskich...*, s. 128 i tablica XXXI; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostęp 31 października 2017], s. 25. Kolorowe przedstawienie herbu, zob.: T. Gajl, dz. cyt., s. 261; J. Szymański, *Herbarz średniowieczny...*, s. 136–137.

30. Formuła „iure convictus/convicta” – dosł. prawem zwyciężony/zwyciężona.

31. Formuła „lis pendens” – spór zawisły, tj. przed ukończeniem procesu.

32. *Praejudicium* – szkoda wywołana działaniem bezprawnym.

33. Chodzi o zamek sędzicki, co potwierdza zapis w lustracji znajdującej się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, ASK Dz. LVI, s. 24, Mf. 20331 k. 13–24v. Zob. też: P. Wierzbicki, *Szlak spisko-sędzicki. Szkic ze wskazaniem na różnice do Spisza i zamków Lubowla, Podoliniec, Nowy Sącz i Czorsztyn*, Nowy Sącz – Lubowla 2010, s. 98; tenże, *Spiško-sadecká obchodná cesta. Náčrtzo spišských zdrojov a z hradov Lubovňa, Podolínec, Nový Sącz a Czorsztyn*, Nový Sącz – Lubovňa 2010, s. 90; tenże, *Sandecjana w zbiorach fototeki i planów Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie*, „Zeszyty Sędzicko-Spiskie”, t. IV, 2009, s. 131.

34. Wypada 22 VIII 1557 r., tj. oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Zob. za: T. Wierzbowski, dz. cyt., s. 131.

35. Zob. przypis nr 26.

36. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowy wymiar szerokości karty.

37. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

Nowy Sącz zamek albo dwór królewski, 22 sierpnia 1555 r. (do wiadomości mieszczan lewoczych).

List Jana Gabońskiego²⁶, podstarości sędzickiego, do mieszczan lewoczych w sprawie bezprawnego zatrzymania Urszuli Smoczowej w Nowym Sączu przez Sebastiana Krupkę, rajcę i mieszczanina lewoczyńskiego, który jednocześnie na jej dobrach spadkowych windykował bez wyroku 60 florenów tytułem długu. Podstarości prosi o rozpatrzenie tej sprawy i wzięcie w obronę wyżej wymienionej Smoczowej.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/7 – j. łac., XVI w., (k. 7–7v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32,5 × 21/20,7 cm. i ubytek 18,3/20,6²⁷ cm. Pieczęć na 2 stronie, lak czerwony, wymiary: 1,5/1,7 × 1,5/1,3 cm²⁸. Na pieczęci herb Janina, tarcza wpisana w pole herbowe²⁹. Stan zachowania zły.

(k. 7) *Sławetni Panowie i sąsiedzi wielce czcigodni, pozdrowienie i jak najwięcej pomyślności.*

Sławetna zacna pani Urszula Smoczowa, współobywatelka sędzicka, okazicielka niniejszego pisma, zwróciła się z prośbą do urzędu naszego podstarościńskiego sędzickiego o list ze wstawieniem do Waszych Sławetnych Dostojności, by nie czyniły siły, gwałtu i zatrzymania tak wobec niej, jak i jej rzeczy, jako posesjonata w naszym mieście Sączu, ani nie pozwoliły czynić tego waszym współobywatelom; tak jak to się przydarzyło w minionych czasach ze strony sławetnego Sebastiana Krupki, waszego współobywatela, jak ona twierdzi, a to przez jej aresztowanie i zatrzymanie z tytułu pewnego długu, a której na mocy żadnego prawa do tego właściwego ten dług nie został przez niego dowiedziony³⁰. Jakkolwiek tenże Krupka przez swojego pełnomocnika przedłożył skargę przeciwko niej przed sędzickim urzędem miejskim, jednak sprawa ta jest dotąd nierozstrzygnięta i pozostaje w zawieszaniu³¹. Ten czyn tegoż Krupki nam wydaje się być na szkodę³² wspomnianej Urszuli.

Biorąc pod uwagę, że nikt, pod jakąkolwiek jurysdykcją, to jest pod jakimkolwiek urzędem, a zwłaszcza jeśli jest sąsiadem posesjonatem, nie powinien być aresztowany bez uzyskania sprawiedliwości, usilnie prosimy Wasze Sławetne Dostojności o udzielenie tejże Urszuli bezzwłocznej sprawiedliwości, odnośnie wspomnianego Sebastiana Krupki, współobywatela waszego, tytułem 60 florenów wspomnianego długu, przez niego z ratusza waszego miasta na dobrach do niej należących po ojcu i matce tytułem prawa bliższości krewnych przywłaszczonych, odebranych i przejętych, bez żadnego do tego tytułu.

Tak jak obszerniej i jaśniej zostanie to przez nią przedstawione Waszym Sławetnym Dostojnościom przez minuty odnoszące się do tej sprawy.

Jeśli Wasze Sławetne Dostojności to uczynią, my, przewodniczący w naszym urzędzie, będziemy rywalizować z Waszymi Sławetnymi Dostojnościami w przeprowadzaniu podobnych spraw. Wraz z tym pragniemy, by Wasze Sławetne Dostojności miały się jak najlepiej.

Dane we dworze królewskim sędzickim³³, w czwartek najbliższy przed świętem św. Bartłomieja³⁴, Roku Pańskiego 1555.

Jan Gaboński³⁵, przewodniczący w urzędzie podstarościńskim sędzickim, [podpisał] ręką własną Do sławetnych burmistrza i rajców miasta Lewoczy, panów i sąsiadów najmilszych W sprawie Smoczowej i Sebastiana Krupka tytułem 60 florenów

Dokument nr 5

Nowy Sącz, 10 czerwca 1557 r. (do wiadomości mieszczan lewoczych).

List burmistrza i rajców sędzickich do mieszczan lewoczych w sprawie Tomasza Kromera o odebranie rzeczy zostawionych u zmarłego Piotra Strożka (Stroska), męża Barbary Strożakowej (Stroskiej).

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/8 – j. łac., XVI w., (k. 8–8v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32,3 × 20,9/21 cm. i ubytek 17,5/21³⁶ cm. Pieczęć na 2 stronie, lak, wymiary: 2,5 × 3,5 cm³⁷. Pieczęć przedstawia herb miasta Nowego Sącza – św. Małgorzatę stąpającą po smoku. W otoku napis Sandecz Novae. Stan zachowania zły.

38. Kromerowie – rodzina związana z Nowym Sączem, prowadziła handel ze Spiszem, niektórzy tam wymigrowali, informacje o nich, zob.: *Dzieje...*, t. I, s. 143, 148, 152, 163, 174, 312, 345, 394.

39. Rodzina mieszczan i rajców sądeckich zob.: *Dzieje...*, t. I, s. 398.

40. Hattert to miejscowość w Nadrenii – Palatynacie dzisiejsze Niemcy.

41. Piotr Biechowski, h. Białęga lub Ogończyk, podstarości sądecki. Jedyna wzmianka z 20 VII 1562 r., niniejszy dokument przesuwają tę cezurę na 1558 r., zob.: S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 782. W przypadku herbu w spisie zapewne jest błąd, ponieważ dokument jest sygnowany herbem Ogończyk i herbarze w zdecydowanej większości też przypisują go Biechowskiemu, m. in. *Polska Encyklopedia szlachecka*, t. IV, *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. I, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936, s. 180; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. II, Lipsk 1839, s. 133; A. Znamierowski, *Herbarz rodowy. Kompendium*, Warszawa 2004, s. 189; *Herby rodów...*, s. 403; T. Gajl, dz. cyt., s. 25. Jedynie S. Uruski, *Rodzina, Herbarz szlachty polskiej*, t. I, Warszawa 1904, s. 168 podaje to nazwisko tylko pod herbem Białęga albo Drużyna. Kolorowe przedstawienie herbu, zob.: A. W. Drągowski, *Herby szlachty polskiej i litewskiej*, Warszawa 2005, s. 31; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 116–117 (s. v. Drużyna). Opis herbu również w [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostęp 31 października 2017], s. 26–27 (s. v. Druszyna).

42. Maciej Łaziński (Laznyczyk) h. Ogończyk, starosta muszyński, jak wskazuje na to dokument i pieczęć. Nazwisko zostało zidentyfikowane na podstawie herbarzy, gdyż herb Ogończyk przypisywany jedynie rodzinie Łazińskich znajdował się na pieczęci odciśniętej na dokumencie, zob.: *Polska Encyklopedia szlachecka*, t. VIII, *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. V, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1937, s. 51; *Herby rodów...*, s. 437; T. Gajl, dz. cyt., s. 122.; S. Uruski, *Rodzina, Herbarz szlachty polskiej*, t. IX, Warszawa 1904, s. 291–292.

43. Herb Ogon – pełny opis: w polu czerwonym na barku srebrnej połutoczenicy rogacina w słup. Helm z koroną i labrami, zapewne czerwonymi z podbiciem srebrnym. Klejnot – para ramion panińskich wzniesionych o dłoniach rozwartych, rękawy błękitne, za: J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 199–201 i 208, *Herby rodów polskich*, wyd. i oprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej, Londyn 1990, s. 244 i tablica LVII; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostęp 31 października 2017], s. 25 (s. v. Powala). Kolorowe przedstawienie herbu, zob.: T. Gajl, dz. cyt., s. 287; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 204–206 (s. v. Ogon).

44. Kupcy lewoccy z rodu Láni (Lányi). O poszczególnych członkach rodu zob.: *Historia Scepusii*, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, wg indeksu s. 1135

(k. 8) *Sławetni i mądrzy panowie, przyjaciele i sąsiedzi wielce czcigodni. Życzenia zdrowia i wszelkiej pomyślności.*

Okazano nam pismo Waszych Sławetnych Dostojności, w którym prosicie o pośrednictwo, abyśmy wydali rzeczy Tomaszowi Kromerowi³⁸ (jak on sam twierdzi), zapisane testamentem przez niejakiego Piotra, jego brata stryjecznego i przekazany w depozyt w nasze ręce, o którym nam nie wiadomo, że został nam dany na przechowanie. Wszelako wezwaliśmy urzędowo do ratusza Barbarę Strozakową (Stroską)³⁹, żonę tegoż zmarłego brata stryjecznego, pytając ją o te rzeczy. Twierdziła, że nie ma i nie przechowuje u siebie żadnych rzeczy swego męża i nie słyszała o żadnych przyjaciółach swojego męża za jego życia i ich nie zna.

W tej sprawie konieczne jest, by przedstawił dostateczny dowód, że jest krewnym rzeczono- go brata stryjecznego Piotra, przez co na mocy dostatecznego dowodu gotowi jesteśmy wymie- rzyć sprawiedliwość zgodnie z tym, jak tego wymaga prawo i sprawiedliwość.

Pozostaje nam życzyć, by Wasze Sławetne Dostojności miały się jak najlepiej.

Z Nowego Sącza, 10 czerwca roku 1557

Burmistrz i rajcy miasta Nowy Sącz.

(k. 8v) *Do sławetnych i mądrych Panów, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, do przy- jaciół i sąsiadów wielce czcigodnych i szanownych.*

Dopisek: Tomasz Kromer [w j. niem].

Dopisek: Toipliczer pojechał konno do Hattert⁴⁰.

Dokument nr 6

Nowy Sącz, 17 lipca 1558 r. (do wiadomości mieszczan lewocckich).

List podstarościęgo sądeckiego Piotra Biechowskiego⁴¹ do mieszczan lewocckich w sprawie Macieja Łazińskiego starosty muszyńskiego⁴², który wnosi skargę na dwóch mieszczan z Lewoczy Piotra Janusza i Tomasza Laniusa o niezapłacenie mu należności za 26 wołów. Jednocześnie podstarości prosi o udzielenie pomocy wyżej wymienionemu Łazińskiemu lub jego wysłannikowi.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/13 – j. łac., XVI w., (k. 15–16v), 1 karta złożona na pół, 4 strony: 1 i 4 zapisane, 2 i 3 niezapisane wymiary karty: 32,4 × 21/20,9 cm. Pieczęć na 4 stronie, łak, wymiary: 1,3 × 1,7 cm. Na pieczęci herb Ogończyk, w półpiersieniu osadzona ku górze strzała⁴³. Stan zachowania dobry.

(k. 15) *Sławetni mężowie, panowie, przyjaciele i sąsiedzi umiłowani, życzę Waszym Dostojnościom zdrowia oraz szczęsnego i pomyślnego zwiastowania wszystkich dóbr od Boga wszechmogącego.*

Niech wiedzą Wasze Dostojności, że szlachetnie urodzony Maciej Łaziński przybył do urzędu grodzkiego starościńskiego sądeckiego i wobec urzędu tego oświadczył, że od niejakich Piotra Janusza i Tomasza Laniusa, obywateli Lewoccy⁴⁴, doznał niemałej krzywdy i szkody, a u Waszych Dostojności nie może uzyskać, by wymierzono mu sprawiedliwość odnośnie tam- tych, o którą się zwrócił.

Ci Tomasz i Piotr w pewnym, minionym już, czasie, od tegoż Macieja Łazińskiego kupili 26 wołów i przyrzekli, że za woły te dokonają określonego uiszczenia, w czasie również określo- nym, i już minionym, i zobowiązali się do tego własnoręcznie sporządzoną umową, przekazaną na ręce tegoż Łazińskiego.

Gdy zaś tenże Maciej Łaziński domagał się od tychże obywateli, a swoich dłużników, tegoż całkowitego uiszczenia za te woły, zgodnie z tą własnoręczną umową, tamci natychmiast nie tylko nie chcieli mu zapłacić za te woły, lecz także próbują wymówić się od tego uiszczenia słowami groźby i wbrew umowie między nimi zawartej, jak to sam Łaziński lub pewien jego wysłannik szerzej o sprawach tych Waszym Dostojnościom oznajmi.

Dlatego ja sam proszę Wasze Dostojności, jako przyjaciół i sąsiadów moich najdroższych, by Wasze Dostojności zechciały w tej sprawie służyć radą i pomocą temuż Maciejowi Łaziń- skiemu lub pewnemu jego wysłannikowi, okazicielowi niniejszego pisma, tak by tenże Maciej

Łaziński mógł uzyskać od Waszych Dostojności godną sprawiedliwość, o którą się zwrócił do dłużników swoich, bez uszczerbku dla jego praw i kosztów.

Ja także postaram się, by w takich, oraz w znaczniejszych, sprawach, w taki sam sposób odwdzięczyć się Waszym Dostojnościom. Wraz z tym, niech Wasze Dostojności mają się dobrze i szczęśliwie.

Dane w Sączu, dnia 17 lipca Roku Pańskiego 1558.

Waszych Dostojności przyjaciel i sąsiad

Piotr Biechowski⁴⁵, podstarości sądecki, ręką własną.

(k. 15v i 16 – niezapisane)

(k. 16v) Do dostojnych i sławetnych mężów, panów sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, panów i moich przyjaciół oraz sąsiadów najdroższych.

Dokument nr 7

Nowy Sącz, 4 lipca 1563 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie współobywatela Jakuba Fratrowicza, który z powodu choroby wysłał pismo przez pełnomocnika do odebrania długu od Wawrzyńca Sistela rajcy i kupca z Lewoczy. Proszą jednocześnie o sprawiedliwe rozsządzenie sprawy i pomoc w szybkim odebraniu długu.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/19 – j. łac., XVI w., (k. 24–24v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 33 × 20,9/21,1 cm. i ubytek 17/21,1⁴⁶ cm. Pieczęć na 2 stronie, łak, wymiary: 3 × 3 cm⁴⁷. Pieczęć przedstawia herb miasta Nowego Sącza – św. Małgorzatę stąpającą po smoku. W otoku napis nieczytelny. Stan zachowania zły.

1563

(k. 24) Znakomici i sławetni Panowie, przyjaciele i sąsiedzi wielce czcigodni. Życzenia zdrowia i wszelkiej pomyślności z gotowością do odwdzięczenia się.

Sławetny Jakub Fratrowicz, nasz współobywatel, wysłał tam okaziciela niniejszego pisma do odebrania długu od sławetnego Wawrzyńca Sistela, współobywatela Waszych Znakomitych Dostojności, który z powodu choroby nie mógł przybyć we własnej osobie. Ponieważ jednak prawo wymaga, by każdemu mającemu sprawę sądową oddać sprawiedliwość, prosimy Wasze Znakomite Dostojności, by przez wzgląd na powszechną sprawiedliwość i z uwagi na słuszność, temuż pełnomocnikowi wymierzyć szybko sprawiedliwość od jego dłużnika.

Nie wątpimy, że Wasze Znakomite Dostojności uczynią to przez wzgląd na naszą prośbę, my zaś będziemy się starać odwdzięczyć przy podobnej lub o wiele większej sposobności, jaka się nadarzy. Z serca życzymy, aby Wasze Znakomite Dostojności szczęśliwie się miały.

Dane w Sączu, czwartego lipca, Roku Pańskiego 1563.

Burmistrz i rajcy

miasta Sącz

(k. 24v) Do znakomitych i sławetnych Panów, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, do przyjaciół i sąsiadów wielce czcigodnych.

Dopisek: W sprawie Fratrowicza o sobole skóry.

Dokument nr 8

Nowy Sącz, 23 czerwca 1564 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie Erazma Markowicza mieszczanina sądeckiego, który mimo wielu próśb nie może odzyskać swej własności. Upraszają w nim o zadośćuczynienie jego staraniom w odzyskaniu długu.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/20 – j. łac., XVI w., (k. 25–25v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32 × 19,7/20,1 cm. i ubytek 17,5/20,1⁴⁸ cm. Pieczęć na 2 stronie, łak, wymiary: 3 × 3 cm⁴⁹. Pieczęć przedstawia herb miasta Nowego Sącza – św. Małgorzatę stąpającą po smoku. W otoku napis częściowo czytelny prawdopodobnie Sigillum, dalej nieczytelne, zapewne Civitatis Novae Sandecz. Stan zachowania dobry.

45. Zob. przypis 41.

46. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowy wymiar szerokości karty.

47. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

48. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowy wymiar szerokości karty.

49. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

(k. 25) *Sławetni i roztropni panowie, przyjaciele i sąsiedzi wielce czcigodni i życzliwi. Pozdrowienia i uczucie wszelkiej przyjaźni z gotowością do odwdzięczenia się.*

Wiele razy ze strony sławetnego (?) Erazma Markowicza pisaliśmy Waszym Sławetnym Dostojnościom, wszelako odnośnie do tego⁵⁰ przez tak długi czas nie mógł uzyskać sprawiedliwości. Choć zapropomował, by domagać się swojej własności innym sposobem, aby już uzyskać ostateczne rozwiązanie, to jednak do tej pory wstrzymaliśmy jego przedłożenie.

Wobec tego prosimy Wasze Sławetne Dostojności, aby Wasze Sławetne Dostojności nie odmawiały tego, by oczywisty dług zaciągnięty przez poprzedników Waszych Sławetnych Dostojności, został spłacony, a raczej chciały stać przy zasadzie sprawiedliwości. Uczynią rzecz właściwą dla powinności, zgodną ze sprawiedliwością i wielce miłą sąsiedzkiej przyjaźni.

My zaś obiecujemy odwdzięczyć się przy podobnej lub o wiele większej sposobności, jaka się nadarzy. Z serca pragniemy, by Wasze Sławetne Dostojności były zdrowe, w dobrym stanie i szczęśliwe przez długi czas, i polecamy się ich miłości.

Dane w Sączu, 23 czerwca, Roku Pańskiego 1564.

Burmistrz i rajcy miasta Sącz

(k. 25v) *Do sławetnych i roztropnych mężów, Panów, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, do Panów przyjaciół i sąsiadów wielce czcigodnych.*

Dopisek: Sądeczanie w sprawie długu Markowicza.

50. Być może w domyśle „długu”.

51. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

52. Faigiel lub Faygiel (Feigiel) Jan, mieszczanin krakowski, przedsiębiorca górniczy w Olkuszu i Bochni, rodzina została uszlachcona jak wskazują herbarze w 1550 r., zob.: *Encyklopedia szlachecka*, t. V. *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. II, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936, s. 216; *Lustracja województwa krakowskiego 1564 r.*, t. II, oprac. J. Małecki, Warszawa 1964, s. 64, 69, 121, 125, 167.

53. Zamek Spiski lub Spiski Zamek, słow. Spišský Hrad, niem. Zisper Burg, węg. Szepesi vár, kompleks zamkowy wybudowany w XI i XII w. o powierzchni 4 ha, w XV w. przebudowany przez Stefana Zapolyę, w XVI w. stał się siedzibą żupanów spiskich z rodu Turzonów, zob.: D. Uharčeková-Pavúková, *Zamek Spiski i okolice*, Bratislava 2012; *Historia Scepusii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 1, Bratislava – Kraków 2009, wg indeksu, s. 655.

54. Chodzi o ustanowiony przez Karola Roberta Andegaweńskiego podatek od 1/30 wartości przewożonego towaru, w źródłach łacińskich określany jako tricesima. W terminologii słowackiej to tridsiatok, węgierskiej harmincad, brakuje jego polskiej nazwy, stąd najlepiej używać nazwy łacińskiej, zob.: I. Draskóczy, *Harmincad [w:] Korai magyar történeti lexikon* (9.-14. század), red. Gy. Kristó, P. Engel, F. Makk, Budapest 1994, s. 255; *Historia Scepusii*, t. 1, s. 557.

55. Szobinów może być polską wersją słowackiej nazwy Sabinov, węg. Kisszeben, miasto to nie ma dziś swojej polskiej nazwy.

56. *Eperjes* – węgierska nazwa Prešova.

57. Szarosz lub Szarisz węg. Saros, słow. Saris, pol. Szarysz.

58. Podgrodzie, Spiskie Podgrodzie, Spišské Podhradie, niem. Kirchdorf, węg. Szepesváralja. Miasto było w polskim zastawie, stąd polska forma nazwy występująca w dokumencie.

59. W tekście: Pan Pesztu. Zapewne chodzi o żupana, nie można dokładnie ustalić godności. Dalej w tłumaczeniu określany jako „żupan” (węgierski: „ispán”).

60. Chodzi o miasto i komitat Pest (dziś składową Budapesztu oraz najbliższe okolice stolicy Węgier), wtedy pod władzą turecką, zaś żupani rezydowali na terytoriach habsburskich.

61. Tzn. listą towarów oclonych.

62. Chodzi prawdopodobnie o żonę żupana.

Dokument nr 9

Nowy Sącz, 1 maja 1564 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie uwolnienia wina należącego do Stanisława Smocza, które wysłał z polecenia [Jana] Faigiel na zamek Spiski, a zostało zatrzymane z powodu rzekomego nieopłacenia cła.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/21 – j. łac., XVI w., (k. 26–27v), 1 karta złożona na pół, 4 strony: 1 – 2 i 4 zapisane, 3 niezapisane, wymiary karty: 32,2 × 20,8 cm. Pieczęć na 4 stronie, łak, wymiary: 3 × 3 cm⁵¹. Pieczęć przedstawia herb miasta Nowego Sącza – św. Małgorzatę stąpającą po smoku. W otoku napis nieczytelny. Stan zachowania zły.

(k. 26) *Sławetni i roztropni panowie, przyjaciele i sąsiedzi czcigodni i szanowni. Życzenia zdrowia z poleceniem wzajemnej przyjaźni i dobrych stosunków sąsiedzkich.*

Wiadomo Waszym Sławetnym Dostojnościom, jakie trudności w tym minionym roku gnębiły sławetnego Stanisława Smocza naszego współobywatela na urzędzie z powodu win wysłanych przez pana [Jana] Faigiel (Faygiela)⁵² na zamek spiski⁵³ jako zaopatrzenie w żywność i jak wielkie straty poniósł bez żadnej słusznej przyczyny z wyjątkiem tej, że woźnica zboczył z bliższej drogi i minął cło w Lewoczy⁵⁴. Choć jednak nie minął komory celnej Świętego Cesarskiego Majestatu, w której był gotowy uiścić tricesimę zgodnie z tym, jak to było tam od dawna w zwyczaju i przyjętej praktyce, bo każdy, kto sprowadza towary jakiegokolwiek rodzaju z Szobinowa⁵⁵, Eperjes⁵⁶, Szarosz⁵⁷ i Podgrodzia⁵⁸, przejeżdżając inną drogą do Lewoczy, w Lubowli zawsze zwykł był płacić tricesimę, to pod jakimś pretekstem przyjął się nowy zwyczaj, na szkodę i łamanie umów dla przejeżdżających z wyżej wspomnianej okolicy, by – choć nie minęło się komory celnej Świętego Cesarskiego Majestatu – udawać się do tricesimy w Lewoczy. A jeśli został wynaleziony i ustanowiony jakiś nowy sposób płacenia tricesimy w Lewoczy, godziłoby się publicznym ogłoszeniem powiadomić sąsiadów, by przez niewiedzę nie musieli ponosić strat.

Sławetny Stanisław Smocz oświadczając, że woźnica był minionego roku niewinny i nie miał zamiaru minąć żadnej tricesimy, przybył do miasta Waszych Sławetnych Dostojności, kiedy przebywał tam żupan⁵⁹ Pesztu⁶⁰. Ten żupan Pesztu, gdyby [Smocz] mógł dowieść jakąś cedułą⁶¹, że celnik w Lubowli ściągął tricesimę z idących z okolic zamku spiskiego uznałby za dowiedzione opłacenie tricesimy i przesunął termin na piątek do Eperjes. W tym wyznaczonym terminie [S. Smocz] stawiwszy się był gotowy dowodzić tego przez swego posłańca, ale żupan Pesztu, zajęty wtedy podróżą ciężarnej⁶², te wina dał w rękojmię w taki sposób, że kiedy wróci z podróży, ma wyznaczyć termin sławetnemu Panu Stanisławowi Smoczowi na okres przed upływem dwóch tygodni i zawiadomić go w liście od siebie o tym terminie, w którym on udowodniłby cedułą, że nie minął tricesimy. Teraz,

mimo że żaden termin nie został wyznaczony, raczył napisać⁶³ w swoim liście twierdząc, że nie stawiał się w trzech terminach, o których owemu sławetnemu Panu Stanisławowi Smoczowi do tej pory w ogóle nie wiadomo, bowiem gdyby miał taki warunek, nie mógłby wcześniej uchylić się od sprawiedliwości tego człowieka.

O tej sprawie i tym kłopotcie Waszym Sławetnym Dostojuościom dobrze wiadomo, dlatego prosimy Wasze Sławetne Dostojuości, by w poczuciu swoich obowiązków i w poszanowaniu umów odebrać⁶⁴ tę zupełnie niesłuszną sprawę żupanowi Pesztu, aby nie miało miejsca żadne wstąpienie praw i umów, my bowiem wolelibyśmy nie przedstawiać żadnej sprawy.

Skoro jednak jest jasne, że nie godzi nam się – chyba że nadarzy się sposobność – tym samym na to samo odpowiadać, niech Wasze Sławetne Dostojuości temu, co się tyczy zachowania (k. 26v) dobrych stosunków sąsiedzkich i niełamania praw, poświęcą się wszelkimi sposobami, tak by tego rodzaju poręczycieli czynili wolnymi.

Nie wątpimy, że Wasze Sławetne Dostojuości kierować się będą zasadą sprawiedliwości, my zaś, jeśli nadarzy się okazja, obiecujemy odwdziżyć się we wszystkim.

Dane w Sączu, dnia 1 maja, roku 1564.

Burmistrz i rajcy miasta Sącz

(k. 27 – bez zapisu)

(k. 27v) *Do sławetnych i mądrych Panów, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, do Panów przyjaciół i sąsiadów wielce czcigodnych i szanownych.*

Dopisek: w sprawie Stanisława Smocza o zatrzymanie wina.

63. Chodzi o żupana Pesztu.

64. Albo: „przedłożyć”, łaciński termin pozwala na dwojaką interpretację.

65. Stanisław Mężyk z Putniowic, zwany Słabosz, h. Wieniawa, dworzani królewski 1546 r., krajczy królowej Katarzyny 1556, komandor maltański 1557–1567, stolnik ziemi krakowskiej 1557 lub 1559–1584, starosta sądecki od 1567 r., rotmistrz królewski 1569 r., zm. na zamku sądeckim 27 XI 1584 r., zob.: W. Urban, *Mężyk Stanisław z Rutniowic zw. Słabosz* [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 20, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1975, s. 515–516; S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 777; *Urzędnicy...*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska..., s. 103, 125, 242.

66. Zapewne sądecki mieszczanin lub szlachcic. Koniuszewscy lub Koniuszowscy są herbu Prawdzic, za: *Polska Encyklopedia szlachecka*, t. VII. *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. IV, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1937, s. 38.

67. Pełny opis: w polu złotym żubra głowa czarna z kolcem w nozdrzach. Hełm z koroną i labrami, zapewne złotymi z czarnym podbiciem. Klejnot – lew wyskakujący ukoronowany z mieczem otłuczonym w łapie, zapewne barwy naturalnej, za: J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 313–314 i 319, *Herby rodów polskich*, wyd. i oprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej, Londyn 1990, s. 326 i tablica LXXXIV; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mime-type=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostęp 31 października 2017], s. 20–21 (s.v. Wyenyawa). Kolorowe przedstawienie herbu, zob.: T. Gajl, dz. cyt., s. 315, J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 289–291.

68. Zob. przypis nr 67.

69. Lub: „ku lepszemu”, jeśli założyciel pomyłkę autora i zamiast „novis” w oryginalne ma być „melius”.

70. Obecnie: Putnowice.

Dokument nr 10

Nowy Sącz, 16 sierpnia 1578 r. (do wiadomości mieszczan lewoczych).

List Stanisława Mężyka, stolnika ziemi krakowskiej, starosty sądeckiego⁶⁵ do mieszczan lewoczych w sprawie niejakiego Cibusa, aby przyspieszyli wykonanie na nim egzekucji długu, należnego niejakemu Koniuszowskiemu⁶⁶, którą odłożyli z powodu różnych spraw.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/26 – j. łac., XVI w., (k. 35–35v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32,5 × 21,5/20,9 cm. Pieczęć na 2 stronie, lak, wymiary: 3,4/3,5 × 2,5 cm. Na pieczęci herb Wieniawa, w polu herbowym głowa żubra lub tura z dwoma małymi w kształcie półkłęszczyca rogami z kolcem w nozdrzach⁶⁷ z otokiem i napisem w nim częściowo czytelny – Cap[itaneus]. Sandec[ensis]. Stan zachowania dobry.

1578 869. VIII.

(k. 35) *Z zapowiedzeniem gorliwej i gotowej obietnicy moich usług, z serca życzę Waszym Dostojuościom nieustannego pomnażania wszelkich rzeczy przez wszechmocnego Boga.*

Wystąpiliśmy do Waszych Dostojuości o to, by przez nie szybka sprawiedliwość została wymierzona wobec waszego współobywatela zwanego Cibus.

Podległy naszej jurysdykcji Koniuszowski⁶⁸ prosił mnie na wszelkie sposoby, bym ponownie napisał do Waszych Dostojuości i mówił nie bez wielkiego smutku, że wymierzenie mu sprawiedliwości przez Wasze Dostojuości zostało odłożone z powodu spraw, którymi Wasze Dostojuości wówczas się zajmowały, jak również z powodu nastania mającego w tym czasie się odbyć targu.

Proszę więc życzliwie i usilnie, by w odzyskiwaniu tego długu więcej nie zaznał tylu tak wielkich strat, których doświadcza w trakcie podróży do Was przez poniesienie kosztów, jak również utracenie stosownego czasu i aby Wasze Dostojuości nie sprawiały mu kłopotu w Lewoczy przez tak liczne podróże.

My w podobnych i innych sprawach, które nasze wzajemne stosunki sąsiedzkie i przyjaźń, mogą wzmacniać i posuwać je do przodu w nowych sprawach⁶⁹, jak również zachowywać [je] trwałe i nienaruszone, gorliwego i ochotnego ducha obiecujemy Waszym Dostojuościom. Z tym życzymy, abyście, Wasze Dostojuości, jak najlepiej się miały.

Dane w Sączu, 16 sierpnia Roku Pańskiego 1578.

Przyjaciel Waszych Dostojuości

Stanisław Mężyk z Putniowic⁷⁰

Stolnik ziemi krakowskiej

Starosta sądecki. Miejsce na pieczęć⁷¹
(k. 35v) *Do mądrych i szanowanych Panów, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, do sąsiadów⁷² wielce czcigodnych.*
Dopisek: *Starosta sądecki pisze, by Koniuszowskiemu wymierzyć sprawiedliwość⁷³.*

Dokument nr 11

Nowy Sącz, 31 stycznia 1579 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).
List Mikołaja Narębskiego z Wieliczki, opata norbertanów nowosądeckich⁷⁴, do mieszczan lewockich w sprawie byłego poddanego Wojciecha Świradzika, który miał zawrzeć ugodę ze swą rodziną.
ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/29 – j. łac., XVI w., (k. 40–40v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 42,7 × 21/20,9 cm. Pieczęć na 2 stronie, lak, wymiary: 1,9 × 1,5 cm. Na pieczęci herb opata⁷⁵. Stan zachowania dobry.

(k. 40) *Sławetni i znakomici mężowie, nasi sąsiedzi umiłowani nam w Chrystusie. Życzymy Waszym Dostojnościom, jak i nam samym, bardzo wiele zdrowia na jak najwięcej lat z pomyślnym zakończeniem wszystkich spraw przez wszechmogącego Boga. Oby Bóg sprawił, by ten nowy rok rozpoczął się dla Waszych Dostojności szczęśliwie, toczył się szczęśliwie i zakończył najszczęśliwiej itd.*

Dostarczony nam został list od Waszych Dostojności przez roztropnego⁷⁶ Wojciecha Swiradzika, niegdyś naszego poddanego, który przyjęliśmy ochotnie i życzliwie, jako godny szacunku, bo od naszych sąsiadów i wszelkiego starania dołożyliśmy, byśmy mogli zadośćuczynić życzeniu i prośbie Waszych Dostojności.

Zważywszy, że rzecz jest słuszna, sprawiedliwa i zgodna z rozumem, ponieważ wspomniany wyżej Wojciech Swiradzik zawarł zgodę ze swoją matką i pozostałymi braćmi odnośnie do wszystkich spraw jego osoby się tyjących, a także w sposób najlepszy zgodnie ze swą wolą i upodobaniem zakończył⁷⁷, oraz jawnie i wprost oświadczył i ogłosił wobec nas, że dano mu zadośćuczynienie, tę sprawę, jako słuszną i zaczął uznaliśmy za właściwą i pewną, i na jego żądanie nie odmówiliśmy, by dać mu od nas na piśmie poświadczenie jego pochodzenia opatrzone naszą pieczęcią, a nawet chętnie mu je przyznaliśmy, tak jak pismem niniejszym przyznajemy w imię Boże.

Wreszcie życzymy, by Wasze Dostojności miały się dobrze i pomyślnie przez długi czas. Dane w Nowym Sączu, ostatniego dnia stycznia Roku Pańskiego 1579.
Mikołaj [Narębski] z Wieliczki, opat sądecki ze swoim klaszturem⁷⁸ podpisuje własnoręcznie (k. 40v) Do sławetnych i znakomitych Panów, sędziego i przysiężników miasta Lewoczy, do Panów i sąsiadów [...] (?) nam w Chrystusie.

Dopisek: *Mikołaj [Narębski] z Wieliczki, opat sądecki ze swoim klaszturem, [ostatniego dnia] stycznia⁷⁹ 1579.*

Dokument nr 12

Nowy Sącz, 27 września 1580 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).
List wstawienniczy burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie Stanisława Czapl⁸⁰, sądeckiego mieszczanina, dotyczący długu kilku talarów, które winny mu jest Fryderyk Caldeator mieszkaniec Lewoczy.
ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/32 – j. łac., XVI w., (k. 44–44v), 1 karta, 2 strony: 1 – 2 zapisane, wymiary karty: 32,2 × 20,2 cm i ubytek 16,6/20,2⁸¹ cm. Pozostałości pieczęci na 2 stronie, lak, wymiary: 3,1 × 3 cm⁸².

(k. 44) *Szanowni i znakomici Panowie, przyjaciele i sąsiedzi najdrożsi i najczcigodniejsi, wiele pozdrowień z najbardziej oddanym poleceniem naszych usług.*

Przedstawił nam znakomity Stanisław Czapla, współobywatel nasz, że on wobec urzędu Waszych Roztropnych Dostojności będzie miał sprawę ze sławetnym Fryderykiem Caldeatorem

71. Pieczęć na drugiej stronie.

72. Miejsce niejasne w oryginale, tłumaczenie na podstawie uzupełnienia luki.

73. Ius administrare dosł. przedłożyć dokument stwierdzający prawo – J. Söndel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 28.

74. Mikołaj Narębski z Wieliczki, opat norbertanów sądeckich, zmarł 24 stycznia 1581 r., za: J. Sygański, *Nowy Sącz jego dzieje i pamiątki dziejowe. Szkic historyczny na pamiątkę sześćsetnej rocznicy założenia tego miasta*, Nowy Sącz 1892, s. 69–77.

75. Brak informacji o herbie. Narębski wzmiankowany jest jako opat sądecki pod herbem Nowina, zob.: *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J.: powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych*, t. 6, wydany przez Jana Nep. Bobrowicza, Lipsk 1841, s. 52.

76. Określenie honorowe niezależne od przynależności stanowej określanego, por. *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, t. 3, z. 4/5 (22/23), Wrocław – Warszawa – Kraków 1971/1972, s. 641–642.

77. W domyśle „spór”, biorąc pod uwagę wyżej wspomniane zawarcie zgody.

78. Klasztor norbertanów w Nowym Sączu.

79. 31 stycznia.

80. Stanisław Czapla, kupiec sądecki, zob.: F. Leśniak, *Życie gospodarcze...*, t. I, s. 377 i 387.

81. W środkowej części dokumentu ubytek po wycięciu pieczęci, stąd dodatkowe wymiary szerokości karty.

82. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca prawdopodobnie wyobrażenie św. Małgorzaty.

[Kotlarzem] współobywatelem Waszych Dostojności, tytułem pewnego długu kilku talarów⁸³, nie zwracanemu mu przez tegoż współobywatela Waszych Dostojności.

By zaś ta sprawa bardziej korzystnie i pomyślnie mogła zostać załatwiona, zwrócił się on teraz do nas, by został mu wydany list ze wstawiennictwem do Waszych Dostojności.

Ponieważ zaś zależy nam nad tym, byśmy stawali po stronie każdego, zwłaszcza zaś współobywatela naszego, który o słuszne rzeczy się zwraca, bronić prawem, chętnie mu pismo niniejsze przyznaliśmy, bardzo Wasze Roztropne Dostojności prosząc, by zechciały temuż współobywatelowi naszemu godną i nieodwlekaną wymierzyć sprawiedliwość, a po zbadaniu sprawy między stronami to, co jest zgodne z prawem, orzec i stronę do uiszczenia długu. Nie wątpimy, że Wasze Roztropne Dostojności uczynią rzecz godną swojej powinności, dla współobywatela naszego bardzo korzystną, dla nas zaś niezmiernie miłą.

Życzymy, by Wasze Dostojności długo i szczęśliwie dobrze się miały.

Dane w Sączu, 27 września roku 1580.

Waszych Roztropnych Dostojności
najbardziej oddani

burmistrz i rajcy miasta Sącz

(44v) Do szanownych i sławetnych panów, zaprzysiężonego sędziego wraz z pozostałymi obywatelami przysiężnikami miasta Lewoczy, przyjaciół i sąsiadów najdroższych i najczcigodniejszych.

5 września roku 1580⁸⁴.

Miasto Sącz

Sprawa Stanisława Czaplí, wstawiennictwo

Dokument nr 13

Nowy Sącz, 29 lipca 1583 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List wstawienniczy burmistrza i rajców sądeckich do mieszczan lewockich w sprawie pisma Mateusza Grabka⁸⁵, kupca, który skarży się na fakt, że na targu w Lewoczy nie może ciąć płótna na łokcie i sprzedawać. W związku z tym proszą, aby zezwolono mu korzystać z przywileju cięcia tkanin na łokcie i ich zbywania.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/34 – j. łac., XVI w., (k. 48–49v), 1 karta złożona na pół, 4 strony: 1 – 2 zapisane, 3 i 4 niezapisane, wymiary karty: 32,7 × 20,8/20,7 cm. Pozostałości pieczęci na 4 stronie, łak, wymiary: 3,1 × 3,2 cm⁸⁶.

1583

(k. 48) Dostojni i szanowni Panowie, przyjaciele i sąsiedzi niezwykle drodzy i czcigodni, życzenia wszelkiego zdrowia z najbardziej oddanym poleceniem naszych usług.

Przedstawił nam ten okaziciel niniejszego pisma, szanowny Mateusz Grabka, nasz współobywatel.

Bowiem w mieście Waszych Dostojności, ilekroć tam przyjeżdża ze swoimi towarami, mianowicie w czasie targu, zabrania się mu cięcia tkanin na łokcie.

Usilnie nas prosi, abyśmy mu pomogli obroną i wstawiennictwem naszego pisma do Waszych Znakomitych Dostojności. Tę sprawę, ponieważ wydaje się być sprawiedliwa, łatwo od nas wyjednał.

Przeto serdecznie prosimy Wasze Znakomite Dostojności, by zechciały [...] ⁸⁷ z łaski swojej, jak również wskutek naszego niniejszego wstawiennictwa, owemu naszemu współobywatelowi w mieście Waszych Znakomitych Dostojności udzielić swobodnego korzystania z tego również przywileju cięcia i sprzedawania tkanin na łokcie, jako że także w niektórych miastach w tej okolicy – jak nam oznajmił – przyznano mu ten przywilej.

Żywimy pewną nadzieję, że Wasze Znakomite Dostojności uczynią to, jako że to zarówno rzecz sprawiedliwa, jak i zgodna z powszechnym prawem, a dla nas bardzo miła. Nie omieszkamy odwdziaczyć się podobną przysługą przy nadarzającej się okazji. Pragniemy, by Wasze Znakomite Dostojności pomyślnie się miały przez wiele lat.

Dane w Sączu, 29 lipca roku 1583.

Waszych Znakomitych Dostojności
Najbardziej oddani

Burmistrz i rajcy miasta Sącza

83. Woryginalie talar to *vallensis*, od *val-lis* – dolina, co nawiązuje do niemieckiej etymologii tego słowa (Taler od (Johannis) Tal, dzisiejszego Jachymova)

84. Data wpływu. Prawdopodobnie data podjęcia decyzji przez radę sądecką, tzw. actum. W dyplomatyce mamy dwa określenia: actum = termin zdziałania czynności prawnej oraz datum, czyli czas wydania dokumentu. Może to być ten sam dzień – formuła actum et datum, mogą się też różnić. Actum zawsze jest wcześniejsze, bo najpierw podejmuje się decyzję, później przybiera ona postać aktu prawnego.

85. Mateusz Grabka spokrewniony z Grybowskiemi, był kupcem sądeckim, mieszczaninem i sukiennikiem. Sprawadzał skóry ze Spiszu, zob.: F. Leśniak, *Mieszkańcy [w:] Dzieje...*, t. I, s. 386 i *Życie gospodarcze...*, s. 395; A. Żaboklicka, *Kapitał mieszczański...*, s. 45.

86. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

87. Miejsce nieczytelne woryginalie.

(k. 48v i 49 – niezapisane)

(k. 49v) *Do dostojnych i znakomitych Panów, sędziego zaprzysiężonego i pozostałych obywateli przysiężników miasta Lewoczy, do Panów przyjaciół i sąsiadów niezwykle drogich i czcigodnych.*

Dopisek: roku 1583, w Sączu (?) [...], by ich obywatelowi przyznano przywilej cięcia tkanin na łokcie.

Dokument nr 14

Nowy Sącz, 25 lipca 1585 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sęddeckich do mieszczan lewockich z zawiadomieniem o idącym na Spisz z Moraw, Śląska, od Olkusza i Krakowa, morowym powietrzu, co przekazał Sądcezanom listownie starosta sęddecki Wawrzyniec Spytek Jordan⁸⁸. Jednocześnie proszą, aby nie wpuszczali do swego miasta, z powodu zagrożenia epidemią, Morawian i Ślązaków oraz nieznanym wędrowców.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/35 – j. łac., XVI w., (k. 50–51v), 1 karta złożona na pół, 4 strony: 1 – 2 i 4 zapisane, 3 niezapisane, wymiary karty: 31,6 × 21,1/20,7 cm. Pozostałości pieczęci na 4 stronie, lak, wymiary: 3,1 × 3,2 cm⁸⁹.

(k. 50) *Pragniemy i modlimy się z całej duszy naszej o łaskę Chrystusa, dobre zdrowie i przyrost wszystkich dóbr dla was, jako sąsiadów naszych umiłowanych itd.*

Gdy tylko otrzymaliśmy od pewnych ludzi wiadomość o zarazie i morowym powietrzu w pewnych miejscach, a najbardziej na Śląsku i Morawach, która doszła już do Olkusza i milczkiem przez wsie aż do Krakowa wtargnęła, i jak lepiej i dokładniej dowiedzieliśmy się z listu samego wielmożnego pana Spytka Jordana⁹⁰, pana i starosty naszego, owładnęła już Kleparzem, miastem przylegającym do Krakowa, postanowiliśmy Wasze Dostojności bezzwłocznie o tym powiadomić listem, by Wasze Dostojności, w ten sposób powiadomione, mogły zabronić wstępu Morawianom, Ślązacom i innym nieznanym ludziom, którzy zwykli udawać się do miast bez żadnego listownego oznajmienia, z czego największe niebezpieczeństwo morowego powietrza zagraża.

I my z największym staraniem o to Wasze Dostojności prosimy, by tacy nieznanymi ludźmi w żaden sposób nie byli, z powodu morowego powietrza, wpuszczani do Waszego miasta; (k. 50v) bowiem wówczas udadzą się [do Was] nasi współobywatele, z powodu ważnych spraw i dla załatwienia swoich pilnych interesów. Ani trochę nie wątpimy, że Wasze Dostojności to uczynią.

Dane w Nowym Sączu, w czwartek przed świętem św. Piotra w okowach⁹¹, Roku Pańskiego 1585.

(k. 51 – nie zapisana)

(k. 51v) *Waszych Dostojności sąsiedzi najbardziej oddani*

Burmistrz i rajcy miasta królewskiego Nowego Sącza

Niech będzie dostarczone znakomitym i sławetnym panom, burmistrzowi i rajcom miasta cesarskiego Lewoczy, sąsiadom naszym umiłowanym.

Dopisek: w roku 1585 by Ślązacy i Morawianie nie byli wpuszczani.

Dokument 15

Nowy Sącz, 25 lipca 1587 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List burmistrza i rajców sęddeckich do mieszczan lewockich w sprawie Jana Sypnia, obywatela sęddeckiego, któremu za 11 połci mięsa nie wypłacił 14 florenów i 20 groszy niejaki Franciszek Sałaj mieszczanin z Lewoczy. Choć pozostawił on w zastawie u wyżej wymienionego Sądcezanina dwa srebrne pasy, to ten wolałby otrzymać pieniądze. Stąd też prosił on o wstawiennictwo władze miejskie Nowego Sącza.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/37 – j. łac., XVI w., (k. 54–55v), 1 karta złożona na pół, 4 strony: 1 i 2 zapisane, 3 i 4 niezapisane, wymiary karty: 32,9 × 21,1/20,7 cm. Pieczęć na 4 stronie, lak, wymiary: 2,5 × 2,4 cm⁹². Pieczęć przedstawia herb miasta Nowego Sącza – św. Małgorzatę stąpającą po smoku. W otoku napis nieczytelny, prawdopodobnie Sigillum Civitatis Novae Sandecz. Stan zachowania zły.

88. Wawrzyniec Spytek Jordan, z Zakliczyna, h. Trąby, starosta wojnicki 1582 i stolnik krakowski od 1584 r. oraz starosta sęddecki w latach 1584–1590. Rotmistrz królewski 1583, zm. 1596, zob.: A. Kamiński, *Jordan Spytek Wawrzyniec z Zakliczyna*, [w:] *PSB*, t. 11, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1964–65, s. 282–283, S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 777; *Urządnicy...*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska..., s. 103, 125, 230.

89. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca prawdopodobnie wyobrażenie św. Małgorzaty.

90. Zob. przypis 89.

91. Uroczystość przypada na 1 sierpnia, natomiast czwartek przed tym świętem przypadał na 25 VII 1585, zob.: T. Wierzbowski, dz. cyt., s. 144–145.

92. Pieczęć wyciśnięta przez papier przedstawiająca wyobrażenie św. Małgorzaty.

(k. 54) *Roztropni i Sławetni Panowie, najdrożsi i czcigodni przyjaciele i sąsiedzi, pozdrowienie i służb naszych polecenie.*

Przedłożył nam zacny Jan Sypien, nasz współobywatel i okaziciel niniejszego pisma, że Franciszek Salaj, współobywatel Waszych Roztropnych Dostojsności, jest mu winien i zobowiązany już ponad rok 14 florenów w polskiej monecie i 20 groszy pieniędzy, dotąd jeszcze nie zapłaconych, za 11 połci mięsa, wartości 40 groszy za każdą z osobna, przez niego kupionych.

Nawet jeśli na poczet tego długu tenże nasz współobywatel ma oddane w zastaw przez wspomnianego dłużnika dwa srebrne pasy, wolałby jednak otrzymać swoje pieniądze, by mógł i lepiej swoim potrzebom zaradzić i być wolnym od niedogodnego i mało pożytku dającego pilnowania cudzych rzeczy.

Z tej przyczyny prosimy Wasze Roztropne Dostojsności, by zechciały, mając wzgląd na prawo i sprawiedliwość, zmusić tegoż ich współobywatela do zadośćuczynienia temu, o czym była wyżej mowa, tak by albo w ten sposób ów nasz współobywatel mógł od tego dłużnika otrzymać swoje pieniądze, a tamtemu oddać zastawione rzeczy, albo przynajmniej tenże dłużnik, współobywatel Waszych Roztropnych Dostojsności, jako uiszczenie tego długu te zastawione rzeczy tamtemu oddał i odstąpił. Tego całkowicie słusznie i sprawiedliwie wydaje się domagać tenże nasz współobywatel; gdyby zaś on na mocy przepisu naszych praw rzeczy zastawione, a przez tak długi czas niewykupione, za pośrednictwem prawa mógł sprzedać, i w ten sposób to, co swoje, uzyskać, siłą powstrzymany będzie przez nas, ponieważ mamy wzgląd na wzajemne sąsiedztwo i życzliwość, jaka między nami zachodzi.

Mamy nadzieję, że Wasze Roztropności uczynią to, do czego przekonuje wzgląd na prawo i sprawiedliwość, nasze wzajemne sąsiedztwo i na najłagodniejsze żądanie tegoż współobywatela naszego. My zaś postaramy się w takich samych sprawach takim rodzajem powinności z największym zapalem odwdziżyć się tymże Waszym Roztropnym Dostojsnościom, które – jak sobie życzymy – długo i szczęśliwie pozostaną w zdrowiu.

Dane w Sączu dnia 25 lipca Roku Pańskiego 1587.

Waszych Roztropnych Dostojsności

życzliwi przyjaciele i sąsiedzi

Burmistrz i rajcy miasta królewskiego Sącza

(k. 55v) Do roztropnych i sławetnych panów, sędziego i obywateli przysiężników miasta Lewoczy, najdroższych i czcigodnych panów przyjaciół i sąsiadów.

[15]87 w dniu na święto św. Jakuba⁹³.

Dokument nr 16

Dobczyce, 3 lutego 1596 r. (do wiadomości mieszczan lewockich).

List Sebastiana Lubomirskiego, starosty sądeckiego, spiskiego, dobczyckiego i kasztelana małopolskiego⁹⁴ do mieszczan lewockich w sprawie Krzysztofa Lanka, który wymuszał na mieszkańcach starostwa nowotarskiego i innych starostw mocą umów pieniądze. Lubomirski prosi, aby władze Lewoczy napomniały go, by tego nie czynił, w przeciwnym razie mocą swego urzędu będzie go ścigał.

ArchPL, sygn. MML, Fond I, XIV/16/48 – j. łac., XVI w., (k. 72–73v), 1 karta złożona na pół, 4 strony: 1 i 4 zapisane, 2 i 3 niezapisane, wymiary karty: 32,3 × 20,9/20,7 cm. Pieczęć na 4 stronie, lak, wymiary: 3/3,5 × 3/3,5 cm⁹⁵. Pieczęć przedstawia herb Śreniawa, wstęga wpisana w pole herbowe, i otok z nieczytelnym napisem. Stan zachowania dobry.

1596

(k. 72) Życzę obiecanego przez Boga po Trzykroć Najlepszego Największego Zbawienia oraz wszelkiej pomyślności.

Zgromadzili się wobec mnie obywatele nowotarscy, którzy mieli w ręce list z poleceniem i wstawiennictwem szlachetnie urodzonego Jana Pieniążka, podczaszego ziemi krakowskiej, mojego najbardziej umiłowanego pana i krewnego⁹⁶, skierowany do mnie, a to odnośnie współobywatela waszego Krzysztofa Lanka⁹⁷, którego sługa mój, a obecnie zarządca nowotarski⁹⁸, błędem wiedziony, uwięził; a było to w tym czasie, gdy ludzi zabijał ten przeklęty morderca, zwany Hatalla, i który

93. Przypada 25 VII.

94. Sebastian Lubomirski, herbu Śreniawa, starosta sądecki 1590 r., spiski 1591 r., dobczycki 1585 r., wojnicki 1603 r., sandomierski 1609 r., i kasztelan małopolski 1591 r., biecki 1598 r., żupnik krakowski 1581–1592, burgrabia krakowski 1584 r., zm. 1613 r., zob.: J. Długosz, *Lubomirski Sebastian* [w:] *PSB*, t. 18, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1973, s. 40–42, S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje...*, t. I, s. 777; *Urzędnicy...*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska..., s. 45–46, 125, 132, 180, 238; *Historia Scepustii*, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, wg indeksu s. 1137.

95. Pieczęć z wizerunkiem herbu Śreniawa lub Szreniawa została wytłoczona w papierze – pełny opis: w polu czerwonym krzywaśń srebrna, a na niej od czoła zaćwieczony krzyż kawalerski złoty. Hełm z koroną i labrami, zapewne czerwonymi z podbiciem srebrnym. Klejnot dwie trąby myśliwskie czarne z czterema dzwoneczkami srebrnymi, a między nimi lew wyskakujący, za: J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 287–288 i 290, *Herby rodów polskich*, wyd. i oprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej, Londyn 1990, s. 300 i tablica LXXIV; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostęp 31 października 2017], s. 18 (s.v. Szreniawa). Kolorowe przedstawienie herbu, zob.: T. Gajl, dz. cyt., s. 310; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 270–272.

96. Niezidentyfikowany.

97. Mieszczanin lewocki wywodzący się z krakowskiej rodziny, handlujący ołowiem, zob.: *Historia Scepustii*, t. 2, s. 288, 297, 836, 864 (występuje jako K. Lang).

98. Chodzi zapewne o landwójta zastępującego starostę nowotarskiego, sprawującego w imieniu monarchy nadzór nad miastem. Z dokumentu wynika, że S. Lubomirski musiał w tym czasie piastować funkcję starosty niegrodowego nowotarskiego, choć dzierżawiła je wtedy Zofia z Bogusławic Sierakowska – może sprawował nadzór jako starosta sądecki? Landwójtem w latach 1594–1616 był Marcin Łużeński, zwany też Mazurkiewiczem, zob.: S. Czajka, *W pierwszej Rzeczypospolitej* [w:] *Dzieje miasta Nowego Targu*, red. M. Adamczyk, Nowy Targ 1991, s. 72, 75–76.

XIV ¹⁶/₂₉ 1578 869. VIII.

Præmissa et parata officiorum meorum, obligatione p̄missa, omnium rerum continuum incrementum. D. V. ab omni potenti, Deo ex animo cupio.

Pro quo intercessamus, ad D. V. ut sibi iusticia prompta, de concisus vestra, dicto Civis ministrare tur, subditus ditioni vestre hominibus, omnibus modis, a me assigilat, ut iterum ad D. V. perferberem et ad ministraciõm emm iusticia, p. D. V. ob negotia quibus tum temporis D. V. distrahantur tum etiam ob interuentum, nundinarum ea tempestate celebratum, distillat sibi esse, non sine magno dolore aiebat, Deo itaq; amice et uehementer, ne in asequenda, ciuidi debito, damna tot ac tanta, quas in itinere, ad nos facien, impetrarum ecogatione, tum etiam temporales oppertum, Consumatione patitur, amplius, sentiat, magis, eius negotium tot riarum facien, Quorundam D. V. faceiant, nos in similibus, et in aliis que vicinitatem, et amicitiam, nam mutua, auget et in modis, pro mouere, iusticia stabilem et inuolata, consistere possint, prompta et parata amicus D. V. polliceatur, Cum his D. V. plurimum, valere optamus. Datum Sancte die 16 Augusti Anno Dñi 1578

D. V. amicus
Sebastian Lubomirski de Burmis
J. C. Dapfer hujus Consistorii
Cupis Sordetum (S)

10. MML, Fond I, XIV/16/26

XIV ¹⁶/₂₉

Amati ac Gregii Viri mihi vicini nobis in Christo dilecti salutem plurimam in anno quam longissime cum felici successu rerum omnium. D. V. a Deo omnipotente ut nobis ipsi plurimum optinetur, faciat Deus ut Viris. D. Sic amos futuras letis auspicio mecat latetude procedat letissimum esse.

Ita a Viris. D. nobis per discretum Albertum Swiratzk quondam subditum nostrum nobis sunt allate quas uti bonere dignas tunc a Viris. D. prompto benigno suscepit et ut voluntati et postulatiõni Viris. D. satisfacere potuimus omnem operam adhibuimus confidens, nota re, pia, iusta, tunc consona, q. quidem p̄fatus Albertus Swiratzk supra nominatus cum me sua et cum ceteris suis concordia in omnibus rebus ad personam suam pertinentibus fecit et optime iudicium suam voluntatem et beneficium terminavit, et satis sibi saltem esse coram persona tua palam et per exp̄ssum declaravit et pronunciauit, quam rem uti iam et honestam pro grato et firmo suscepit illic ad exp̄sulationem has meos testimoniales sigillo meo communi, tas a maiestate eius dare non renuicito, imo grato concessit presentibus concessit in Dei nomine tam Viris. Swiratzk, etia felicitate benig; valere cupio. Datum in Nova Sordetum Urbis Januarii Anno Dñi 1578.

Nicolaus (Wiligius) Abbas Sordetum
et suo conventu significat ma
Spria

11. MML, Fond I, XIV/16/29

swoją zbrodniczością oczy wszystkich na siebie zwrócił, i gdy należało się jak najbardziej przed nim zabezpieczyć, wasz współobywatel zwany Krzysztof, po zawarciu umów, mając przychyłność magistratu nowotarskiego, wymuszał na nich rzecz niestosowną i niezgodną ze sprawiedliwością, i w ten sposób na poczet umowy zostało mu już dane 20 florenów.

Proszę zatem i napominam Was jako swoich drogich sąsiadów, by Wasze Dostojności nakazały teraz wspomnianemu Krzysztofowi, by dłużej już uczciwych obywateli nie nękał, i by ich pozostawił w spokoju – ponieważ u nas mieszczanie nie rządzą się swoim prawem, lecz zobowiązani są natychmiast wykonać, cokolwiek zlecił i przykazał pan lub jakiś ustanowiony urzędnik⁹⁹ – i by zadowolili się tą sumą oraz działań swoich zaniechał i więcej już ich nie nękał, nie wymuszał więcej pieniędzy.

W przeciwnym razie postarałbym się, by wszędzie w Spiszu dawano na niego baczenie. Tak samo, gdyby Wasze Dostojności chciały przyjść mu z pomocą, niech wierzą, że uczynię to również u waszych sąsiadów, z wyjątkiem tych z waszych, którzy są obecni w moich miastach.

Co się tyczy włóczni i walki (?), niech się przybędzie do mnie, a uczynię to, co będzie słuszne i godne, i niech nie waży się dłużej nękać tych uczciwych ludzi, i narażać ich na szkody.

Wszystko to polecając roztrópnemu rozsądkowi i sąsiedzkiej miłości Waszych Dostojności, powierzam Bogu po Trzykroć Najlepszeemu Największeemu.

Dane w Dobczycach, dnia 3 lutego Roku Pańskiego 1596.

Waszych Dostojności przyjaciel i sąsiad

Sebastian Lubomirski, kasztelan małopolski, starosta sądecki, spiski, dobczycki, ręką własną (k. 72v i 73 – brak zapisu)

(k. 73v) Do najwyborniejszych i najbardziej Rzeczypospolitej oddanych sędziego i całej rady miasta Lewoczy, moich sąsiadów i przyjaciół najbardziej godnych szacunku jest dane 10 lutego 1596¹⁰⁰.

99. Te słowa w poruszający sposób pokazują położenie mieszczaństwa jako niższego stanu w Rzeczypospolitej szlacheckiej, zob.: S. Czajka, W pierwszej Rzeczypospolitej, s. 71.

100. Data wpływu korespondencji.

1. V strednej časti dokumentu úbytok jeho šírky. Z tohto dôvodu uvedené doplnené rozmery šírky listu.
2. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca pravdepodobne vyobrazenie sv. Margity.
3. Sandecký mešťan, radný a bielič plátna, pozri F. Leśniak, *Obszar miasta, zasiedlenie i stosunki własnościowe* [v:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, Kraków – Warszawa 1992, s. 313, ten istý *Życie gospodarce* [v:] *Dzieje...*, s. 351, ako aj A. Żaboklicka, *Kapitał mieszczański Nowego Sącza na przełomie XVI/XVII wieku*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1967, s. 96.
4. Levočský mešťan a radný, syn krakovského kupca Petra. Vlastnil dom v Levoči na dnešnom Námestí Majstra Pavla 44. Od polovice XVI. storočia ťažil železnú rudu v Krompachoch. Treba poznamenať, že Krupekovi boli tiež sandeckými mešťanmi a prinajmenšom vlastnili v meste Nový Sonč nehnuteľnosti, T. Opas, *Zabudowa i mieszkaniacy* [v:] *Dzieje...*, s. 557; *Historia Scepustii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, s. 297, 789 – 790, 829, 965.
5. Tu i nižšie „slovutní muži“, to sú adresáti listu. Oslovenie famatus „slovutný“ bolo zvyčajným oslovením mešťana, obdobne ako nobilis „šľachtetný“ šľachtica.
6. Bližšie neurčená miera plátna – osnova, štočok, plachta. Je mnoho významov v latinskom jazyku. Preklad osnova je doslovné. Plný význam slovného spojenia sa môže vzťahovať na lakte, dĺžkovú mieru používanú na meranie, napríklad plátna; krakovský lakeť mal hodnotu 54,94 cm a bol všeobecne prijatý ako štátna miera v XVI. storočí, pozri T. Wierzbowski, *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*. Po skone autora druhé zmenené a rozšírené vydanie pripravili: B. Tyszkowski a B. Włodarski, Lwów – Warszawa 1926, s. 216.
7. Určite v zmysle: spomínané plátno.
8. To, ktoré mal Michal dať za plátno.
9. Tento list ako príloha pri týchto dokumentoch Štátneho archívu v Levoči chýba.
10. Martin Belina (Bylina), erbu Belina, osiecky starosta, krakovský podstolník roku 1596, sandecký podstarosta v roku 1551, kedy svojím substitutom určil brata Petra Belinu, posledná zmienka o ňom ako podstarostovi sa uvádza k roku 1552, hoci tento dokument ju posúva na rok 1553. Zomrel v roku 1602. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [v:] *Dzieje...*, s. 782; *Urzędnicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku*, sprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990, s. 215 uvádza iba Petra Belinu alebo Bylinu.
11. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.
12. Plný opis – erb Belina. V blankytnom (modrom) poli strieborný klinový križ medzi tromi podkovami, ktoré sú k sebe situované chrbátmi. Prilbica s korunou a prikrývadlami, nesporné modrými, od spodu striebornými. Klenot – rameno zbrojnoša s mečom, zlaté, podľa J. Szymański, *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI w.*, Warszawa 2001, s. 16 – 17, 28 *Herby rodów polskich*, vyd. a sprac. M. Paszkiewicz a J. Kulczycki, spis šľachtických rodov usporiadaný za spolupráce T. Korzeniowskiej, Londýn 1990, s. 20 i tabuľka VII. Vernú farebnú podobu erbu pozri T. Gajl, *Polskie rody szlacheckie i ich herby*, Białystok 2003, s. 237 a J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993, s. 78 – 79.
13. Jedná sa o Zigmunda II. Augusta (1520 – 1572), poľského kráľa od roku 1530, vládol od roku 1548, syn Zigmunda I. Starého a Bony Sforza, pozri M. Spórna, P. Wierzbicki, *Słownik władców polski...*, s. 510 – 515.

Dokument č. 1

Nový Sonč 7. júla 1542 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci zadržania plátna Stanislavom Krupekom, obyvateľom Levoče, patriaceho Stanislavovi Smoczovi, ktoré predal svojmu bratovi Michalovi za víno. Žiadajú v ňom, aby toto plátno bolo vrátené, alebo aby sám vyššie menovaný Levočan výmenou dal jeho rovnakú hodnotu vo víne. Informujú pritom, že vyslal do Nového Sonču železo i oceľ, ktoré sú teraz zástavou. ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/2 – lat. j., XVI. st., (s. 2 – 2v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 21,9/21,7 × 19/21,6 cm.¹ Pozostatky pečate na 1. a 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 2,3 × 2,5 cm.²

1542

(k. 2) *Slovutní páni, naši ctihodní přátelia a susedia, pozdrav a ochotná náklonnosť priateľstva.*

Prichádzajúc osobne na naše zasadnutie, slovutný Stanislav Smocz,³ náš spoluobyvateľ a spolubrat, predložil nám, že istým spôsobom utrpel pohanu a príkorie od slovutného Sebastiána Krupeka,⁴ spoluobyvateľa slovutných mužov,⁵ ktorý zabavil dva zvitky londýnskeho plátna, ktoré tenže Stanislav Smocz predal Michalovi, svojmu bratovi, spoluobyvateľovi slovutných mužov, za ktoré plátno⁶ spomínaný Michal je povinný dať ako výmenu Stanislavovi Smoczovi víno. Preto snažne prosíme, aby slovutní muži ráčili uvoľniť toto plátno a dlhšie už ho voči spomínanému Michalovi nezadržovali. Ak by zase pán Sebastián Krupek chcel [ho] mať,⁷ nech tu pošle dobré víno, v cene rovnej tej, v akej bolo ohodnotené plátno i víno.⁸

Okrem toho, železo a oceľ, ktoré v tomto čase pán Krupek poslal tu do Sonča, spočíva tu v celosti a pokojne, a komu pán Krupek chce ich predať, nech predá. Ak by chcel toto železo a oceľ odovzdať pánovi Stanislavovi Smoczovi, ten nech zaplatí alebo peniazmi, alebo plátnom, keď sa uskutočnia jaroslawské trhy.

Záležitost strán, pokiaľ sa týka spomínaného súkna a vína, slovutní muži dôkladnejšie spoznajú z listu pána Krupeka, priloženého k tomuto listu.⁹

Dané v Novom Sonči vo štvrtok 27. júla roku od narodenia Krista 1542.

Starosta (purkmajster) a radní mesta Nový Sonč

(k. 2v) *Slovutným mužom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, ctihodným priateľom a susedom našim.*

Dokument č. 2

Nový Sonč [hrad?] 17. februára 1553 (na vedomie levočského richtára)

List Martina Belinu, sandeckého podstarostu,¹⁰ richtárovi mesta Levoča vo veci pomoci pre Mateja a Barbaru Flaszkówcov, sandeckých mešťanov ohľadom získania pohľadávky od dlžníkov bývajúcich na Spiši a v Levoči.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/4 – lat. j., XVI. st., (s. 4 – 4v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32,6 × 20,5/20,7 cm a úbytok 18,5/20,1 cm.¹¹ Pečať na 2. strane, pečatný vosk červený, rozmery: 1,5 × 1,5 cm. Na pečati erb rodu Belina, tri podkovy umiestnené otvorenou stranou, obrátené jedna vľavo, druhá vpravo a tretia nadol, okolo nemeckého meča, ktorý tkvie v strednej podkove, je to vlastný erb.¹² Stav zachovania zlý.

1553

(k. 4) *Rozvážny a vynikajúci pán, najdrahší priateľ a hodný úcty priateľ, posielam pozdrav a prosím o žičlivosť.*

Práve preto boli ustanovené úrady, aby bola každému vyperaná nestranná spravodlivosť a súdim, že Vaša dôstojnosť je sudcom a berie na mňa ohľad, aby pre poddaných Svätého kráľovského majestátu, pána môjho najlaskavejšieho,¹³ bolo rozhodnuté tak, ako je to spravodlivé.

Týmto listom prosím Vašu dôstojnosť, aby slovným manželom Matejovi Flaszкови a Barbare,¹⁴ ráčila vymerať hodnú (zaslúženú) a odôvodnenú spravodlivosť vo veci ich všetkých tamojších dlžníkov. Vieme, že pre všetkých tu vašich je vo všetkom uložený trest. Ak by [Vaša dôstojnosť] to učinil, nech vie, že za tým pôjde rozvoj i dávneho, ako i dobrého susedstva, a ja, v podobných i významnejších záležitostiach, som pripravený odvdáčiť sa Vám i všetkým Vaším.¹⁵

Čo najusilovnejšie sa zverujem do Vašej priazne.

Dané v sandeckom hrade¹⁶ v piatok po sviatku sv. Valentína¹⁷ roku Pána 1553.

Martin Bilyna (Belin alebo Bylina),¹⁸ sandecký podstarosta vlastnou rukou

(k. 4v) Rozvážnemu a znamenitému pánovi, richtárovi mesta Levoča, pánovi susedovi a ctihodnému priateľovi.

Dokument č. 3

Nový Sonč 23. júna 1555 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci a obrane Uršuli Smoczowej, ktorú v Novom Sonči zadržal (uväznil) Sebastián Krupek, levočský radný a mešťan za dlh 72 florénov. Odpočítal sebe 60 florénov z dedičných majetkov po rodičoch vyššie spomenutej Uršuli nemajúc na ne právo.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/6 – lat. a nem. j., XVI. st., (s. 6 – 6v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32,5 × 20,8/20,9 cm a úbytok 18,6/20,5 cm.¹⁹ Pečať na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 2,7 × 2,5 cm.²⁰ Pečať predstavuje erb mesta Nový Sonč – sv. Margitu stúpajúcu po drakovi. Po okraji pravdepodobne nápis *Sandecz Novae*. Stav zachovania dobrý.

1555

(k. 6) Slovnú pani priatelia a veľmi ctihodní susedia. Pranie zdravia a všetkého najlepšieho.

Šlachetná Uršula Smoczová, naša spoluobyvateľka, prichodiac do radnice nám priblížila, že slovný pán Sebastián Krupek, spoluobyvateľ a kolega v úrade slovných mužov, s ohľadom na určitý dlh 72 florénov ju už skôr uväznil v našom meste a zadržal.

Tento slovný pán Sebastián Krupek prostredníctvom svojho splnomocnenca alebo plenipotenca začal s ňou súdny proces pred naším súdom o tenže dlh a sa k nej pripojil. Pretože podľa zásady nášho práva nikoho nemožno väzniť či zadržať bez predchádzajúceho obrátenia sa na spravodlivosť, zvlášť keď medzi týmiže stranami nebolo žiadne rozhodnutie, a žiaden výrok v tej začatej veci (súdom spore) nebol učinенý medzi spomínanými stranami. Táto záležitosť je dodnes nerozhodnutá, napriek tomu pán Krupek z dedičných majetkov po otcovi a matke jej patriacich na základe predkupného práva príbuzných vzal pre seba a privlastnil si ako svoju pohľadávku 60 florénov.²¹

Nemal na ne žiaden nesporný titul, ako vaše slovné dôstojnosti poznajú obširnejšie a jasnejšie z minulosti²² vyťahnutých a odpísaných pre neho z našich mestských aktov.

Z tohto dôvodu v jej obrane a spolu s ňou snažne prosíme vaše slovné dôstojnosti, aby jej chceli prísť s radou a pomocou v spravodlivej záležitosti.²³ Spomínaná Smoczowa, naša spoluobyvateľka, to taktiež voči nám tvrdila, že sme povinní ju vylúčiť a oslobodiť z nášho práva, čo nám v žiadnej miere nebolo dovolené činiť, pokiaľ a pretože spomedzi nás má a vlastní určité majetky na základe premeny vena svojho zomrelého muža Petra Smocza.²⁴

Zostáva nám zo srdca si priať, aby vaše slovné dôstojnosti boli zdravé a v dobrom stave mnoho rokov.

Z Nového Sonča v sobotu, na vigíliu (predvečer cirkevného sviatku) sviatku svätého Jána²⁵ roku kresťanskej spásy 1555.

Starosta (purkmajster) s radnými mesta Nový Sonč.

(k. 6v) Slovným pánom priateľom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, veľmi ctihodným priateľom a susedom.

Prípís po nemecky, nie celkom čitateľný a informujúci o veci dlhu a kompenzácie 60 florénov Krupekom.

14. Sandeckí mešťania zaoberajúci sa obchodom a tovarovou výmenou so Spišom, o. i. rybami. Matej Flaszka bol furmanom a mal brata v Kežmarku s menom Mikuláš, pozri F. Kíryk, *Žycie gospodarce* [v.: *Dzieje...*, s. 161, 163 a F. Leśniak, *Žycie gospodarce* [v.: *Dzieje...*, s. 382.

15. Vo význame: obyvateľom.

16. Pravdepodobne na sandeckom hrade.

17. Pripadá na 17. februára 1553, pozri T. Wierzbowski, c. d., s. 107.

18. Pozri poznámka č. 10.

19. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.

20. Pečať vytláčaná cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

21. 1 florén je 30 grošov, pozri T. Wierzbowski, c. d., s. 221.

22. Minuta – upravený a prostredníctvom podpísania potvrdený koncept listu, z ktorého sa vyhotovuje čítaný. V tomto prípade ide o dokumenty písané, pozri *Polski słownik archiwalny*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974, s. 54.

23. V latinskom texte sa nachádza frazeologické spojenie *consilium et auxilium*, ktoré vyjadruje povinnosť vazala voči seniorovi, por. napr. J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, preklad H. Szymańska-Grossowa, Warszawa 1995, s. 105.

24. Sandecký mešťan, nesporne člen známej sandeckej rodiny, ktorá sa zaoberala bielením plátna. Pozri *Žycie gospodarce* [v.: *Dzieje...*, s. 363.

25. Pripadá na 23. júna 1555, pozri T. Wierzbowski, c. d., s. 131.

Dokument č. 4

26. Jan Gaboňski, erbu Janina, sandecký podstarosta od roku 1555, pravdepodobne presnejšie datované zaujatie úradu 28. júla rovnakého roku, pozri S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [v:] *Dzieje...*, s. 782, podľa ktorých je to jediná zmienka o ňom ako podstarostovi. Predmetný dokument je rovnako potvrdením tohto faktu.

27. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.

28. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca pravdepodobne vyobrazenie sv. Margity.

29. Plný opis – erb Janina. V červenom poli zlatý štít. Turnajová prílbica s korunou a prikrývadlami, červenými so zlatou podšívku. Klenot – pávi chvost, podľa J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 104 – 105 a 118, *Herby rodów polskich...*, s. 128 a tabuľka XXXI. [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handle=djvu_html5&content_url=%2FCContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, dostupné 31. októbra 2017], s. 25. Farebné zobrazenie erbu, pozri T. Gajl, *Polskie rody szlacheckie i ich herby*, Białystok 2003, s. 261; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993, s. 136 – 137.

30. Formula „iure convictus/convicta” – doslovne „právom porazený/porazená”.

31. Formula „lis pendens” – „závislý spor”, t. j. pred ukončením procesu.

32. *Praejudicium* – škoda vzniknutá bezprávnou činnosťou.

33. Ide o sandecký hrad, čo potvrdzuje lustrácia (inventár) nachádzajúca sa v Hlavnom archíve starých dokumentov vo Varšave, ASK Dz. LVI, s. 24, Mf. 20331 k. 13–24v, pozri tiež P. Wierzbicki, *Szlak spisko-sądecki. Szkic ze wskazaniem na źródła do Spisza i zamków Lubowla, Podoliniec, Nowy Sącz i Czorsztyn*, Nowy Sącz – Lubovnia 2010, s. 98; tenže, *Spisisko-sądecká obchodná cesta. Náčrt zo spišských zdrojov a z hradov Lubovňa, Podoliniec, Nowy Sącz a Czorsztyn*, Nowy Sącz – Lubovňa 2010, s. 90; tenže, *Sandecjana w zbiorach fototeki i planów Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie*, „Zeszyty Sąddecko-Spiskie”, t. IV, R. 2009, s. 131.

34. Pripadá na 22. augusta 1555, t. j. oktáva Nanebovzatia Najsvätejšej Panny Márie, pozri T. Wierzbowski, c. d., s. 131.

35. Pozri poznámku č. 26.

36. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.

37. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

Novy Sonč, hrad alebo kráľovský dvor, 22. augusta 1555 (na vedomie levočským mešťanom) List Jána Gaboňského,²⁶ sandeckého podstarostu levočským mešťanom vo veci bezprávneho zadržania Uršuli Smoczowej v Novom Sonči Sebastião Krupekom, levočským radným a mešťanom, ktorý zároveň na jej dedičných majetkoch vindikoval bez rozsudku 60 florénov titulom dlhu. Podstarosta prosí o preskúmanie tejto záležitosti a vzatie do ochrany vyššie spomenutej Smoczowej.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/7 – lat. j., XVI. st., (s. 7 – 7v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32,5 × 21/20,7 cm a úbytok 18,3/20,6 cm.²⁷ Pečať na 2. strane, červený pečatný vosk, rozmery: 1,5/1,7 × 1,5/1,3 cm.²⁸ Na pečati erb Janina, štít vpísaný do erbového poľa.²⁹ Stav zachovania zlý.

(k. 7) *Slovutní páni a susedia veľmi ctihodní, pozdrav a čo najviac úspechu.*

Slovutná šlachetná pani Uršula Smoczowa, sandecká spoluobytateľka, doručiteľka tohto listu sa obrátila s prosbou na náš úrad sandeckého podstarostu o list s príhovorom k vašim slovutným dôstojnostiam, aby nečinili silu, násilie a zadržanie tak voči nej, ako i jej veciam, ako majiteľke nehnuteľnosti v našom meste Sonči, ani nedovolili to činiť vašim spoluobyvateľom; tak ako sa to udialo v uplynulých časoch zo strany slovutného Sebastiana Krupeka, vášho spoluobyvateľa, ako ona tvrdí, a to prostredníctvom jej väznenia a zadržania z titulu istého dlhu, a ktorej na základe žiadneho práva k tomu príslušného tento dlh nebol ním preukázaný.³⁰ I keď tenže Krupek cez svojho splnomocnenca žalobu proti nej pred sandeckým mestským úradom predložil, jednako táto záležitosť je dosiaľ nevyriešená a zostáva odročená.³¹ Tento čin tohože Krupeka sa nám zdá byť ku škode³² spomínanej Uršuli.

Berúc v úvahu, že nikto, pod akoukoľvek jurisdikciou, to jest pod akýmkoľvek úradom, a zvlášť, ak je susedom, majiteľom nehnuteľnosti, nesmie byť väznený bez získania spravodlivosti, snažne prosíme vaše slovutné dôstojnosti o udelenie težje Uršuli okamžitej spravodlivosti, pokiaľ sa týka spomínaného Sebastiana Krupeka, vášho spoluobyvateľa, titulom 60 florénov spomínaného dlhu, ním z radnice vášho mesta na majetkoch jej patriacich po otcovi a matke titulom predkupného práva príbuzných privlastnených, odobraných a prevzatých, bez akéhokoľvek právneho dôvodu (titulu) k tomu.

Obširnejšie a jasnejšie to bude ňou predstavené vašim slovutným dôstojnostiam prostredníctvom minut vzťahujúcich sa na túto záležitosť.

Ak vaše slovutné dôstojnosti to učinia, my, vedúci v našom úrade, budeme rivalizovať s vašimi slovutnými dôstojnosťami v uskutočňovaní obdobných záležitostí. Spolu s tým si želáme, aby sa vaše slovutné dôstojnosti mali čo najlepšie.

Dané v kráľovskom sandeckom dvore³³ v najbližší štvrtok pred sviatkom sv. Bartolomeja³⁴ roku Pána 1555.

Ján Gaboňski,³⁵ vedúci v úrade sandeckého podstarostu, [podpísal] vlastnou rukou.

Slovutným richtárovi a radným mesta Levoča, pánom a susedom najmilším.

Vo veci Smoczowej a Sebastiana Krupeka titulom 60 florénov

Dokument č. 5

Nový Sonč 10. júna 1555 (na vedomie levočským mešťanom)

*List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci Tomáša Krome-
ra o prevzatí vecí ponechaných u zomrelého Petra Strožka (Stroska), muža Barbory Strožakovej
(Stroskiej).*

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/8 – lat. j., XVI. st., (s. 8 – 8v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32,3 × 20,9/21 cm a úbytok 17,5/21 cm.³⁶ Pečať na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 2,5 × 3,5 cm.³⁷ Pečať predstavuje erb mesta Nový Sonč – sv. Margitu stúpajúcu po drakovi. Okolo okraja nápis *Sandecz Novae*. Stav zachovania zlý.

38. Kromerovci, rodina spätá s Novým Sončom, uskutočňovala obchod so Spišom, niektorí sa tam vystažovali, informácie o nich pozri *Dzieje...*, s. 143, 148, 152, 163, 174, 312, 345, 394.

39. Rodina sandeckých mešťanov a radných, pozri *Dzieje...*, s. 398.

40. Hattert je sídlo v oblasti Porýnie – Falcko, dnešné Nemecko.

41. Peter Biechowski, erb Białeğa alebo Ogończyk, sandecký podstarosta. Jediná zmienka z 20. VII. 1562, tento dokument prešáva túto cezúru na rok 1558, pozri S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [v:] *Dzieje...*, s. 782. V prípade erb je v spise nesporné chyba, pretože dokument je signovaný erbom Ogończyk a súpis šľachtických erbov zväčša pripisujú tento erb Biechowským, o. i. *Polska Encyklopedia szlachecka t. IV. Wykaz polskich rodzin szlacheckich t. I*, sprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936, s. 180; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. II, Lipsk 1839, s. 133; A. Znamierowski, *Herbarz rodowy. Compendium*, Warszawa 2004, s. 189; *Herby rodów ...*, s. 403; T. Gajl, *Polskie...*, s. 25. Iba S. Uruski, *Rodzina, Herbarz szlachty polskiej*, t. I, Warszawa 1904, s. 168 uvádza toto priezvisko len pod erbom Białeğa alebo Družyna. Farebné predstavenie erb pozeri A. W. Drągowski, *Herby szlachty polskiej i litewskiej*, Warszawa 2005, s. 31; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 116 – 117 (s. v. Družyna). Opis erb taktiež v: [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego vyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, prístupné 31. októbra 2017], s. 26 – 27 (s. v. Druszyna).

42. Matej Łazieński (Laznyckzy) erb Ogończyk, mušínský starosta, ako na to poukazuje dokument i pečaf. Priezvisko bolo identifikované na základe súpisov šľachtických erbov, pretože erb Ogończyk pripisovaný iba rodine Łazieńských sa nachádzal na pečati vytláčenej na dokumente, pozri *Polska Encyklopedia szlachecka t. VIII. Wykaz polskich rodzin szlacheckich t. V*, sprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1937, s. 51; *Herby rodów...*, s. 437; T. Gajl, *Polskie...*, s. 122; S. Uruski, *Rodzina, Herbarz szlachty polskiej*, t. IX, Warszawa 1904, s. 291 – 292.

43. Úplný opis – erb Ogończyk. V červenom poli na chrbte strieborného polkruhu rohatina (druh nákovy) smerom nahor. Prilbica s korunkou a príkrývadlami, nesporné červenými so striebornou podšívku. Klenot – dvojica zdvihnutých dievčenských ramien s otvorenými dľaňami, blankytné rukávy, podľa J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 199 – 201 a 208, *Herby rodów polskich*, vyd. a sprac. M. Paszkiewicz a J. Kulczycki, súpis šľachtických rodov zostavený za spolupráce T. Korzeniowskiej, Londýn 1990, s. 244 a tabuľka LVII; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego vyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, prístupné 31. októbra 2017], s. 25 (s. v. Powala). Farebnú podobu erb pozeri T. Gajl, c. d., s. 287; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 204 – 206 (s. v. Ogon).

44. Levočskí kupci z rodu Láni (*Lányi*). O jednotlivých členoch rodu pozri *Historia Scepusii*, t. 2, Bratislava–Kraków 2016, podľa registra na s. 1135.

(k. 8) *Slovutní a múdri páni, priatelía a susedia veľmi ctihodní. Príanie zdravia a všetkého najlepšieho.*

Bol nám ukázaný list vašich slovutných dôstojností, v ktorom žiadate o sprostredkovanie, aby sme vydali veci Tomášovi Kromerovi³⁸ (ako on sám tvrdí), zapísané testamentom nejakým Petrom, jeho bratrancom (z otcovej strany) a odovzdaný do depozitu do našich rúk, o ktorom nám nie je známe, že nám dol daný na uschovanie.

Predsa len sme úradne vyzvali na radnicu Barboru Stročákovú (Strosku),³⁹ ženu tohože zomrelého bratranca, pýtajúcu ju o tie veci. Tvrdila, že nemá a neprechováva pri sebe žiadne veci svojho muža a nepočula o žiadnych priateľoch svojho muža počas jeho života a ich nepozná.

V tejto záležitosti je potrebné, aby predložil dostatočný dôkaz, že je príbuzným vyššie spomínaného bratranca Petra, na základe čoho mocou dostatočného dôkazu sme pripravení vykonať spravodlivosť v súlade s tým, ako to vyžaduje právo a spravodlivosť.

Zostáva nám popriať, aby vaše slovutné dôstojnosti sa mali čo najlepšie.

Z Nového Sonča 10. júna roku 1557.

Starosta (purkmajster) a radní mesta Nový Sonč

(s. 8v.) Slovutným a múdrym pánom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, priateľom a susedom veľmi ctihodným a váženým.

Prípís: Tomáš Kromer [v nem. j.]

Prípís: Toipliczer išiel koňmo do Hattert⁴⁰

Dokument č. 6

Nový Sonč 17. júla 1558 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého podstarostu Petra Biechowského⁴¹ levočským mešťanom vo veci Mateja Łazieńského, mušínskeho starostu,⁴² ktorý podáva žalobu na dvoch mešťanov z Levoče, Petra Janusza a Tomáša Laniusa (Lania) o nezaplatení mu pohľadávky za 26 volov. Zároveň podstarosta prosí o pomoc vyššie spomenutému Łazieńskému alebo jeho zmocnencovi.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/13 – lat. j., XVI. st., (s. 15 – 16v), 1 list zložený na polovicu, 4 strany: 1 a 4 zapísané, 2 a 3 čisté, rozmery listu: 32,4 × 21/20,9 cm. Pečaf na 4. strane, pečatný vosk, rozmery: 1,3 × 1,7 cm. Na pečati erb Ogończyk, v polkruhu do hora umiestnený šíp.⁴³ Stav zachovania dobrý.

(k. 15) *Slovutní muži, páni, milovaní priatelía a susedia, žičím vašim dôstojnostiam zdravie a priaznivé zvestovania všetkého dobrého od Boha všemohúceho.*

Nech vedía vaše dôstojnosti, že urodzený Matej Łazieński prišiel do sandeckého hradného starostenského úradu a v prítomnosti úradu prehlásil, že od nejakých Petra Janusza a Tomáša Laniusa (Lania), obyvateľov Levoče,⁴⁴ bol nemálo ukrivdený a poškodený, a u vašich dôstojností nemôže dosiahnuť, aby mu bola vykonaná spravodlivosť ohľadom tamtych, o ktorú sa uchádzal.

Títo, Tomáš a Peter, v určitom, už uplynutom čase, od tohože Mateja Łazieńského kúpili 26 volov a sľúbili, že za tieto voly vykonajú určitú úhradu, v čase rovnako určenom, a už uplynutom, a zaviazali sa k tomu vlastnoručne zhotovenou dohodou, poukazanou do rúk tohože Łazieńského.

Keď zasa tenže Matej Łazieński sa dožadoval od týchže obyvateľov a svojich dlžníkov teže celkovej úhrady za tie voly, v súlade s tou vlastnoručnou dohodou, tamti bezprostredne potom mu nielenže nechceli zaplatiť za tie voly, ale taktiež sa pokúšajú vyhnúť (vypovedať) tejto úhrade slovami hrozby i napriek dohode medzi nimi uzavretej, ako to sám Łazieński alebo istý jeho zmocnenec širšie o týchto veciach vašim dôstojnostiam oznámi.

Preto ja sám prosím vaše dôstojnosti ako priateľov a susedov mojich najdrahších, aby vaše dôstojnosti boli ochotné v tejto záležitosti poslúžiť radou a pomocou tomuže Matejovi Łazieńskému alebo istému jeho zmocnencovi, predkladateľovi tohto listu, tak aby tenže Matej Łazieński mohol získať od vašich dôstojností zodpovedajúcu (zaslúženú) spravodlivosť, o ktorú sa obrátil ohľadom svojich dlžníkov, bez straty jeho práv a výdavkov.

Ja sa tiež postarám o to, aby v takýchto či vo významnejších záležitostiach, takým istým spôsobom som sa odvdáčil vašim dôstojnostiam. Spolu s tým, nech sa vaše dôstojnosti majú dobre a šťastlivo.

Dané v Sonči dňa 17. júla roku Pána 1558.

Vašich dôstojností priateľ a sused

Peter Biechowski,⁴⁵ sandecký podstarosta, vlastnou rukou

(k. 15v i 16 – nezapísané)

(k. 16v) Dôstojným a slovutým mužom, pánom richtárovi a prísazným mesta Levoča, pánom a mojim priateľom, ako aj najdrahším susedom.

Dokument č. 7

Nový Sonč 4. júla 1563 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci spoluobyvateľa Jakuba Fratrowicza, ktorý z dôvodu choroby vyslal list prostredníctvom splnomocnenca k prevzatíu dlhu od Vavrinca Sistela, radného a kupca z Levoče. Zároveň žiadajú o spravodlivé rozsúdenie záležitosti i pomoc v rýchlom prevzatí dlhu.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/19 – lat. j., XVI. st., (s. 24 – 24v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 33 × 20,9/21,1 cm a úbytok 17/21,1 cm.⁴⁶ Pečať na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 3 × 3 cm.⁴⁷ Pečať predstavuje erb mesta Nový Sonč – sv. Margitu stúpajúcu po drakovi. Po obvode nečitateľný nápis. Stav zachovania zlý.

1563

(k. 24) Vynikajúci a slovutní páni, priatelia a susedia veľmi ctihodní. Prianie zdravia a všetkého najlepšieho s pripravenosťou k odvdáčeniu sa.

Slovutný Jakub Fratrowicz, náš spoluobyvateľ, vyslal tam doručiteľa tohto listu k prevzatíu dlhu od slovutného Vavrinca Sistela, spoluobyvateľa vašich vynikajúcich dôstojností, ktorý z dôvodu choroby nemohol osobne prísť.

Keďže jednako vyžaduje právo, aby každému, kto má súdnu záležitosť, bola daná spravodlivosť, prosíme vaše vynikajúce dôstojnosti, aby s ohľadom na všeobecné právo a vzhľadom na oprávnenosť tomuže splnomocnencovi rýchlo vymerali spravodlivosť od jeho dlžníka.

Nepochybujeme o tom, že vaše vynikajúce dôstojnosti učinia to s ohľadom na našu žiadosť, my sa zasa postaráme o odvdáčenje pri podobnej alebo omnoho väčšej príležitosti, ktorá sa naskytne. Zo srdca prajeme, aby vaše vynikajúce dôstojnosti boli šťastné.

Dané v Sonči štvrtého júla roku Pána 1563.

Starosta (purkmajster) a radní

mesta Sonč

(k. 24v) Znamenitým a slovutným pánom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, priateľom a susedom veľmi ctihodným.

Prípis: Vo veci Fratrowicza o sobolie kože.

Dokument č. 8

45. Pozri poznámku č. 41.

46. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.

47. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

48. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.

49. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

Nový Sonč 23. júna 1564 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci Erazma Markowicza, sandeckého mešťana, ktorý napriek početným žiadosťiam nemôže získať svoj majetok. Prosia v ňom o zadostučinenie jeho snahám o získanie dlhu.

*ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/20 – lat. j., XVI. st., (s. 25 – 25v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32 × 19,7/20,1 cm a úbytok 17,5/20,1 cm.⁴⁸ Pečať na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 3 × 3 cm.⁴⁹ Pečať predstavuje erb mesta Nový Sonč – sv. Margitu stúpajúcu po drakovi. Po obvode čiastočne čitateľný nápis, pravdepodobne *Sigillum*, ďalej nečitateľné, určite *Civitatis Novae Sandecz*. Stav zachovania dobrý.*

(k. 25) *Slovutní a rozvážni páni, priatelía a susedia veľmi ctihodní a prajní.*

Pozdrav a pocit všetkého priateľstva s pripravenosťou k odvdáčeniu sa.

Veľakrát zo strany slovutného (?) Erazma Markowicza sme písali vašim slovutným dôstojnostiam, predsa len ohľadom toho⁵⁰ počas tak dlhého času nemohol získať spravodlivosť. Hoci navrhol, že sa bude domáhať svojho vlastníctva iným spôsobom, aby už získal konečné riešenie, jednako do tohto času podporovali sme jeho predloženie.

Vzhľadom na to prosíme vaše slovutné dôstojnosti, aby vaše slovutné dôstojnosti neodmietali to, aby nesporný urobený dlh predchodcami vašich slovutných dôstojností bol splatený, a skôr chceli stáť pri zásade spravodlivosti. Učinia záležitosť správnou pre povinnosť, v súlade so spravodlivosťou a veľmi milou susedskému priateľstvu.

My zasa sľubujeme odvdáčiť sa pri podobnej alebo oveľa väčšej príležitosti, ktorá nastane. Zo srdca si želáme, aby vaše slovutné dôstojnosti boli zdravé, v dobrom stave a šťastné dlhý čas, a zveřejujeme sa do ich milosti.

Dané v Sonči 23. júna roku Pána 1564.

Starosta (purkmajster) a radní mesta Sonč

(s. 25v.) Slovutným a rozvážnym mužom, pánom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, pánom priateľom a susedom veľmi ctihodným.

Prípis: Sandečania vo veci dlhu Markowicza

50. Možno sa domnievať „dlhu“.

51. Pečať vytlačena cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

52. Faigiel alebo Faygiel (Feigiel) Ján, krakovský mešťan, banský podnikateľ v Olkuszu a Bochni, rodina bola nobilitovaná, ako o tom hovoria súpisy šľachtických erbov, v roku 1550, *Encyklopedia szlachecka t. V. Wykaz polskich rodzin szlacheckich t. II*, sprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936, s. 216; *Lustracja województwa krakowskiego 1564 r.*, t. II, sprac. J. Małecki, Warszawa 1964, s. 64, 69, 121, 125, 167.

53. Hrad spišský alebo Spišský hrad, slov. Spišský hrad, nem. Zisper Burg, maď. Szepesi vár, hradný komplex vystavaný v XI. a XII. storočí s plochou 4 ha, v XV. storočí prestavaný Štefanom Zápoľským, v XVI. storočí sa stal sídlom spišských županov z rodu Thurzo. Pozri D. Uharčeková-Pavúková, *Zamek Spiški i okolice*, Bratislava 2012; *Historia Scepusii*, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 1, Bratislava – Kraków 2009, podľa registra, s. 655.

54. Ide o Karolom Róbertom z Anjou zavedenú daň od 1/30 hodnoty prevážaného tovaru, v latinských prameňoch nazývanú tricesimou. V slovenskej terminológii je to tridsiatok a v maďarskej *harmincad*. Poľská podoba tohto výrazu nie je. Z uvedeného dôvodu je používaný latinský názov, pozri I. Draskóczy, *Harmincad*, [v:] *Korai magyar történeti lexikon* (9. – 14. század), red. Gy. Kristó, P. Engel, F. Makk, Budapest 1994, s. 255; *Historia Scepusii*, t. 1, s. 557.

55. Szobinow môže byť poľskou verziou slovenského mena Sabinov, maď. Kiszeben. Toto mesto nemá dnes svoj poľský názov.

56. *Eperjes* – maďarský názov Prešova.

57. Szarosz alebo Szarisz, maď. Sáros, slov. Šariš, poľ. Szarysz.

58. Podgrodzie, Spiskie Podgrodzie, bez Spišského hradu, nem. Kirchdorf, maď. Szepesváralja. Mesto bolo v poľskom zálohu, preto i poľská forma mena v dokumente.

59. V texte: Pán Pešti. Určite ide o župana, no nie je možné presne ustáliť funkciu. Ďalej v preklade označený ako „župan“ (maďarsky „ispán“).

60. Ide o mesto a komitát Pešť (dnes súčasť Budapešti, resp. najbližšie okolie hlavného mesta Maďarska), vtedy pod tureckou nadvládou, pričom župani sídlili na habsburských územiach.

61. To znamená zoznam preclených tovarov.

62. Ide pravdepodobne o ženu župana.

Dokument č. 9

Nový Sonč 1. mája 1564 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci uvoľnenia vína patriaceho Stanislavovi Smoczovi, ktoré vyslal na príkaz [Jána] Faigiela na Spišský hrad a bolo zadržané z dôvodu údajného nezaplatenia cla.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/21 – lat. j., XVI. st., (s. 26 – 27v), 1 list zložený na polovicu, 4 strany: 1 – 2 a 4 zapísané, 3. strana čistá, rozmery listu: 32,2 × 20,8 cm. Pečať na 4. strane, pečatný vosk, rozmery: 3 × 3 cm.⁵¹ Pečať predstavuje erb mesta Nový Sonč – sv. Margitu stúpajúcu po drakovi. Po obvode nečitateľný nápis. Stav zachovania zlý.

(k. 26) *Slovutní a rozvážni páni, ctihodní a vážení priatelía a susedia. Želanie zdravia s doporučením vzájomného priateľstva a dobrých susedských vzťahov.*

Je známe vašim slovutným dôstojnostiam, aké ťažkosti v uplynulom roku ťažili slovutného Stanislava Smocz, nášho kolegu v úrade, z dôvodu vín vyslaných pánom [Jánom] Faigielom (Faygiela)⁵² na Spišský hrad⁵³ ako zásobenie potravinami, a aké veľké straty utrpel bez žiadnej oprávnenej príčiny s výnimkou tej, že kočiš odbočil z bližšej cesty a minul tridsiatok v Levoči.⁵⁴ Hoci jednako neminul colnú komoru Svätého cisárskeho majestátu, v ktorej bol pripravený zaplatiť tridsiatok v zhode s tým, ako to tam bolo oddávna zvykom a v prijatej praxi, pretože každý, kto preváža tovary akéhokoľvek druhu zo Sabinova,⁵⁵ Prešova,⁵⁶ Šariša⁵⁷ i Podhradia,⁵⁸ prechádzajúc inou cestou do Levoče, v Ľubovni vždy bol zvyknutý platiť tridsiatok, to pod akousi zámienkou sa prijal nový zvyk, na škodu a porušenie dohôd pre prechádzajúcich z vyššie spomínaného okolia, aby – hoci sa neminula colná komora Svätého cisárskeho majestátu – sa išlo k tridsiatku v Levoči. A ak bol vymyslený a ustanovený akýsi nový spôsob platenia tridsiatku v Levoči, bolo by vhodné verejným oznámením upovedomiť susedov, aby pre nevedomosť nemuseli znášať straty.

Slovutný Stanislav Smocz prehlasujúc, že kočiš bol v minulom roku nevinný a nemal zámer obísť žiadny tridsiatok, prišiel do mesta vašich slovutných dôstojností, keď tam prebýval župan⁵⁹ Pešti.⁶⁰ Ten župan Pešti, ak by [Smocz] mohol ukázať akúsi cedulu,⁶¹ že colník v Ľubovni vyberal tridsiatok od idúcich z okolia Spišského hradu, uznal by za dokázané uhradenie tridsiatku, a preložil termín na piatok do Prešova. V tomto určenom termíne [S. Smocz] dostavíac sa bol pripravený to dokázať prostredníctvom svojho posla, ale župan Pešti, zaujatý vtedy cestou tehotnej ženy,⁶² tieto vína dal do zálohu takým spôsobom, že keď sa vráti z cesty, má vyznačiť termín slovutnému pánovi Stanislavovi Smoczovi na obdobie pred uplynutím dvoch týždňov a upovedomiť ho vo svojom liste o tomto termíne, v ktorom by on dokázal cedulou, že neminul tridsiatok. Teraz, napriek tomu, že žia-

den termín nebol určený, ráčil napísať⁶³ vo svojom liste tvrdiac, že sa nedostavil v troch termínoch, o ktorých tomuto slovnému pánovi Stanislavovi Smoczovi do tohto času vôbec nie je známe, pretože ak by mal takúto podmienku, nemohol by sa skôr vyhnúť spravodlivosti toho človeka.

O tejto záležitosti a týchto starostiach vaše slovné dôstojnosti dobre vedia, preto prosíme vaše slovné dôstojnosti, aby v zmysle svojich záväzkov a majúč v úcte dohody odobrali⁶⁴ túto úplne nespravodlivú záležitosť županovi Pešti, aby nenastal žiaden odpor voči právu a dohodám, pretože my by sme uprednostnili nepredkladať žiadne súdne pojednávanie.

Ak jednako je zrejme, že sa nám nehodí – ibaže sa naskytne príležitosť – takým istým na to isté odpovedať, nech vaše slovné dôstojnosti tomu, čo sa týka zachovania (k. 26v) dobrých susedských vzťahov a neporušovania práv, venujú sa všetkými spôsobmi, tak by tohto druhu ručiteľov činili slobodnými.

Nepochybujeme, že vaše slovné dôstojnosti sa budú riadiť zásadou spravodlivosti, my zasa, ak sa naskytne príležitosť, sľubujeme odvdáčiť sa vo všetkom.

Dané v Sonči dňa 1. mája roku 1564.

Starosta (purkmajster) a radní
mesta Sonč

(k. 27 – bez zápisu)

(k. 27v) Slovným a múdрым pánom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, pánom priateľom a susedom veľmi ctihodným a váženým.

Prípis: vo veci Stanislava Smocza a zadržania vína.

Dokument č. 10

Nový Sonč 16. augusta 1578 (na vedomie levočským mešťanom)

List Stanislava Mężyka, stolníka krakovskej zeme, sandeckého starostu⁶⁵ levočským mešťanom vo veci istého Cibusa, aby urýchlili vykonanie exekúcie dlhu, patriaceho akémusi Koniuszowskiemu,⁶⁶ ktorú odložili z dôvodu rozličných záležitostí.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/26 – lat. j., XVI. st., (s. 35 – 35v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32,5 × 21,5/20,9 cm. Pečať na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 3,4/3,5 × 2,5 cm. Na pečati erb Wieniawa, v erbovom poli hlava zubra alebo tura s dvomi malými rohami v tvare polmesiaca s krúžkom v nozdračoch⁶⁷ s orámovaním a nápisom v ňom, čiastočne čitateľným – Cap[itaneus]. Sandec[ensis]. Stav zachovania dobrý.

1578 869. VIII.

(k. 35) S ohlásením horlivého a pripraveného prísľubu mojich služieb zo srdca prajem vašim dôstojnostiam neustále rozhojňovanie všetkých vecí všemohúcim Bohom.

Vystúpili sme k vašim dôstojnostiam o to, aby nimi bola vymeraná rýchla spravodlivosť voči vašemu spoluobyvateľovi nazývanému Cibus.

Nášej jurisdikcii podliehajúci Koniuszowski⁶⁸ prosil ma všetkými spôsobmi, aby som opäť napísal vašim dôstojnostiam a hovoril nie bez veľkého smútku, že mu bolo vymeranie spravodlivosti vašimi dôstojnosťami odložené z dôvodu záležitostí, ktorými sa vaše dôstojnosti v tej dobe zaoberali, ako tiež z dôvodu trhu, majúceho sa začať v tom čase.

Prosím teda priateľsky a snažne, aby v získaní tohto dlhu viacej nepoznal toľko tak veľkých strát, ktorých pociťuje v priebehu cesty k vám prostredníctvom znášania nákladov, ako taktiež straty príslušného času, a aby mu vaše dôstojnosti nespôsobovali potiaže v Levoči prostredníctvom tak početných ciest.

My v podobných i iných záležitostiach, ktoré naše vzájomné susedské vzťahy a priateľstvo môžu posilňovať a posúvať ich dopredu v nových záležitostiach,⁶⁹ ako aj zachovávať [ich] trvale a nenarušené, horlivého a ochotného ducha sľubujeme vašim dôstojnostiam. Zároveň prajeme, aby ste sa, vaše dôstojnosti, mali čo najlepšie.

Dané v Sonči 16. augusta roku Pána 1578.

Priateľ vašich dôstojností

Stanislav Mężyk z Putniowic⁷⁰

Stolník krakovskej zeme

Sandecský starosta. Miesto na pečat'⁷¹

63. Ide o župana Pešti.

64. Alebo „predložiť“, latinský termín umožňuje dvojakú interpretáciu.

65. Stanisław Mężyk z Putniowic, zvaný Słabosz, erbu Wieniawa, kráľovský dvoran 1546, dvorský úradník (krájač) kráľovnej Kataríny 1556, maltézsky komandant 1557 – 1567, stolník krakovskej zeme 1557 alebo 1559 – 1584, sandecký starosta od roku 1567, kráľovský rotmajster 1569, zomrel na sandeckom hrade 27. XI. 1584, S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [v:] *Dzieje...*, s. 777; *Urzędnicy...*, sprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, s. 103, 125, 242.

66. Nesporne sandecký mešťan alebo šľachtic. Koniuszewski alebo Koniuszowski sú erbu Prawdzic, podľa *Polska Encyklopedia szlachecka t. VII. Wykaz polskich rodzin szlacheckich t. IV*, sprac. J. Kasprzycki a J. Dmowski, Warszawa 1937, s. 38.

67. Plný opis – erb Wieniawa, v zlatom poli čierna hlava zubra s krúžkom (obruč) v nozdračoch. Prilbica s korunkou a prikrývadlami, nesporne zlatými s čiernou podšívkou. Klenot – korunovaný vyskakujúci lev s mečom v labe, zaiste prirodzenej farby, podľa J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 313 – 314 a 319, *Herby rodów polskich*, vyd. a sprac. M. Paszkiewicz a J. Kulczycki, zoznam šľachtických rodov vyhotovený za spoluúčasti T. Korzeniowskiej, Londýn 1990, s. 326 i tabuľka LXXXIV; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego vyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mime-type=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2F-Content%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, prístupné 31. októbra 2017], s. 20 – 21 (s. v. Wyenyawa). Farebnú podobu erbu pozri T. Gajl, c. d., s. 315; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 289 – 291.

68. Pozri poznámku č. 67.

69. Alebo: „k lepšiemu“, ak vychádzame z predpokladu, že ide o omyl autora a namiesto „novis“ v origináli má byť „melius“.

70. Dnes: Putnowice.

71. Pečať na druhej strane.

(k. 35v) *Múdrym a váženým pánom, richtárovi a prísazným mesta Levoča, susedom*⁷² veľmi ctihodným.

*Prípís: Sandecký starosta píše, aby Koniuszowskému vymerali spravodlivosť.*⁷³

Dokument č. 11

Nový Sonč 31. januára 1579 (na vedomie levočským mešťanom)

*List Mikuláša Narębského z Wieliczky, opáta novosandeckých premonštrátov*⁷⁴ *levočským mešťanom vo veci bývalého poddaného Vojtecha Świradzika, ktorý mal uzavrieť dohodu so svojou rodinou.*

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/29 – lat. j., XVI. st., (s. 40 – 40v), 1 listy, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 42,7 × 21/20,9 cm. Pečať na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 1,9 × 1,5 cm. Na pečati erb opáta.⁷⁵ Stav zachovania dobrý.

(k. 40) *Slovutní a vynikajúci muži, naši susedia nám milovaní v Kristu. Želáme vašim dôstojnostiam, ako aj nám samým, veľmi veľa zdravia na čo najviac rokov s úspešným zakončením všetkých záležitostí všemohúcim Bohom. Kiež by Boh učinil, aby sa tento nový rok začal pre vaše dôstojnosti úspešne, prebiehal úspešnejšie a ukončil najúspešnejšie atď.*

*Bol nám doručený list od vašich dôstojností rozvážnym*⁷⁶ *Vojtehom Swiradzikom, kedysi naším poddaným, ktorý sme prijali ochotne a priateľsky ako hodný úcty, pretože je od našich susedov a všetku starostlivosť sme preukázali, aby sme mohli zadostučiniť želaniu a prosbe vašich dôstojností.*

*Zvažujúc, že záležitosť je oprávnená, spravodlivá a zhodná s rozumom, pretože vyššie spomenutý Vojtech Swiradzik uzavrel dohodu so svojou matkou a ostatnými bratmi ohľadom všetkých záležitostí týkajúcich sa jeho osoby, a tiež najlepším spôsobom v súlade so svojou vôľou a záujmom ukončil,*⁷⁷ *ako aj otvorene a priamo osvedčil a prehlásil pred nami, že mu bolo dané zadostučinenie, túto záležitosť ako oprávnenú a čestnú uznali sme za správnu a dôveryhodnú, a jeho žiadosť sme neodmietli, aby sme mu od nás dali písomne potvrdenie jeho pôvodu opatrené našou pečaťou, a dokonca ochotne sme mu ho udelili (uznali), tak ako týmto listom udeľujeme (uznávame) v mene Božom.*

Nakoniec želáme, aby sa vaše dôstojnosti mali dobre a šťastne dlhý čas.

Dané v Novom Sonči, posledného dňa januára roku Pána 1579.

*Mikuláš [Narębski] z Wieliczki, sandecký opát so svojim kláštorom*⁷⁸ *podpisuje vlastnoručne*

(k. 40v) *Slovutným a vynikajúcim pánom, richtárovi a prísazným Levoče, pánom a susedom [...]* (?) *nám v Kristu.*

*Prípís: Mikuláš [Narębski] z Wieliczki, sandecký opát so svojim kláštorom, [posledný deň] januára*⁷⁹ *1579.*

Dokument č. 12

Nový Sonč 27. septembra 1580 (na vedomie levočským mešťanom)

*Prihovárací list sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci Stanislava Czaplů,*⁸⁰ *sandeckého mešťana, týkajúci sa dlhu niekoľkých toliarov, ktoré mu je dlhý Frederik Caldeator, mešťan Levoče.*

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/32 – lat. j., XVI. st., (s. 44 – 44v), 1 list, 2 strany: 1 – 2 zapísané, rozmery listu: 32,2 × 20,2 cm a úbytok 16,6/20,2 cm.⁸¹ Pozostatky pečate na 2. strane, pečatný vosk, rozmery: 3,1 × 3 cm.⁸²

(k. 44) *Vážení a vynikajúci páni, priatelia a susedia najdrahší a najctihodnejší, veľa pozdravov s najväčšími oddaným doporučením našich služieb.*

*Predstavil nám vynikajúci Stanislav Czaplů, náš spoluobyvatel', že on voči úradu vašich rozvážnych dôstojností bude mať súdne riadenie so slovutným Frederikom Caldeatorom [kotlárom], spoluobyvateľom vašich dôstojností titulom istého dlhu niekoľkých toliarov,*⁸³ *nevrátených mu týmto spoluobyvateľom vašich dôstojností.*

Aby zasa táto záležitosť mohla byť vybavená priaznivejšie a úspešnejšie, obrátil sa teraz na nás, aby mu bol vydaný prihovárací list pre vaše dôstojnosti.

72. Nejasné miesto v origináli, preklad na základe doplnenia medzery.

73. *Ius administrare*, doslovne: predložiť dokument potvrdzujúci právo – J. Sondel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 28.

74. Mikuláš Narębski z Wieliczki, opát sandeckých premonštrátov, zomrel 24. januára 1581, podľa J. Sygański, *Nowy Sącz jego dzieje i pamiątki dziejowe. Szkic historyczny na pamiątkę sześćsetnej rocznicy założenia tego miasta*, Nowy Sącz 1892, s. 69 – 77.

75. Chýba informácia o erbe Narębski sa spomína ako sandecký opát pod erbom Nowina, pozri *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J.: powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych*, t. 6, vydaný Jánom Nep. Bobrowiczom, Lipsk 1841, s. 52.

76. Honorové oslovenie nezáležiace od stavovskej príslušnosti oslovovanej osoby, por. *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, t. 3, z. 4/5 (22/23), Wrocław – Warszawa – Kraków 1971/1972, s. 641–642.

77. Domysliac do konca „spor”, berúc do úvahy vyššie spomínané uzavretie dohody.

78. Kláštor premonštrátov v Novom Sonči.

79. 31. január.

80. Stanislav Czaplů, sandecký kupec, pozri F. Leśniak, *Życie gospodarcze...*, t. I, s. 377 a 387.

81. V strednej časti dokumentu je úbytok po vyňatí pečate. Z tohto dôvodu sú uvedené doplnené rozmery šírky listu.

82. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca pravdepodobne podobu sv. Margity.

83. V origináli toliar je *vallisensis*, od *vallis* – „dolina”, čo nadväzuje na nemeckú etymológiu tohto slova (Toliar od *Johannis Tal*, dnešného Jáchymova).

Pretože nám záleží na tom, aby sme stáli na strane každého, zvlášť nášho spoluobyvateľa, ktorý sa obracia v oprávnenej záležitosti, brániť právom, ochotne sme mu vystavili (udelili) terajší list, veľmi vaše rozvážne dôstojnosti prosiac, aby ste boli ochotní tomuže nášmu spoluobyvateľovi vymerať zaslúženú a neoddiaľovanú spravodlivosť a po preskúmaní záležitosti medzi stranami to, čo je v súlade s právom, uznať a stranu primäť k úhrade dlhu. Nepochybujeme, že vaše rozvážne dôstojnosti učinia záležitosť hodnou svojej povinnosti, veľmi priaznivú pre nášho spoluobyvateľa, pre nás zasa nesmierne milú.

Želáme vám, aby vaše dôstojnosti dlho a šťastlivo dobre sa mali.

Dané v Sonči 27. septembra roku 1580.

Vašich rozvážnych dôstojností
najväčšmi oddaní

starosta (purkmajster) a radní mesta Sonč

(44v) Váženým a slovutným pánom, prísahu skladajúcemu richtárovi spolu s ostatnými prisá-
žnými obyvateľmi mesta Levoča, priateľom a susedom najdrahším a najctihodnejším.

5. septembra 1580⁸⁴

Mesto Sonč

Záležitosť Stanislava Czaplu, príhovor

Dokument č. 13

Nový Sonč 29. júla 1583 (na vedomie levočským mešťanom)

Príhovárací list sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci listu Mateja Grabka,⁸⁵ kupca, ktorý sa sťažuje na fakt, že na trhu v Levoči nemôže deliť plátno na lakte a predávať. V súvislosti s tým žiadajú, aby mu bolo umožnené využívať privilégium delenia tkanín na lakte a ich predávanie.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/34 – lat. j., XVI. st., (s. 48 – 49v), 1 list zložený na polovicu, 4 strany: 1 – 2 zapísané, 3 a 4 čisté, rozmery listu: 32,7 × 20,8/20,7 cm. Pozostatky pečate na 4. strane, pečatný vosk, rozmery: 3,1 × 3,2 cm.⁸⁶

1583

(k. 48) Dôstojní a vážení páni, priatelia a susedia neobyčajne drahí a ctihodní, želanie všetkého zdravia s najväčšmi oddaným doporučením našich služieb.

Predstavil nám tento doručiteľ tohto listu, vážený Matej Grabka, náš spoluobyvateľ.

Pretože v meste vašich dôstojností, koľkokrát tam prichádza so svojimi tovarmi, konkrétne v čase trhu, bráni sa mu delenie tkanín na lakte.

Snažne nás prosí, aby sme mu pomohli obranou a príhovorom nášho listu vašim vynikajúcim dôstojnostiam. Túto záležitosť, pretože sa zdá byť spravodlivá (oprávnená), ľahko od nás obstaral.

Preto srdečne prosíme vaše vynikajúce dôstojnosti, aby boli ochotné [...] ⁸⁷zo svojej priazne, ako tiež na základe nášho terajšieho príhovoru, tomuto nášmu spoluobyvateľovi v meste vašich vynikajúcich dôstojností udeliť slobodné využívanie z tohto tiež privilégia delenia a predávania tkanín na lakte, ako je mu taktiež v niektorých mestách v tom okolí – ako nám oznámil – priznané toto privilégium.

Nádejáme sa, že vaše vynikajúce dôstojnosti učinia to, ako že je to zároveň spravodlivá záležitosť, ako i v súlade so všeobecným právom, a pre nás veľmi milá. Neomeškáme sa odvdčiť sa obdobnou službou pri naskytnutej sa príležitosti. Želáme si, aby sa vašim vynikajúcim dôstojnostiam darilo mnoho rokov.

Dané v Sonči 29. júla roku 1583.

Vašich vynikajúcich dôstojností

Najväčšmi oddaní

Starosta (purkmajster) a radní mesta Sonč

(k. 48v a 49 – nezapísané)

(k. 49v) Dôstojným a vynikajúcim pánom, prísahu skladajúcemu richtárovi a ostatným prisá-
žným obyvateľom mesta Levoča, pánom priateľom a susedom neobyčajne drahým a ctihodným.

Prípis: roku 1583, v Sonči (?) [...], aby ich obyvateľovi bolo priznané privilégium delenia tkanín na lakte.

84. Dátum účinku (vplyvu). Pravdepodobne dátum prijatia rozhodnutia sandeckou radou, tzv. *actum*. V diplomatike máme dve definície: *actum* = termín uskutočnenia právnej činnosti a *datum*, teda čas vydania dokumentu. Môže to byť ten istý deň – formula *actum et datum* sa môžu tiež rozniť. *Actum* je vždy skorší, pretože najskôr sa prijíma rozhodnutie, neskôr nadobúda pozíciu právneho aktu.

85. Mateusz Grabka spríbuznený s Grybowskiými, bol sandeckým kupcom, mešťanom a súkennikom. Obstarával kožu zo Spiša, pozri F. Leśniak, *Mieszkańcy [v:] Dzieje..., t. I, s. 386 a Życie gospodarce..., s. 395, A. Żaboklicka, Kapitał mieszczański..., s. 45.*

86. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

87. V origináli nečitateľné miesto.

Dokument č. 14

Nový Sonč 25. júla 1585 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom s upovedomením o idúcej z Moravy, Sliezska, od Olkusza a Krakova morovej nákaze na Spiš, o čom upovedomil Sandečanov listom sandecký starosta Vavrinec Spytek Jordan.⁸⁸ Zároveň prosia, aby nevpušťaťali do svojho mesta z dôvodu hrozby epidémie Moravanov a Slezanov, ako aj neznámych vandrovníkov.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/35 – lat. j., XVI. st., (s. 50 – 51v), 1 list zložený na polovicu, 4 strany: 1 – 2 a 4 zapísané, 3 prázdna, rozmery listu: 31,6 × 21,1/20,7 cm. Pozostatky pečate na 4. strane, pečatný vosk, rozmery: 3,1 × 3,2 cm.⁸⁹

(k. 50) *Túžime a modlíme sa z celej našej duše o láskavosť Krista, dobré zdravie a prírastok všetkého dobrého pre vás, ako našich milovaných susedov etc.*

Hneď ako sme dostali od istých ľudí vedomosť o epidémii a morovej nákaze v určitých miestach, a najväčšmi v Sliezske a na Morave, ktorá už došla (dorazila) do Olkusu a mlčky cez dediny až do Krakova vtrhla, a ako lepšie a podrobnejšie sme sa dozvedeli z listu samotného veľkomožného pána Spytka Jordana,⁹⁰ pána a starostu nášho, ovládla už Kleparz, mesto priliehajúce ku Krakovu, rozhodli sme sa vaše dôstojnosti bezodkladne o tom upovedomiť listom, aby vaše dôstojnosti, týmto spôsobom upovedomené, mohli zabrániť vstupu Moravanom, Slezanom a iným neznámym ľuďom, ktorí zvykli cestovať do miest bez akéhokoľvek (žiadneho) listového oznámenia, z čoho hrozí najväčšie nebezpečenstvo morovej nákazy.

I my s najväčšou snahou o to vaše dôstojnosti prosíme, aby takýto neznámi ľudia žiadnym spôsobom neboli z dôvodu morovej nákazy vpúšťaní do vášho mesta (k. 50v); pretože vtedy sa odoberú [k Vám] naši spoluobyvatelia z dôvodu dôležitých záležitostí a pre zabezpečenie svojich naliehavých záujmov. Ani trochu nepochybujeme, že vaše dôstojnosti to učinia.

Dané v Novom Sonči vo štvrtok pred sviatkom sv. Petra v okovách⁹¹ roku Pána 1585.

(k. 51 – nie zapísaná)

(k. 51v) *Vášich dôstojností susedia najväčšmi oddaní*

Starosta (purkmajster) a radní kráľovského mesta Nového Sonča

Nech bude odoslané znamenitým a slovutným pánom, starostovi (purkmajstrovi) a radným ciárskeho mesta Levoča, našim milovaným susedom.

Prípis: V roku 1585, aby Slezania a Moravania neboli vpúšťaní.

Dokument č. 15

Nový Sonč 25. júla 1587 (na vedomie levočským mešťanom)

List sandeckého starostu (purkmajstra) a radných levočským mešťanom vo veci Jana Sypnia, sandeckého obyvateľa, ktorému za 11 polt mäsa nevyplatil 14 florénov a 20 grošov nejaký František Salaj, mešťan Levoče. Hoci nechal v zástave u vyššie menovaného Sandečana dva strieborné pásy, ten by uprednostnil získať peniaze. Preto tiež požiadal o príhovor úrad Nového Sonča.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/37 – lat. j., XVI. st., (s. 54 – 55v), 1 list zložený na polovicu, 4 strany: 1 – 2 zapísané, 3 a 4 prázdne, rozmery listu: 32,9 × 21,1/20,7 cm. Pečate na 4. strane, pečatný vosk, rozmery: 2,5 × 2,4 cm.⁹² Pečať predstavuje erb mesta Nový Sonč – sv. Margitu stúpajúcu po drakovi. Po obvode nečitateľný nápis, pravdepodobne *Sigillum Civitatis Novae Sandecz*. Stav zachovania zlý.

88. Wawrzyniec Spytek Jordan zo Zakliczyna, erbu Trąby, vojnický starosta 1582 a krakovský stolník od roku 1584, resp. sandecký starosta v rokoch 1584 – 1590. Kráľovský rotmajster 1583, zomrel 1596, pozri: A. Kamiński, *Jordan Spytek Wawrzyniec z Zakliczyna*, [v:] PSB, t. 11, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1964 – 65, s. 282 – 283; S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu [v:] Dzieje...*, t. I, s. 777; *Urzędnicy sprac.* S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska..., s. 103, 125, 230.

89. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca pravdepodobne podobu sv. Margity.

90. Pozri poznámku č. 89.

91. Sviatok pripadá na 1. augusta, na druhej strane štvrtok pred týmto sviatkom pripadol na 25. júla 1585, pozri T. Wierzbowski, c. d., s. 144 – 145.

92. Pečať vytlačená cez papier, predstavujúca podobu sv. Margity.

1587

(k. 54) *Rozvážni a slovutní páni, najdrahší a ctihodní priatelia a susedia, pozdrav a doporučenie našich služieb.*

Predložil nám šlachetný Ján Sypien, náš spoluobyvateľ a doručovateľ tohto listu, že František Salaj, spoluobyvateľ vašich rozvážnych dôstojností, je mu dlžný a zaviazaný už viac ako rok 14 florénov v poľskej mene a 20 grošov peňazí, doteraz ešte nezaplatených, za 11 polt mäsa, hodnoty 40 grošov za každú zvlášť, ním kúpených.

I keď na vrub tohto dlhu tenže náš spoluobyvateľ má dané do zálohy spomínaným dlžníkom dva strieborné pásy, chcel by jednako získať svoje peniaze, aby mohol lepšie zabezpečiť svoje potreby a byť oslobodený od nevýhodnej a málo úžitku davajúcej starostlivosti o cudzie veci.

Z tohto dôvodu prosíme vaše rozvážne dôstojnosti, aby boli ochotné, majúc ohľad na právo a spravodlivosť, prinútiť tohože ich spoluobyvateľa k zadostučineniu tomu, o čom sa vyššie hovorilo, tak aby alebo tým spôsobom tento náš spoluobyvateľ mohol od toho dlžníka získať svoje peniaze a tamtomu odovzdať zastavené veci, alebo prinajmenšom, aby tenže dlžník, spoluobyvateľ vašich rozvážnych dôstojností, ako zaplatenie toho dlhu tie zastavené veci tamtomu dal a odstúpil. Toho sa celkovo oprávnené a spravodlivo, zdá sa, domáha tenže náš spoluobyvateľ; ak by zasa on na základe ustanovení našich práv zastavené veci a tak dhý čas nevykúpené, prostredníctvom práva mohol predat', aj týmto spôsobom získať to, čo je jeho, silou bude nami podporovaný, pretože máme ohľad na vzájomné susedstvo a žičlivosť, aká medzi nami panuje.

Máme nádej, že vaše rozvážnosti učinia to, k čomu presviedča ohľad na právo a spravodlivosť, naše vzájomné susedstvo, i na najoprávnenejšiu požiadavku tohože nášho spoluobyvateľa. My sa zasa postaráme v takých istých záležitostiach takým druhom povinnosti s najväčším zápalom odvdáčiť sa týmže vašim rozvážnym dôstojnostiam, ktoré, ako si želáme, dlho a šťastlivo zostanú v zdraví.

Dané v Sonči dňa 25. júla roku Pána 1587.

Vašich rozvážnych dôstojností

žičliví priatelia a susedia

Starosta (purkmajster)

a radní kráľovského mesta Sonča

(k. 55v) Rozvážnym a slovutným pánom, richtárovi a prisázným obyvateľom mesta Levoča, najdrahším a ctihodným pánom priateľom a susedom.

[15]87 v dni na sviatok sv. Jakuba.⁹³

Dokument č. 16

Dobczyce 3. februára 1596 (na vedomie levočským mešťanom)

List Sebastiana Lubomirského, sandeckého, spišského, dobczyckého starostu, maľogoského kastelána⁹⁴ levočským mešťanom vo veci Krištofa Lanka, ktorý vymáhal na obyvateľoch nowotargského starostovstva a iných starostovstiev na základe dohôd peniaze. Lubomirski prosí, aby ho úrad v Levoči napomenul, aby to už nerobil, v opačnom prípade mocou svojho úradu ho bude sťahat'.

ArchPL, signatúra MML, Fond I., XIV/16/48 – lat. j., XVI. st., (s. 72 – 73v), 1 list zložený na polovicu, 4 strany: 1 a 4 zapísané, 2 a 3 prázdne, rozmery listu: 32,3 × 20,9/20,7 cm. Pečate na 4. strane, pečatný vosk, rozmery: 3/3,5 × 3/3,5 cm.⁹⁵ Pečať predstavuje erb Šreniawa, stuha vpísaná do erbového poľa a obvod s nečitateľným nápisom. Stav zachovania dobrý.

1596

(k. 72) Prajem Bohom sľúbené trikrát najlepšie, najväčšie zmilovanie a všetko najlepšie.

Zhromaždili sa v mojej prítomnosti nowotargskí obyvatelia, ktorí mali v ruke list s doporučením a príhovorom urodzeného Jána Pieniagka, podčašníka krakovskej zeme, môjho najväčšmi milovaného pána a príbuzného,⁹⁶ mne adresovaný, a to v súvislosti s vašim spoluobyvateľom Krištofom Lankom,⁹⁷ ktorého môj sluha, a v súčasnosti nowotargský správca,⁹⁸ vedený omylom, uväznil; a bolo to v tom čase, keď ľudí zabíjal ten prekliaty vrah, zvaný Hatalla, a ktorý svojou zločinnosťou obrátil na seba pozornosť všetkých, a keď bolo potrebné sa čo najlepšie pred ním zabezpečiť, váš spoluobyvateľ zvaný Krištof, po uzavretí dohôd, majúc priazeň nowotargského magistrátu, vynucoval na nich vec nevhodnú a nezhodnú so spravodlivosťou, a týmto spôsobom na vrub dohody mu už bolo daných 20 florénov.

Preto prosím a napomínam vás ako svojich drahých susedov, aby vaše dôstojnosti nariadili teraz spomínanému Krištofovi, aby už dlhšie uctívých obyvateľov nesužoval a aby ich nechal na pokoji – pretože u nás sa mešťania neriadia svojím právom, ale sú zaviazaní ihneď vykonať, čímkoľvek ich poveril a im prikázal pán alebo nejaký ustanovený úradník⁹⁹ – a aby sa uspokojil s tou sumou a svoje činnosti zanechal a viacej ich už nesužoval, ani nevyváhal viacej peniaze.

93. Pripadá na 25. júla.

94. Sebastián Lubomirski, erbu Šreniawa, starosta sandecký 1590, spišský 1591, dobczycký 1585, vojnický 1603, sandomiernsky 1609 r., a kastelán maľogoský 1591, biecky 1598, krakovský správca soľnej bane 1581 – 1592, krakovský purkrab 1584, zomrel 1613, pozri J. Długosz, *Lubomirski Sebastian* [v:] PSB, t. 18, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1973, s. 40 – 42, S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [v:] *Dzieje...*, t. I, s. 777; *Urządnicy...*, sprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska..., s. 45 – 46, 125, 132, 180, 238; *Historia Scepustii*, t. 2, Bratislava – Kraków 2016, podľa registra s. 1137.

95. Pečať s podobou erbu Šreniawa alebo Szreniawa bola vytlačená v papieri – plný opis: v červenom poli strieborná stuha rieky, a na nej od čela ostrý zlatý rytiersky kríž. Prilbica s korunkou a prikrývadlami, zaiste červenými so striebornou podšívkou. Klenot – dva čierne lesné rohy so štyrmi striebornými zvoncekmi, a medzi nimi vyskakujúci lev, podľa J. Szymański, *Herbarz rycerstwa...*, s. 287 – 288 i 290, *Herby rodów polskich*, vyd. a sprac. M. Paszkiewicz a J. Kulczycki, súpis šľachtických rodov usporiadaný pri spoluúčasti T. Korzeniowskiej, Londýn 1990, s. 300 a tabuľka LXXIV; [J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego vyd. Z. Celichowski, Poznań 1885 [Internet: http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&secc=false&handler=djvu_html&content_url=%2FContent%2F1147%2Finsignia.djvu&p=2, prístupné 31. októbra 2017], s. 18 (s. v. Szrenyawa). Farebné predstavenie erbu, pozri T. Gajl, c. d., s. 310; J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego...*, s. 270 – 272.

96. Neurčený.

97. Levočský mešťan pochádzajúci z krakovskej rodiny, obchodujúci s olovom, pozri *Historia Scepustii*, t. 2, s. 288, 297, 836, 864 (vystupuje ako K. Lang).

98. Ide nesporne o krajinského správcu (*landwójt*) zastupujúceho nowotargského starostu, vykonávajúceho v mene vládcu dozor nad mestom. Z dokumentu vyplýva, že S. Lubomirski musel v tom čase plniť funkciu nowotargského starostu bez súdneho práva (tzv. *niegrodowy starosta*, lat. *capitaneus sine iurisdictione*), hoci ju vtedy mala v nájme Žofia z Bogusławic Sierakowska. Možno spravoval dozor ako sandecký starosta. Krajinským správcom (*landwójt*) bol v rokoch 1594 – 1616 Martin Łużeński, nazývaný tiež Mazurkiewiczom, pozri S. Czajka, *W pierwszej Rzeczypospolitej* [v:] *Dzieje miasta Nowego Targu*, red. M. Adamczyk, Nowy Targ 1991, s. 72, 75 – 76.

99. Tieto slová zreteľným spôsobom poukazujú na postavenie mešťanstva ako nižšieho stavu v šľachtickej *Rzeczypospolitej*, pozri S. Czajka, *W pierwszej Rzeczypospolitej*, s. 71.

XIV 16
32

Spectabilis ac Circumspecti Dni, amici et coniunctissimi
viri et honorandi, Salutem plurimam, officii
vostri mecum affectuosissimam commendationem.

Exposuit nobis Circumspectus Franciscus Capla
Circumspectus noster, Cum istis coram officio
V. D. vras habitum negotium cum factis
trudite et aliorum V. D. vras concilio
cum istis aliorum Vallonum per beneficia vras
cum istis aliorum Vallonum per beneficia vras
faciliter sibi ad V. D. vras non respiciant.

Quam rem, quoniam dignitati consensu esse et
statim, facili et nobis impetravit. Quare
V. D. vras amice regamus, dignentur eam
de gratia sua in eam pro sententia mea inter
cessione causa, eadem concilio vras has que
preparata in Civitate V. D. vras in incertis
et quibusdam, Similiter talia libere perfru
amittere, siquidem et in quibusdam etiam
illius regionis Civitatis idipsum illi
coram vobis retulit concessum sit. Spem fir
mam habemus, V. D. vras tam rem cum
dignitate conservantem, tunc fieri certum
non contemnam, nosque speremur gratia
facilius. Quam nos per occasionem
pari officio perfruere, referre non permittimus.

Etiam in multis annis feliciter valere
cupientes. Dat. Sandomie, die 23. Julij
1583.

B. D. vras

ad affectuosissimi
Procurator et Consilium
Civitatis Sandomie.

12. MML, Fond I, XIV/16/32

1583

XIV 16
34

Spectabilis et Circumspecti Dni, amici
et coniunctissimi, Salutem plurimam,
officii mecum affectuosissimam com
mendationem.

Exposuit nobis is partim exhibitor Circum
spectus Mathias Grobouch Conciliarius noster.
Cum istis in Civitate V. D. vras, quandoque
eo cum imperibus suis, nempe tempore Xim:
vras advenit, prohiberi ab incertis
sua dignitate, Obiit nos expectans quo
ipsi predicto ac intercessione vras incertis
ad predict. V. D. vras predictis adfuerunt:
Quam rem, quoniam dignitati consensu esse et
statim, facili et nobis impetravit. Quare
V. D. vras amice regamus, dignentur eam
de gratia sua in eam pro sententia mea inter
cessione causa, eadem concilio vras has que
preparata in Civitate V. D. vras in incertis
et quibusdam, Similiter talia libere perfru
amittere, siquidem et in quibusdam etiam
illius regionis Civitatis idipsum illi
coram vobis retulit concessum sit. Spem fir
mam habemus, V. D. vras tam rem cum
dignitate conservantem, tunc fieri certum
non contemnam, nosque speremur gratia
facilius. Quam nos per occasionem
pari officio perfruere, referre non permittimus.

Etiam in multis annis feliciter valere
cupientes. Dat. Sandomie, die 23. Julij
1583.

B. D. vras

ad affectuosissimi
Procurator et Consilium
Civitatis Sandomie.

13. MML, Fond I, XIV/16/34

V opačnom prípade by som sa postaral, aby všade na Spiši na neho dávali pozor. Tak isto, ak by vaše dôstojnosti mu chceli prísť na pomoc, nech veria, že učiním to taktiež u vašich susedov, s výnimkou tých z vašich, ktorí sú prítomní v mojich mestách.

Čo sa týka kopie a boja (?), nech príde ku mne, a urobí to, čo bude správne a hodné, a nech sa neodvažuje ďalej sužovať tých uctivých ľudí, a vystavovať ich poškodzovaniu.

Všetko to zverujúc rozváznemu rozsúdeniu a susedskej milosti vašich dôstojností, zverujem Bohu trikrát najlepšiemu, najväčšiemu.

Dané v Dobczyciach dňa 3. februára roku Pána 1596.

Vašich dôstojností priateľ a sused

Sebastián Lubomirski, maľogoský kastelán, starosta sandecký, spišský, dobczycký, vlastnou rukou

(k. 72v a 73 – chýba zápis)

(k. 73v) Najskvelejším a najväčšmi Rzeczypospolitej oddaným, richtárovi a celej rade mesta Levoča, mojím najväčšmi hodným úcty susedom a priateľom je dané 10. februára 1596.¹⁰⁰

100. Dátum prijmu korešpondencie.

Dokument nr 1

1542^a

(k. 2) *Famati Domini, amici et vicini nobis honoran[di]. Salutem et amicitiae promptum affectum.*

Veniens persona[i]t[e]r ad consessum nostrum[m] famatus. Stanislaus Smocz concivis et confrater noster, exposuit nobis se quodam modo iniuria affici et gravari, a famato Sebastiano Crupek, concive f[amatarum] v[estrarum] qui detinet in aresto duo stamina panni Londinen[sis], quae ip[s]e Stanislaus Smocz vendidit Michaeli fratri suo concivi f[amatarum] v[estrarum] pro quo panno praedictus Michael debuit vinu[m] locare, Stanislao Smocz.

Proinde obnixè rogamus f[amatas] v[estras] dignentur pannum hu[n]c liberum mittere, nec amplius detinere praedicto Michaeli. Quod si Domi[n]us Sebastianus Crupek habere voluerit, mittat huc vinu[m] bonu[m], aequo praetio panni et vini aestimato.

Porro, ferru[m] et calibs que[m] interim D[omi]n[u]s Crupek misit huc ad Sandecz iacet integre et quiete, cui voluerit vendere D[omi]n[u]s Crupek vendat. Si vero voluerit hoc ferru[m] cu[m] calibe favere D[omi]no Stanislao Smocz ip[s]e velit solvere vel pecunia^b vel panno, exactis feriis nun[d] inar[um] Jaroslaven[sium].

Caussam^c partiu[m] pro praedicto panno et vino clarius f[amatae] v[estrae] intelligent ex li[tte]ris D[omi]ni Crupek insertis in praesentibus. Dat[um] Novae Sandecz feria quinta 27 die Julii anno a Chr[ist]o nato 1542.

Proconsul et consules civitat[is] Novae Sandecz.

(k. 2v) *Famatis viris Iudici et civibus iuratis civitat[is] Lavczoviae amicis et vicinis nobis honoran[dis]*

Dokument nr 2

1553^d

(k. 4) *Prudens et Circumspecte d[omi]ne Amice charissime^e et honoran[de]*

Praemissa salute meiq[ue]^f commendatione

Ex quo quidem eo sunt instituta officia ut unicuiq[ue] aequa haec ministretur iusticia^g inteligamq[ue] D[om]inationem V[est]ram isti[us] loci iudicem esse, michiq[ue]^h incumbere ut p[ro] subdit[is] Sacreⁱ Regie^j M[aiesta]tis, domi[n]i mei clementissim[i], aquum^k insitutui.

Hisce li[te]ris ab ead[em] D[om]inatione V[est]ra roga[n]t[ur]? ut Famat[is] Mathei Flasska et Barbare^l co[n]iugibus de o[mn]ibus suis isthic debitoribus seipsu[m] co[n]digna[m] ac recta[m] admi[n]istrari dignetur iusticia[m]^m Scimus o[mn]ibus hic debitoribus in o[mn]ibus impendi cap[te] are. Hoc si fece[r]it, nove[r]it et pristinaⁿ ac bona^o viciniat[is] increme[n]tu[m] sequiturum^p et me in si[m]ilibus ac maiorib[us] promptu[m] erga eund[em] et vestros om[n]es reddituru[m].

Cuius favori vehementius me commendo.

Dat[um] in Castro Sandecz feria sexta post festu[m] B[e]ati Valent[in]i an[n]o do[mi]ni 1553.

Martinus Bylyna Vice[cap]itaneus Sandec[ensis] manu p[ro]pria manu propria^q

(k. 4v) *Prudenti et Circumspecto d[omi]no*

Iudici Civitat[is] Leuthovien[sis] vi[cino] d[omi]no Amico observan[do]

Dokument nr 3

1555^t

(k. 6) *Famati domini amici et vicini plurimum honoran[di] salutem et plurimam faelicitatem^s. Honesta Ursula Smoczowa concivis nostra ad Praetorium veniens, exposuit coram nobis, quomodo Famatus Dominus Sebastianus Crupek civis et collega F[amatarum] V[estrarum] ratione^t cuiusdam debiti septuaginta duorum flor[enorum] eam in civitate nostra superiori tempore arestaverat et detinuerat.*

Qui F[amatus] D[ominus] Sebastianus Crupek per suu[m] mandatarium seu plenipotentem coram officio nostro actionem cum ea pro huiusmodi debito inchoaverat et in eandem se invisceraverat. Nam secundum dispositionem^u iuris nostri, neminem licet arestare vel detineri nisi prius requisita iusticia^v, potissimum cum inter easdem partes nulla fuit decisio neq[ue] determinacio^w illius causae inter prefatas partes mote^x. Quae causa indecisa hactenus pendet nihilominus Dominus Crupek 60 flor[enos] sibi ex bonis paternis et maternis iure propinquitatis pertinen[tibus] pro se actepit^y et vindicavit^z.

a. Dopisek późniejszy, wykonany niebieską kredką. / Neskorší pís, vyhotovený modrou kriedou.

b. = pecunia.

c. = causam.

d. Dopisek późniejszy, wykonany niebieską kredką. / Neskorší pís, vyhotovený modrou kriedou.

e. = carissime.

f. = meaque.

g. = iustitia.

h. = mihique

i. = Sacrae.

j. = Regiae.

k. = aequum.

l. = Barbarae.

m. = iustitiam.

n. = pristinae.

o. = bonae.

p. = securitatem.

q. Powtórzenie. / Zopakovanie.

r. Dopisek późniejszy, wykonany niebieską kredką. / Neskorší pís, vyhotovený modrou kriedou.

s. = felicitatem.

t. = ratione.

u. = dispositionem.

v. = iustitia.

w. = determinatio.

x. = motae.

y. = accepit.

z. = vindicavit.

Nulla habita ad eosdem certa occasione, prout hoc V[estras] F[amatae] fusius et liquidius ex minutis illi ex actis civilibus nostris extractis et descriptis cognoscent. Ea propter V[estras] F[amatas] pro ea et cum ea obnixe rogamus vellint illi consilio, et auxilio in re iusta adesse. Quae prefata^a Smoczowa nostra concivis illud etiam^b coram nobis affirmabat. Quomo[do] eam a iure nostro alienare et eximere^c deberemus, quod nobis facere minime licebat, dum et qu[od] inter nos ex reformatione^d olim mariti sui Petri Smocz certa bona habet et possidet.

Quod reliquum est V[estras] F[amatas] sanas et incolumes in multos annoru[m] dies ex animo esse cupimus.

Ex Nova Sandecz Sabb[ato] in vigilia S[ancti] Ioannis Anno Cristiane^e Salutis 1555

Proconsul cum consulibus civitatis Nove^f Sandecz

(k. 6v) Famatis dominis amicis, iudici, iuratisq[ue] civitatis Leuchovien[sis], amicis et vicinis plurimu[m] honoran[dis]

Niezrozumiały dopisek – najprawdopodobniej w języku niemieckim niemieckim /
Nezrozumiteľný prípis – najpravdepodobnejšie v jazyku nemeckom

Dokument nr 4

a. = *parefata.*

b. = *etiam.*

c. = *eximere.*

d. = *reformatione.*

e. = *Christianae.*

f. = *Novae.*

g. = *felicitem.*

h. = *praesentium.*

i. = *ipsae.*

j. = *praeiudicium.*

k. = *iurisdictione.*

l. = *praesertim.*

m. *Quum* to poprawna, ale rzadko używana wersja *cum*. / *Quum* je správna, ale zriedka používaná verzia *cum*.

n. Fragment kursywą w oryginale jest w nawiasie. / Fragment kurzívou v origináli je v zátvorke.

o. = *iustitiae.*

p. = *Ceterum.*

q. = *Ursulae.*

r. = *iustitiam.*

s. = *praetorio.*

t. = *Vestrae.*

u. = *praesidentes.*

v. = *expectatores.*

w. = *praesidens.*

x. Dopisek późniejszy, wykonany czerwoną kredką. / Neskorší prípis, vyhotovený červenou kriedou.

y. = *felicitem.*

z. = *Oblatae.*

aa. Powinno być: „intercessoria”. / Má byť: „intercessoria”.

ab. = *Thomae.*

ac. = *datae.*

ad. = *officiose.*

ae. = *accersivimus.*

(k. 7) Famati domi[ni] et vicini plurimu[m] honoran[di] salute[m] et plurima[m] faelicitat[em]^g. F[amata] domi[na] Honesta Ursula Smoczowa concivis Sanderu[m] exhibitor presentiu[m]^h postulavit ex officio n[ost]ro Vicecapit[aneatus] Sanderu[m] l[itte]ras intercessionales ad f[amatas] v[estras] ut ip[s]eⁱ f[amatae] v[estras] vim violentia[m] detentione[m] tam ipsius q[uam] etia[m] et rer[um] eius tanq[uam] in n[ost]ra Civitate Sanderu[m] possessionat[ae] no[n] facia[nt] neq[ue] concivibus v[est]ris inferre permitta[nt]. prout hoc transactis temporibus per famatu[m] Sebastianu[m] Krupka v[est]ro co[n]cive ut ipsa asseritur co[n]tingit. et hoc per arestationem et detentione[m] ipsius occasione cuiusd[am] debiti quae nullo iure ad hoc competenti per ip[s]um est co[n]victa.

Q[uam]vis ipse Krupka per suu[m] procuratore[m] con[tra] ipsam coram officio Civili Sanderu[m] p[ro]ponebatur. Attame[n]ea ip[s]a causa est indecisa hactenusq[ue] pendet, quod factu[m] ip[s]ius Krupka nobis videtur esse ad preiudiciu[m]^j p[rae]fatae Ursulae.

Consideran[tes] q[uod] nullus que[m]q[ue] in qua[libet] iurisdictione^k seu officio arestare, (presertim^l quu[m]^m sit vicinus possessionatus)ⁿ, abs[que] obmissa ministracione iusticiae^o Caeteru[m]^p f[amatas] v[estras] obnixe rogamus, ut eid[em] Ursule^q iusticia[m]^r indilata[m] de p[rae]fato Sebastiano Krupka v[est]ro co[n]civi occasione 60 flor[enorum] p[rae]f[ati] sibi ex bonis paternis et maternis iure propinquita[tis] pertinen[tibus] per ip[s]u[m] de pretorio^s Civita[tis] V[est]re^t pro se usurpator[um] vi[n]dicator[um] et acceptor[um] nulla ad id occasio[n]e habita. Atq[ue] prout f[amatis] v[estris] p[er] ipsam fusius et clarius deduntur et minut[is] ad hoc pertinen[tibus] demo[n]strabit[ur].

Quod si f[amatas] v[estras] facient, nos in officio n[ost]ro presiden[tes]^u f[amatae] v[estras] ad similia peragen[da] sunt exercitatores^v. Cum his f[amatas] v[estras] optime valere cupimus.

Datu[m] in Curia Regali Sanderu[m] feria quinta an[te] festu[m] B[ea]ti Bartholomei proximi a anno dom[in]i 1555.

Joa[nn]es Gabowskij in officio Vicecapit[aneatus] Sanderu[m] presidens^w m[anu] propria

(k. 7v) dopisek inną ręką / prípis inou rukou Famatis Proconsul[i] et Consulibus Civitat[is] Livocien[sis] dominis et vicinis grat[issimis]

Dopisek inną ręką / prípis inou rukou: In negotio Schmoczin et Sebastiani Krupek ra[ti]o[n]e fl[orenorum] 60

Dokument nr 5

1557^x

(k. 8) Famati ac Prudentes domini, Amici et vicini honorandi, Salutem et plurimam faelicitatem^y.

Oblate^z sunt nobis F[amatarum] V[estrarum] litterae quibus intercessoriae^{aa} petunt, quo Thome^{ab} Cromer res, [ut ipse asserit,] per quendam Petrum Patruellem suu[m], legatas, et nobis in depositum ad manus datas, extraderemus, de quibus nobis non constat, ut nobis date^{ac} essent ad servandu[m].

Ac tamen Barbaram Strozakowa olim sui patruelli coniugem ad Praetoriu[m] offitiose^{ad} actersivimus^{ae}, requirendo ab ea eiusmodi res. Quae asseruit circa se nullas res mariti sui habere, et

retineri, nec de ullis amicis mariti sui eo vivente audivisse, nec eos novisse.

Qua in re necessum est illum testimoniu[m] sufficiens^a commonstrare, se p[rae]dicto Petro patruello consanguineu[m] extitere, ex qua vigore sufficientis^b testimonii iustitiam prout ius et iustitia requirit, parati sumus administrare.

Quod reliquum est F[amatas] V[estras] quam optime valere optamus.

Ex Nova Sandecz Xmi Iunii Anno 1557

Proconsul et consules

civitatis Novae Sandecz

(k. 8v) Famatis ac Prudentibus dominis iudici, iuratisq[ue] civitatis Leuschoviae. Amicis et vicinis honorandis, atq[ue] observan[dis]

Dopisek / Přípis Thomas Kromers – dalej nieczytelne / ďalej nečitateľné

Dopisek / Přípis Toipliczer hattert beriyten^c

Dokument nr 6

a. = *sufficiens*.

b. = *sufficientis*.

c. Zapis w j. niemieckim, odwrócony, pochodzący z późniejszego czasu. / Zápis v nemeckom jazyku, obrátený, pochádzajúci z neskoršieho obdobia.

d. = *augurium*.

e. = *vestrae*.

f. = *arcessisse*.

g. = *iusticiam*.

h. = *praeteritis*.

i. = *eciam*.

j. *Quum* jest poprawną, ale rzadką wersją *cum*. / *Quum* je správnu, ale zriedkavou verzioú *cum*.

k. = *solucionem*.

l. = *ex tunc*.

m. = *solutione*.

n. = *latius*.

o. = *carissimos*.

p. = *vestrae*.

q. = *Mathiae*.

r. = *praesentium*.

s. = *iustitiam*.

t. Opuszczone „cum”. / Vynechané „cum”.

u. = *eciam*.

v. = *ratione*.

w. = *carissimis*.

x. Dopisek późniejszy, wykonany czerwoną kredką. / Neskorší prípis, vyhotovený červenou kriedou.

y. = *felicitatem*.

z. = *praesentium*.

aa. = *Laurentio*.

ab. = *iustitia*.

ac. = *iustitiam*.

ad. Litera „m” częściowo ucięta z powodu uszkodzenia karty. / Písmeno „m” čiastočne utaté z dôvodu poškodenia listu.

(k. 15) Famati viri, dom[in]i, amici, et vicini dilecti salut[em] et omn[ium] honorum felicem et faustum auggurium^a a deo o[mn]i[po]ten[ti] d[omin]ationibus v[estris] opto. Noverint d[omin]ationes v[est]r[e] G[e]n[er]o[rum] Mathiam Lazyński ad officium Castren[se] Capita[ne]le Sandecen[se] artessisse^f, atq[ue] cora[m] eod[em] iniuriam suam et gravamen non mediocre a quibusda[m] Petro Janussio, et Thoma Lanio civibus Lewocen[sibus] pati declarasse, apudq[ue] d[omin]ationes v[estras] iusticiam^g de eis ministrari petita[m] assequi non posse.

Qui Thomas et Petrus ab eod[em] Mathia Lazynski temporibus cert[is] et ia[m] preteritis^h boves 26 emera[n]t, et pro eisd[em] bobus solutione[m] certa[m] p[ro] tempore ecia[m]ⁱ certo ia[m] v[er]o praeterit[o] sibi per ip[s]os fac[ie]n[dam] condixerant, seq[ue] sup[er] hoc chirographo suo in manus ip[s]ius Lazy[n]ski tradito obstrinxerant, ip[s]e v[er]o Math[ias] Lazynski, quu[m]^j ab eisd[em] civibus, debitoribus v[er]o suis, solucione[m]^k ip[s]am pro eisd[em] bobus iuxta hoc chirographu[m] sibi plenarie fore cupiebat, extunc^l ip[s]i nedu[m] ut sibi eisd[em] boves solve[re] vellent, sed et ex ead[em] solucione^m verbis Minar[um] et con[tra] pactu[m] inter eos factu[m] elidere cona[n]t[ur], pr[ou]t ip[s]e solus Lazynski aut eius certus em[issa]rius d[omin]ationibus v[est]ris laciusⁿ de p[rae]missis declarabit, Proinde ego d[omin]ationes v[est]ras tanq[ua]m amicos et vicinos meos charissimos^o postulo, ut d[omin]ationes v[est]re^p hac in causa eid[em] Mathie^a Lazynski vel eius em[issa]rio certo presentium^r exhibitori consilio et adiumento adesse veli[n]t ita ut ip[s]e Mathias Lazynski a d[omin]ationibus v[est]ris iusticia[m]^s condigna[m] p[er] eu[m] de eisd[em] debitoribus suis petita[m], absq[ue] una^t iuribus damnis et impensis obtinere possit, ego eciam^u in talibus et maioribus pari ratione^v d[omin]ationes v[est]ras gratificari studebo. Cum his d[omin]ationes v[est]re bene felicit[er]q[ue] valea[n]t.

Datum in Sandecz d[ie] 17 Julii anno dom[in]i 1558.

D[omin]ationum V[estrarum] Amicus et vicinus

Petrus Biechowski

Vicecapitaneus Sandecens[is]

manu p[ro]pria

(k. 15v i 16 – niezapisane / nezapísané)

(k. 16v) Dopisek inną ręką / prípis inou rukou: Egregiis et Famatis viris, dominis Judici et Juratis Civitatis Leuthschowien[sis] Dominis et amicis vicinisq[ue] meis charissimis^w

Dokument nr 7

1563^x

Egregii ac Famati Domini

Amici et vicini honorandi,

Salutem et plurimam faelicitatem^y, cum propenso gratifican[di] studio.

Famatus Jacobus Fratrowicz civis noster, Praesencium^z exhibitorem pro extorquendo debito, a Famato Laurentio^{aa} sistel Eg[regiarum] D[omin]ationum v[est]rarum cive istic misit, Qui propter suam adversam valetudinem solus non potuit venire. Cum tamen iusticia^{ab} requirit, unicuiq[ue] iusticiam^{ac} habenti eam facere, Rogamus Eg[regias] D[omin]ationes v[est]ras, eid[em] mandatario^{ad},

communis iusticiae^a ob respectum, et aequitatis causa, ex^b debitore ipsius promptam administrare iusticiam^c.

Non dubitamus^d Eg[regias] D[ominationes] vestras ob paeticionem^e nostram facturas. Nos vero in aequali et multo maiori, occasione se se offerente gratificare [s]tudebimus^f. Quas faeliciter^g valere ex animo cupimus.

Datae Sandeciae^h, d[ie] quarta Julii, Anno Domini 1563

Proconsul et consules civitatis Sandecen[sis]

(k. 24v) Egregiis ac Famatis dominis Iudici Iuratisq[ue] civitatis Lethschovien[sis], Amicis vicinisq[ue] honoran[dis]

Dopisek / Pripis: In causa Fratrowicz de pellibus sabellinis

a. = *iustitiae*.

b. Litera „e” częściowo ucięta z powodu uszkodzenia karty. / Pismo „e” częściowo ucięte z powodu uszkodzenia listu.

c. = *iustitiam*.

d. Litera „b” częściowo ucięta z powodu uszkodzenia karty. / Pismo „b” częściowo ucięte z powodu uszkodzenia listu.

e. = *petitionem*.

f. Litera „s” brak z powodu uszkodzenia karty. / Chyba pismo „s” z powodu uszkodzenia listu.

g. = *feliciter*.

h. Litera „S” częściowo ucięta z powodu uszkodzenia karty. / Pismo „S” częściowo ucięte z powodu uszkodzenia listu.

i. Dopisek późniejszy, wykonany czerwoną kredką. / Neskorší pripis, vyhotovený červenou kriedou.

j. = *gratiosi*.

k. = *amicitiae*.

l. = *Multotiens*.

m. = *iustitiam*.

n. = *ratione*.

o. = *potius*.

p. = *iusticiae*.

q. Poprawnie / Správne: „Regulae”.

r. = *amicitiae[que]*.

s. = *felices*.

t. = *Proconsul*.

u. = *amicitiae*.

v. = *commendationem*.

w. = *legitima*.

x. = *accedente*.

y. = *praeteriit*.

z. = *Caesareae*.

aa. = *mercantias*.

ab. Poprawnie / Správne: „praetereun[tes]”.

ac. = *Caesareae*.

ad. = *ignorantiam*.

ae. = *praefixo*.

af. = *nuntium*.

ag. Poprawnie / Správne: „comprobare”.

ah. = *praegnantis*.

Dokument nr 8

1564ⁱ

(k. 25) Famati ac Prude[ntes] [d]omini Amici viciniq[ue] honoran[di] atq[ue] gratiosiⁱ.

Salutem et om[nis] [amic]iciae^k affectum cum gratificandi Studio.

Multociens^l ex pa[rte][?] [fama]ti[?] Erasmi Markowicz F[amatis] vestris scripsimus. Ac tamen respectu [ill]ius tam per longum tempus, nullam potuit consequi iusticiam^m. Quamvis alia rationeⁿ proposuerat suum requirere, quo iam sortiret finalem effectum, verum adhuc retinimus propositum ipsius.

Proinde rogamus F[amatas] vestras, ut F[amatae] vestrae debitu[m] liquidum per an[te]cessores F[amatarum] v[est]rarum contractu[m], solvi non recusent, quin potius^o iusticiae^p Regula^q adesse velint. Facturae rem officio dignam aequitati consonam, amiciciae[que]^r vicinali pergratam, [n]os vero in simili et multo maiori occasione se se offeren[te] gra[ti]ficare pollicemur.

Quas sanas et incolumes diuq[ue] faelices^s ex [an]imo cupimus, quorum nos amori commendamus.

Datae Sandeciae d[ie] 23 Junii Anno Domini 1564.

Praeconsul^t et consules

civitatis Sandecen[sis]

(s. 25v) Famatis ac Prudentibus viris dominis Iudici Iuratisq[ue] civitatis Letsschoviae dominis Amicis vicinisq[ue] honoran[dis]

Dopisek / Pripis: Zandoszczenses in causa Markowiczii debiti.

Dokument nr 9

(k. 26) Famati ac Prudentes domini Amici viciniq[ue] honorandi atq[ue] observandi, Salutem et mutuae amiciciae^u bonaeq[ue] vicinitatis commendacionem^v.

Non est absconditum F[amatis] vestris, quantis difficultatibus anno nunc elapso, Famatus Stanislaus Smocz collega n[ost]er, ex parte vinorum per Dominum Faigiel pro rebus ad arcem Scepusien[sem] necessariis missorum, obrutus est, damnaq[ue] magna suscepit, nulla causa legitima^w actedente^x, nisi quod vector itinere propinquiori deflectens, Lethszoviae Tricesimam preterii^y. Cum tamen cameram Tricesimae Sacrae M[aiesta]t[is] Cesareae^z non est transgressus in qua Tricesimae satisfacere paratus erat, prout ibid[em] antiquitus consuetudinis morisq[ue] erat, quia omnes quicumq[ue] mercancias^{aa} cuiuscumq[ue] generis, de Szobinow, Epperiesz, Szarosz, Podegrodzieq[ue] ducerent, alio itinere Laiczowiam preterien[tes]^{ab} Libro Tricesimam expedire semper consueti erant, verum sub praetextu aliquo mos novus inolevit in iacturam et pactorum fractionem e regione sup[ra]expressa Transeuntibus, camera Sacrae M[aiesta]t[is] Cesareae^{ac} non transgressa, Lethsoviam Tricesimam descendere. Et si aliquis modus novus, Tricesimam solven[di] Lethsoviae inventus et constitutus est, liceret publica proclamatione vicinis innotescere, ne per ignoranciam^{ad} damna subegisse cogerentur.

Famatus Stanislaus Smocz anno elapso innocen[tem] et nulla[m] Tricesima[m] vectorem transgressuru[m] declarans, civitatem F[amatarum] v[est]rarum qu[am] Dominus Pestien[sis] aderat, venit. Ipse D[ominus] Pestien[sis], si qua cedula possit probare, quomodo Tricesimator in Libro Tricesima[m] de pertinen[tia] castri Scepusien[sis] euntibus percipiebat comprobaret, et terminu[m] ad feriam sextam in Epperiesz prorogavit, quo termino prefixo^{ae} parens per nunciu[m]^{af} suu[m] comprobare^{ag} paratus erat. Veru[m] D[ominus] Pestiensis, itinere pregnan[tis]^{ah} pro

tunc occupatus, eiusmodi vina ad sponsonem fideiussoriam dedit, ea ratione^a, ut q[ua]ndo de itinere redierit, ter[mini]m Famato D[omino] Sta[nisla]o Smocz an[te] spaci[um]^b duaru[m] septimanaru[m] prefigere^c debuit, et scriptis suis de illo termino certu[m] reddere, quo ipseedula se Tricesima[m] non transgressu[m] comprobaret. Nunc nullo termino prefixo^d, l[itte]ris suis scribere dignatus est, affirmans tres terminos contumaciter preterisse^e, de quibus illi Fa[mato] D[omino] Sta[nisla]o Smocz minime constat hactenus, nam ea condicione, non potuisset cicius^f homine[m] iusticia^g frustratu[m] esse.

Quae causae et negocii^h F[amatae] V[estras] bene sunt experteⁱ. Ita[que] F[amatas] v[estras] rogamus ut ex debito officii sui et respectu pactorum hanc causa[m] minus iusta[m] D[omino] Pestien[sis] deducere, ne esset aliqua intercessio iuriu[m] pactorum[que]. Na[m] nos minima[m] causa[m] malluissimus^j prebere^k.

Sed cu[m] ostenditur, nobis non licet, nisi occasione facta par pari referre, verum F[amatae] V[estras] id quod pertinet ad conservan[dam] (k. 26v) bonam vicinitatem et non fractionem iuriu[m] omnibus modis se se conservent, ita ut eiusmodi fideiussores liberos faciant.

Non dubitamus F[amatas] v[estras] ratione^l aequitatis facturas, nos vero causa se se offeren[te], in omnibus gratificare pollicemur. Datae Sandeciae d[ie] 1 Maii, Anno 1564.

Proconsul et consules

Civitatis Sandecensis

(k. 27 – bez zapisu / bez zápisu)

(k. 27) Famatis ac Prudentibus viris Dominis Iudici Iuratis[que] civitatis Lethszoviae, Dominis Amicis vicinis[que] honorand[is] at[que] observand[is]

Dopisek / Přípis: In causa St[anisla]i Schmoczek de vinis detentis

a. = ratione.

b. = spatiu[m].

c. = praefigere.

d. = praefixo.

e. = praeterisse.

f. = citius.

g. = iustitia.

h. = negotii.

i. = expertae.

j. = maluissimus.

k. = praebere.

l. = ratione.

m. Dopisek późniejszy, wykonany niebieską kredką. / Neskorší prípis, vyhotovený modrou kriedou.

n. Dawna sygnatura. / Stará signatúra.

o. = iustitia.

p. = administratio[ne]m.

q. = iustitiae.

r. = dilatam.

s. = consummatione.

t. Poprawnie: „novis”. Być może chodzi o „melius”. Správnne: „novis”. Možno ide o „melius”.

u. Prawdopodobnie błąd, na co wskazuje forma żeńska przydawek, podczas gdy rzeczownik „animus” jest rodzaju męskiego. Być może pisarzowi chodziło o słowo „animam” o dokładnie tym samym znaczeniu, co „animus”. Zachodzi też niezgodność przypadków: „animus” jest w nominative, podczas gdy przydawki w accusative. Mogło też chodzić o ablativ „animi” = „z serca”. / Pravdepodobne chyba, na čo poukazuje ženská forma prívlastkov, zatiaľ čo podstatné meno „animus” je mužského rodu. Možno písárovi išlo o slovo „animam” s presne tým istým významom ako „animus”. Dochádza tiež k nezhodnosti v páde: „animus” je v nominative, zatiaľ čo prívlastky v akuzative. Mohlo tiež ísť o ablativ „animi” = „zo srdca”.

v. = Sandeciae.

w. Nieczytelne. / Nečitateľné

x. = felici.

Dokument nr 10

1578^m 869. VIII.ⁿ

(k. 35) Prompta et parata officiorum meorum, oblatione p[rae]missa, omnium reru[m] continuum, incrementum D[ominationis] V[estras] ab omni potenti, Deo ex animo cupio.

Pro quo intercesseram, ad D[ominationes] V[estras] ut sibi iusticia^o prompta de concive vestro, dicto Cibus ministraretur subditus ditioni n[ost]rae Koniuszowski omnibus modis a me afflagitavit, ut iterum ad D[ominationes] V[estras] perscriberem et administratio[ne]m^p enim iusticiae^q p[er] D[ominationes] V[estras] ob negotia, quibus tum temporis D[ominationes] V[estras] distinebantur, tum etiam ob interventum nundinarum ea tempestate celebraturum, dillata[m]^r sibi esse, non sine magno dolore aiebat.

Peto ita[que] amice et vehementer, ne in assequendo eius[mo]di debito, damna tot ac talia, quae in itinere ad vos facien[do] impe[n]sarum erogatione, tum etiam temporis opportuni consumatione^s patitur amplius sentiat, neq[ue] eid[em] negotium tot viaru[m] facien[do] Lavocinii D[ominationes] V[estras] facessant, nos in similibus, et in aliis quae vicinitatem, et amicitiam, n[ost]ram mutua[m], augere et in movis^t promovere, tu[m] etia[m] stabilem et inviolate[m] conservare possint, prompta[m] et parata[m], animus^u D[ominationibus] V[estris] pollicemur. Cum his D[ominationes] V[estras] plurimum valere optamus.

Datum Sandecie^v die 16 Augusti Anno D[omi]ni 1578

D[ominationum] V[estrarum] amicus

Stanislaus Mezik de Putniowiczim^w [...]dapifer terrae Cracovien[sis]

Cap[it]t[ane]us Sandecen[sis] L[ocus] Sig[illi]

(s. 35v) Prudentibus ac circumspectis viris D[omi]nis, iudici, iuratis[que] civitatis Lesthchovien[sis] vi[ci]nis[?] plurimu[m] observan[dis]

Dopisek / Přípis: Capitaneus Sandecen[sis] scribit ut Koniuszowski ius administretur

Dokument nr 11

(k. 40) Famati ac egregii Viri n[ost]ri[que] vicini nobis in Chr[ist]o dilecti salutem plurimam in annos quam longissimos cum faelici^x successu rerum omniu[m] V[estris] D[ominationibus] a Deo omnipotente ut nobis ipsis plurimu[m] optam[us] faxit Deus ut V[estris] D[ominationibus] hic ann[us] futurus laetis auspiciis ineat laetiorib[us] procedat laetissimis exeat etc.

L[itt]e]rae a V[est]ris D[omin]ationibus nobis per discretum Albertu[m] Swiradzic quondam subditum n[ost]rum nobis sunt allatae quas uti honore dignas tamqu[am] a n[ost]ris vicinis prompte benigneq[ue] suscepim[us] et ut voluntati et postulationi V[est]ris D[omin]ationibus satisfacere potuimus omnem operam adhibuim[us] considerata re, pia iusta, r[at]ioniq[ue] consona, q[uod] quidem p[rae]fatus Albert[us] Swiradzic supra nominat[us] cum m[at]re sua et cum caeteris f[rat]ribus concordia[m] in omnibus rebus ad personam suam pertinentibus fecit et optime iux[ta] suam voluntatem et beneplacitum terminavit, et satis sibi factum esse coram persona n[ost]ra palam et per exp[re]ssu[m] declaravit et pronunciavit^a, quam rem uti piam et honestam pro grato et firmo suscepim[us] illiq[ue] ad expostulationem l[itt]e]ras n[ost]ras testimoniales sigillo n[ost]ro communitas a nativitate eius dare non renuim[us] imo^b grate concessim[us] p[ro]ut p[rae]sentibus concedim[us] in Dei nomine, tand[em] V[est]ras D[omi]nationes diu faeliciter^c beneq[ue] vallere^d cupim[us].

Datum in Nova Sandecz ultima Januarii Anno D[omi]ni 1579.

Nicolaus Wieliczien[sis] Abbas Sandecen[sis] cu[m] suo conventu significat ma[nu] p[ro]pria (s. 40v) Famatis ac Egregiis Viris Dominis Iudici et Iuratis Civibus Civitatis Livocien[sis] D[omi]nis et Vicin[is] [...] in Christo nobis

Dopisek / Prípis: Nicolaus Wieliczien[sis] Abbas Zandecen[sis] cum suo [con]ventu d[ie] ult[ima] [15]79 J[anuarii]

Dokument nr 12

(k. 44) Spectabiles ac Circumspecti D[omi]ni, amici viciniq[ue] charissimi^e et honorandi salutem plurimam, officiorumq[ue] n[ost]ror[um] addictissimam commendationem.

Exposuit nobis circumspectus Stanislaus Czapla concivis noster, Enim isthic coram officio P[rudentium] D[omin]ationum V[est]rar[um] habiturum negocium^f cum fa[ma]to Friderico Caldeatore D[omin]ationum V[est]rar[um] concive, occ[asio]n[e] certi debiti aliquot Vallensium per eunde[m] D[omin]ationum V[est]rar[um] concivem, eidem retenti, Quod ut tanto commodius foeliciusq[ue]^g confici possit, hinc a nobis l[itt]e]ras intercessorias sibi ad D[omin]ationes V[est]ras dari expetivit. Quum^h vero n[ost]ra interest unicuiq[ue], p[rae]sertim vero concivi n[ost]ro iusta petenti in ea parte patrocinari, l[itt]e]ras p[rae]sentes eidem ultro impertivimus, easdem P[rudentes] D[omin]ationes V[est]ras magnopere rogantes, dignentur eidem concivi n[ost]ro condignam eamq[ue] indilatam iustitiam administrare, examinataq[ue] causa inter partes id quod iuris est decernere, partemq[ue] ad solutionem compellere. Facturas P[rudentes] D[omin]ationes V[est]ras rem hanc off[ici]o suo digna[m], concivi n[ost]ro perutilem, nobisq[ue] vehementer gratam facturas no[n] dubitamus.

Quas diu [at]q[ue] foeliciter^a valere optamus.

Dat[um] Sandeciae 27 Sep[tembris] A[nno] 1580.

P[rudentium] D[omin]ationum V[est]rar[um]

addictissimi

Proconsul et consul[es] Civit[at]is Sande[ciae]

(k. 44v) Spectabilibus et famatis D[omi]nis Iudici iurato cu[m] coeterisⁱ Civibus iurat[is] Civitat[is] Leuthszoviensis amicis viciniq[ue] charissimis^k et honoran[dis]

5 Sept[embris] A[nno] [1]580

Civitas Zandecz

Causa Stanislai

Czapla intercessio

a. = pronuntiavit.

b. = immo.

c. = feliciter.

d. Poprawnie / Správne: „valere”.

e. = carissimi.

f. = negotium.

g. = feliciusq[ue].

h. = cum [quum] jest poprawną klasyczną formą, ale rzadką i archaiczną]. / cum [quum] je správnou klasickou formou, ale zriedkavou a archaicnou].

i. = feliciter.

j. = ceteris.

k. = carissimis.

l. Dopisek późniejszy, wykonany czerwoną kredką. / Neskorší prípis, vyhotovený červenou kriedou.

Dokument nr 13

1583^l

(k. 48) Spectabiles et Circumspecti D[omi]ni, amici viciniq[ue] char[is]s[is]i[m]i et honoran[di], salutem plurimam, off[ici]or[um]q[ue] n[ost]ror[um] addictissimam commendationem.

Exposuit nobis is p[rae]senti[um] exhibitor circumspectus Mathias Grebovien[sis] concivis noster. Enim isthic in civitate D[omin]ationum V[est]rar[um], quandocu[m]q[ue] eo cum mercibus suis, nempe tempore nundinar[um] advenerit, prohiberi ab incisione telae ulnatim, obnix nos expetens,

quo ipsi praesidio ac intercessione l[itte]rar[um] n[ost]rar[um] ad Praest[antes] D[ominationes] V[est]ras praesto adessemus. Quam rem, quoniam aequitati consona esse videatur, facile a nobis impetravit. Proinde P[raestantes] D[ominationes] V[est]ras amice rogamus, dignentur e[...].de[m] [?]^a ex gratia sua vel etiam praesentis n[ost]rae intercessionis causa eu[n]dem concivem n[ost]rum hac quoq[ue] praerogativa, in civitate P[raestantium] D[ominationum] V[est]rar[um] in incidenda et dividenda ulnatim tela, libere perfrui admittere, siquidem et in q[ui]busdam etiam illius regionis civitatibus id ipsum illi, ut coram nobis retulit, concessum sit. Spem firmam habemus, P[raestantes] D[ominationes] v[est]ras, eam rem cum aequitati consentaneam, tum iuri com[m] uni non contrarian[dam], nobisq[ue] vehementer grata[m] facturam. Quam nos per occasionem pari off[ici]or[um] genere, referre non p[rae]termittem[us]. Eisdem in multos annos faeliciter^b valere cupientes.

Dat[um] Sandeciae, die 29 Julii A[nno] 1583

P[raestantium] D[ominationum] v[est]rar[um]

Addictissimi

Proconsul et Consules Civitatis Sandecen[sis]

(k. 48v i 49 – niezapisane / nezapísané)

(k. 49v) *Spectabilibus et Circumspectis D[omi]nis Iudici iurato, coeterisq[ue]^c civib[us] iuratis civitatis Leuthschoviae, D[omi]nis amicis vicinisq[ue] charissimis^d et honorandis*

Dopisek / Přípis: Anno [15]83 Sande[...]e^e ut civi ipsorum gradatur[?] ulnatim excindere telam

Dokument nr 14

(k. 50) *Christi gratiam, salutem bonum omniumq[ue] bonor[um] incrementum, ex nostra animi sententia, tanquam vicinis nobis praeamandis, cupimus atq[ue]recamur etc.*

Quamprimum accepimus ex certis quibusd[am] hominibus pestem et infectio[n]em aeris aliquibus locis, et maxime in Silesia Moravia, quae iam usq[ue] Olkusiā pervenit et tacite per villas usq[ue] Cracoviam irrumpit et ut ex ipsi[us] Magnifici Domini Spitek Jordan Domini et Capitanei n[ost]ri l[itte]ris melius et exactius percepimus Clepardiae opp[er]ido Cracoviae adiacenti dominari. sine ulla intermissione literar[um] D[ominationes] V[est]ras nunciar[um]^f decrevimus. ut hoc pacto D[ominationes] V[est]ras certiores huius rei possi[n]t p[ro]hibere ingress[um] Moravis, Silesiis et aliis ignotis ho[mi]nibus, qui absq[ue] ulla l[itte]rar[um] significatione civitates adire solent. unde m[a]ximam infectionis aeris imminet p[er]iculu[m]. Quod et nos m[a]xim[o] op[er]e a D[ominationibus] V[est]ris petimus ut tales homines ignoti, propter infection[em] aeris (k. 50v) Civitatem Vestram nullomodo intromittantur. Nostri etenim concives illuc, propter res arduas et negotia sua arcta absolvenda sunt profecturi. Quod factur[as] D[ominationes] V[est]ras minime dubitamus.

Datum Sandecia Novae f[er]ri[is] quinta ante festum S[an]cti Petri in Vinculis A[nno] D[omi]ni 1585.

V[est]rar[um] D[ominationum] vicini addictissimi

Proconsul et Consules Novae Sandeciae Civitat[is] Regiae

(k. 51 – niezapisana / nezapísaná)

(k. 51v) *Circumspectis ac Famatis D[ominis] Proconsuli et Consulibus Livociae Civitat[is] Caesariae vicinis nobis praeamandis defferantur.*

A[n]no [15]85[...]e^g non Silesii et Moraviani intromittantur.

a. Miejsce nieczytelne w oryginale. / Miesto nečitateľné v origináli.

b. = *feliciter*.

c. = *ceterisq[ue]*.

d. = *carissimis*.

e. Nieczytelne. / Nečitateľné

f. = *nuntiarum*.

g. Odczyt niemożliwy. / Nemožno prečítať.

h. Dopisek późniejszy, wykonany niebieską kredką. / Neskorší prípis, vyhotovený modrou kriedou.

i. = *carissimi*.

j. W oryginale nad „y” są dwie kropki. / V origináli na „y” sú dve bodky.

k. = *spatium*.

l. = *quattuordecim*.

m. = *pecuniae*.

n. = *pecuniam*.

Dokument nr 15

1587^h

(k. 54) *Prudentes et Famati Domini, Amici Viciniq[ue] charissimiⁱ et honoran[di], Salutem et Officiorum nostrorum commendationem.*

Exposuit nobis Honestus Joannes Siipien^j Concivis noster pr[aese]ntium exhibitor, Franciscum Sałai Prud[entium] D[ominationum] V[est]rar[um] Concivem, debere ac teneri illi iam ultra Anni spacium^k florenos Polonicalis numeri quattuordecim^l et grossos viginti peccuniae^m pro undecem succidiis singulor[um] valoris gross[orum] 40 ab eo emptis nondum vero persolutorum.

In quo quidem debito etsi idem Concivis noster impignoratos a p[rae]dicto debitore duos Argenteos habeat Cingulos, suam tamen obtinere maluisset pecuniamⁿ, ut sic et suo meliori

consulere commodo, et ab alienarum rerum custodia importuna et minus utili liber esse possit. Quapropter P[rudentes] D[ominaciones] V[est]ras rogamus, velint iurium et aequitatis ratione habita, eundem Concivem suum ad satisfactio[n]em p[rae]missor[um] cogere, ut vel sic iste Concivis noster suam ab eo debitore peccunia[m]^a percipere, et pignora illi extradere possit, vel tantum idem debitor, P[rudentium] D[ominacionum] V[est]rar[um] Concivis, haec pignora in solutione eiusmodi debiti illi abscedat et condescendat.

Quod satis sane iustu[m] et aequum idem Concivis noster postulare videtur, siquidem ille ex iurium n[ost]rorum p[rae]scripto pignus per tantum temporis spacium^b non exemptum iure mediante divendere et sic suo potiri posset, vi ab ea sententia per nos, mutuae vicinitatis et benevolentiae quae inter nos intercedit rationem habentes retraheretur. Speramus P[rudentes] D[ominaciones] V[est]ras id quod iuris et aequitatis, vicinitatisq[ue] n[ost]rae mutuae, ac iustissimae huius Concivis n[ost]ri postulationis, ratio suaserit facturas. Nos vero in similibus iisd[em] P[rudentibus] D[ominacionibus] V[est]ris hoc officii genus summo cum studio referre conabimur. Quas diu et foeliciter^c valere optamus.

Dat[um] Sandeciae die 25 Julii Anno D[omi]ni 1587.

P[rudentium] D[ominatio]num V[est]rarum

Amici et Vicini benevoli

Proconsul et consules civitatis R[egiae] Sand[eciae]

(k. 54v i 55 – niezapisane / nezapísané)

(k. 55v) Prudentibus et Famatis Dominis Iudici Civibusq[ue] Iuratis Civitatis Lywocza Dominis amicis vicinisq[ue] charissimis^d et honorandis.

Die ad festum Jacobi [15]87

Dokument nr 16

1596^e

(k. 72) Promissa[m] salute[m] a Deo Ter Opt[imo] Max[imo] omnia quaeq[ue] fausta opto

Convenerant me Cives Neoforenses quibus erant prae manibus litterae commendatoriae, ac intercessoriae. Generosi Domini Joannis Premastek^f pocillatoris Terre^g Crac[oviensis] mei plurimum amantissimi domini ac consanguinei, ad me, idq[ue] ex parte concivis v[est]ri Christoph^herⁱ Lank, quem errore ductus, famulus meus interimq[ue] existens Provisor Neoforensis incarceraverat, tum temporis, cum ille execrabilis homicida, dictus Hatalla, homines trucidabat, qui suo scelere o[mn]ium oculos in se converterat, cum plane erat^h cavendus, concivis dict[us] Christopherus contractis pactis, habitoq[ue] favore officii Neoforensis, rem incompetentem, disconvenientemq[ue] cum iustitia ab eis[dem] extorquet, iamq[ue] in haec pacta dati sunt illi viginti floren[i]. Queso itaq[ue] ac admoneo, uti sibi charosⁱ vicinos, mandent D[ominaciones] V[est]rae hinc praefato Christoph^hero, ne amplius hos innocuos Cives, molestet relinquatq[ue], cum apud nos Cives non sunt sui iuris sed id tenentur subito praestare quicquid mandaverit inseritve dominus vel quivis officialis constitutus, ex hacque summa contentus esse, ac supersedere neq[ue] amplius eos molestet, vel plura extorqueat. Ali[ter] id praestarem, ut abiq[ue]^j Scepusiae attenderetur. Similiter si dominatio[nes] v[est]rae voluerint ei subsidio esse, credant me id exequuturum^k, in vicinisq[ue] v[est]ris, excepto in ullis v[est]rorum in Civitatibus meis compareat. Quod attinet ex parte frameae caestusq[ue], adeat me, id quod iustum dignumve fuerit, exequar, et hos probos viros amplius non audeat molestare, eosque in damna protrahere.

Quae omnia provisae rationi amoriq[ue] vicino D[ominacionum] V[est]rarum demandans Deo Ter Opt[imo] Max[imo] commito^l.

Dat[um] Dopsiciae d[ie] 3 Februarii A[nno] D[omi]ni 1596 sexto.

D[ominacionum] V[est]rarum amicus et vicinus

Sebastianus Lubomirski

Castellanus Malogostensis Capitaneus Sandecensis Scepusiensis Dobsice[nsis] m[anu] propria

Lectissimis, Rei pub[licae]q[ue] studiosissimis Iudici, totiq[ue] senatui Civitatis Lovieczoviensis, vicinis, et amicis meis observandissimis dantur 10 Febr[uarii] 1596.

a. = pecuniam.

b. = spatium.

c. = feliciter.

d. = carissimis.

e. Dopisek późniejszy, wykonany niebieską i czerwoną kredką. / Neskorsí prísip, vyhotovený modrou a červenou kriedou.

f. Odczyt niepewny. / Čítanie neisté.

g. = Terre.

h. Poprawione przez autora z „erant”. / Opravené autorom z „erant”.

i. = caros.

j. = ubique.

k. = executurum.

l. = committo.

1585

XIV ¹⁶/₃₅

Quisti gratiam, salutem bonam
 omniumq; bonorū incrementum, ex nostra
 animi potentia tanquam vicinis
 nobis praemandis, cupimus utq; pre
 carum etc.

Quamquam accepimus ex certis qui
 busq; hominibus pestem et infectionem
 aëris aliquibus locis, et Maxime in
 Silesia Moravia, quæ iam usq; ad
 Lusiam peruenit et trahit per villas
 usq; Cracoviam irrupit et ut ex ipis
 Magnifici Domini Spitel Jordan
 Domini et Capitanei nri lris rem me
 lius et exactius percipimus cõpandis
 oppo Cracoviae adiacent. domari:
 sine ulla Intermissione, literarū v.
 P. nunciand. decrevimus. ut hoc pu
 cto D. V. certiores Suis rei posset
 p̄hibere ingressū Moravis, Silesijs,
 et alijs quibis factus, qui absq; ulla
 lris significatione Civitates adire
 solent. unde maximum infectionis
 aëris immineat. Quod et nos maxime
 a D. V. petimus ut tales homi
 nes ignoti, propter infectionem aëris
 Civitatem vestram nullomō intro:

14. MML, Fond I, XIV/16/35

mittantur. Nostri etenim concines
 illuc, propter res arduas et negotia
 sua arcti absolunda sunt profectu
 si. Quod factum D. V. minime
 dubitamus. Datum Sandeciae Novæ
 fr̄a quinta ante festum S. Petri
 in Vinculis A. D. 1585

D. V. Vicini addictissimi

Proconsul et
 Consules No
 vae Sandecia
 Civitatis Re
 giae.

14. MML, Fond I, XIV/16/35

1587

XIV ¹⁶/₃₇

Precientes et Tamati Domini Amici Viciniq;
 charissimi et honorati, salutem et Officiorum
 nostrorum commentationem.

Expulsi nobis honestis Johannes Sypsen Concini noster
 primum exhibitor, et concessum Saluti P̄nti. D. V. etiam Con.
 cini, adhibere de teneri illi iam. Utq; huiusmodi speciosum florentes
 Polonicis numeris quatuordecim et p̄stos Vicini pecunias
 pro vntecem necessitatibus singulis volens p̄stos. Ad ob coemptis
 nonnullum vero p̄stos. In quo quidem debito et si idem Conci.
 nis noster impugnavit a p̄stos debito dno p̄stos hanc
 debent Consules suam famam obtinere malisset pecuniam,
 ut sic et suo meliori consuleret commodo, et ab illi vntem redi
 custodiam imperitiam et minus Vili liber esse possit. Quapro
 pter P. D. V. rogamus, velut vicinum et arguunt ratione
 habitam, eundem Conciniem suum ad satisfactionem p̄stos
 cogere, ut vel sic hie Concini noster suam ab eo debitorum
 pecuniam percipere, et signora illi ex tenebre possit. Vel fan
 tum idem debito, P. D. V. Concini, hanc signora in solu
 tionem eiusmodi debiti illi abscidat et contempnat. Quod
 satis sane iusto et arguunt idem Concini noster postulare
 videtur, siquidem ille ex vicinum nōdum p̄stos pignus
 per famam temporis speciosum non exemptum sine medi
 ante dno dno, et sic suo potiri possit, ut ab ea sententia per
 nos, nisi vicinatis et benevolentiam quā inter nos inter
 cerat rationem habentes et tenebre ut. Hieronymus P. D. V.
 id quod vicinis et arguunt vicinatis, non nisi ut ac in
 p̄stos huius Concini nri p̄stos rationis, ratio sane sit sa.
 et vntem. Nos vero in similibus iustis P. D. V. hoc officio ca
 nis sumus cum iustitia cogere conabimur. Quas dno et
 feliciter Valere optamus. Datis Sandecia die 17 Julij
 Anno Dni. 1587.

P. Anni Vntem

Amici et Vicini
 ni Benevoli

Proconsul et Consules
 Civitatis Regiae

15. MML, Fond I, XIV/16/37

XIV ¹⁶/₄₂ 1596

Proconsul et Consules
 Civitatis Regiae

Proconsul et
 Consules No
 vae Sandecia
 Civitatis Re
 giae.

D. V. Amicus et vicinus

Eberhardus Lubanitzky
 Casimirus Maloyky
 Capitaneus Sandecia
 Leopoldus nobilis

16. MML, Fond I, XIV/16/48

Selected sandeciana in the collections of the State Archive in Levoča – a study with a scientific introduction

¶ In the years 2015 and 2016, the District Museum in Nowy Sącz carried out two stages of activities under the project “Polonica in the collection of the State Archive in Levoča (Lewocza),” co-financed by the Ministry of Culture and National Heritage within the framework of the programme “Cultural heritage. Priority: Preservation of cultural heritage abroad.” As a result, documents concerning Polish matters kept in the archive collection were examined, and then the material encompassing 195 documents dating from the 16th to the 18th centuries was analysed and translated from Latin into Polish.

¶ In 2017, based on the work carried out by Professor Feliks Kiryk in 1995 (article: *Sandecjana w Państwowym Archiwum Powiatowym w Lewoczy*, “Rocznik Sądecki,” Vol. 24, 1996), the District Museum in Nowy Sącz undertook the third stage of the study of Levoča archives, this time dealing with archive documents concerning Nowy Sącz. In reference to the above-mentioned research, the museum decided to translate documents that were not included in the study carried out more than 20 years ago. In this way, the material that was already known was not duplicated and the extended knowledge of Sandeciana in various archives was increased.

¶ Having completed work on the above-mentioned material, the team focused on the documents contained in the collection of the Archive of the Town of Levoča (Magistrát mesta Levoča 1302–1922), also known as the Municipal Archive (Okresny Archiv), where a large number of documents referring to Polish affairs are kept, and these documents are marked with the abbreviation MML. The collection is divided into 21 sections. Section XIV is the most important, as it contains documents concerning relations between Levoča and Poland (including 686 documents divided into three fonds) with boxes with shelf marks from XIV/1 to XIV/51. Other sections refer, inter alia, to the following matters: trade (VII), storage right (VIII), contacts with Silesia (XIII), family matters (XVI), and war affairs (XVIII). You can also find issues connected with Poland in those sections. Below you will find the list section XIV documents included in the study.

Table: set MML, Section XIV – correspondence concerning Polish affairs

No.	Fond	Shelf marks	Comments
1.	I	XIV/1–18	542 pages
2.	II	XIV/19–49	896 pages
3.	III	XIV/50–51	Fascicles (leaves) 105

¶ The idea behind the project was to find new, little known Sącz documents, which were eventually discovered when reviewing Section XIV. An archival unit with the shelf mark MML XIV/16 was found (former shelf mark: 869.p), Fond I, consisting of 62 fascicles. The pagination was based on leaves numbered *recto* and *verso*, from Leaf No. 1 *recto* to Leaf No. 100 *verso*, i.e. exactly 200 pages. It can be said that this is the largest volume shelf mark in this fond. The documents are numbered from MML XIV/16/1 to XIV/16/61. The documents cover the years 1529 – 1600, i.e. the 16th century, which is of greatest interest for us. Some documents contain correspondence between Polish cities and Levoča. They are chiefly borderland towns such as: Nowy Sącz, Stary Sącz, Nowy Targ, Muszyna, Żywiec and Lubowla (*Lubovňa*) but also more distant centres, such as Kraków or Dobczyce. The collection contains letters from burghers and town councils, as well as Starosts, including those from the Lubomirski family. The letters are mainly in Latin, but there are also documents in German and Polish. The following shelf marks refer directly to Nowy Sącz: MML/XIV/16/2, 4, 6, 7, 8, 13, 19, 20, 21, 26, 27, 29, 32, 34, 35, 37. Whilst shelf marks MML/XIV/46 and 48 are only indirectly connected with the city, as they were signed by the Sącz Starost. Among those documents, shelfmark MML/16/3 is in Polish, while other documents are in Latin. The set MML/XIV/16 covers the years 1542 – 1596. Some archive documents have seals or their fragments more or less visible. They are municipal seals, in this case of the City of Nowy Sącz, the seals of the Lubomirski and Mężyk noble families, and in one case, a church seal.

☞ All documents are manuscripts by various individuals. It should be noted that Latin texts contain some Polish interjections (geographical names, first and last names). There are also some fragments in German of an informational character. The documents bear the traces of mould and show losses. Their damage was caused by the city's and the archive's stormy history and by the use of documents (e.g., holes left by cutting the seals out). The numbering on the documents and notes with dates in pencil of different kinds, usually on the top of the first page of the document, are dated to later eras, as well as the self marks (usually in the left upper corner). The documents are written on handmade paper. The leaves are of various dimensions. Ink used for writing is black or brownish, often faded. The writing is sometimes hardly legible, as a result of the damage to the documents. The originals contain many abbreviations and omissions, and sometimes even mistakes.

☞ Sixteen documents have been chosen for publication in the form of rewritten Latin text with references. The entire text is preceded by a historical introduction with translations of texts into Polish and Slovak with informational and text references. References are uniform and numbered, because it was decided that only one type of references would be used. In the For Latin versions, only the document number (following the sequence of presentations) and the shelf mark are given. Polish and Slovak translations contain proper headlines explaining the content of the document with the place and date of issuance at the beginning. The headline contains a technical description including the shelf mark, numbering, information about the language, dates, leaves that are filled with writing and unwritten, as well as the size of the leaves. Pages with seals (complete or traces) or the lack of seals are also mentioned. Whenever there is a seal, it is mentioned, and its size is given with the seal description at the end. If the seal imprint shows a coat of arms, additional information is included in the reference. Efforts were taken to identify individuals mentioned in the documents based on scientific literature, as far as possible. In the case of Sącz burghers, it was not always possible to identify and precisely describe the person in question, whilst officials of noble descent were characterised on the basis of office records, armorials, and other literature. Polish kings, whose names appear sporadically in the documents, were described on the basis of biographic dictionaries available. Explanations of the economic concepts and issues are also included in the references with the dating.

☞ The documents presented chiefly refer to economic, financial, inheritance, and social affairs. The documents indirectly supplement information on various offices and related changes, as in the case of Ogończyk coat of arms, offering new findings. Out of the sixteen documents, as many as ten are letters from the Sącz Mayor and city councillors, five are letters from officials, Sącz Starosts and Deputy Starosts, and the last one is a letter from a clergyman, the abbot of Sącz Premonstratensians. The affairs of the Smocz family of Sącz councillors, burghers, and merchants are extensively covered in the letters. In 1542, 1555 and 1564, the family entered into disputes on debts and inheritance matters with Sebastian Krupka, a councillor in Levoča. Four letters concern their case. Documents dated from 1553, 1557, 1563, 1564, 1580, and 1587 cover similar matters, including the reclamation of goods. Crown councillors and the Mayor as well as Deputy Starosts of Sącz were involved in solving the disputes. A letter from the Sącz Premonstratensian abbot Mikołaj Narębski, dated to 1579, is an interesting finding. It is a letter of intercession and attestation to the former subject, Mikołaj Świradzik. The two last letters are of similar character. The first, dating from 1585, refers to the plague which spread at that time and put the city in danger. The town council and the Mayor of Nowy Sącz sends a notification to their peers in Levoča warning them of the plague spreading towards Spiš (Spisz) from Moravia, Silesia, Olkusz, and Kraków. Another document dates from 1596. It is a letter from Sebastian Lubomirski, the Sącz Starost, and it indirectly deals with Sącz affairs, and more specifically with the Starosty of Nowy Targ and Krzysztof Lanek, who extorted money from local residents in that Starosty, and who was also known for such practices in Spiš and the Sącz Region.

☞ All archive documents discussed refer to Spiš-Sącz relations, despite the fact that fifteen documents were issued in Nowy Sącz. The shelf mark XIV/16/3 contains a letter from 1553, written in Polish and referring to two Sącz noblemen, i.e. Szcześny Wierzbęta and Krzysztof Brański. The document concerns trade matters concerning the transport of metals to Spiš. The letter from Maciej Łazieński, the Starost of Muszyna, dated from 3 July 1558, is also in Polish. It bears the shelf mark MML XIV/16/12.

☞ The set of documents on which by the District Museum in Nowy Sącz worked under the project of the Ministry of Culture and National Heritage is by no means exhaustive as far as source

documents concerning the Sącz Region kept in the State Archive in Levoča are concerned. It should be noted that the materials have not been published so far. The collection of Sandeciana contains references to the widely understood Sącz Region, and sometimes also to the Sącz Poviát before Poland's Partitions. Localities situated in this area, i.e. Stary Sącz and Muszyna, are mentioned in documents included in the above-mentioned article by Professor F. Kiryk and in the set bearing the shelf mark XIV/16.

☞ Obviously, the present publication does not exhaust the theme of Sandeciana. The inclusion of translations of source documents is an unquestionable asset of the publication.

☞ As seen in the context of the State Archive in Levoča, Sącz issues cannot be presented and their specificity understood without references to Spiš issues and the archival resources. Thus, the results of research carried out in 2015 and 2016 under the Polonica project, which covered many issues connected with the border of Spiš and the Sącz Region, cannot be omitted.

☞ At that time, 195 documents were collected and translated from Latin into Polish. The documents cast a new light on Polish-Spiš relations and are a valuable research material, which, along with sixteen documents presented here, allows taking up new themes in the study of economic and social issues.

☞ Documents selected in the years 2015–2017 enrich our knowledge of history as well as social, economic, religious, legal, and political matters in the Sącz Region and the Sącz Starosty, which is also associated with the old Polish poviát of Sącz-Czchów and Spiš Starosty forming part of it, which is known as the Spiš pledge that belonged to Poland from 1412. The area included 13 Spiš towns and 15 villages along with castles in *Lubovňa*, *Podoliniec*, and *Gniazda*.

☞ In total, in the years 2015–2017, the team of researchers established at the District Museum in Nowy Sącz identified, examined, translated from Latin into Polish and compiled catalogue notes of 211 documents that refer to Spiš and the Sącz Region. Digitisation and a list of source references are aimed to safe guard the legacy and make the access to them easier for Polish researchers. In addition, it is a perfect material for identifying the common routes in the context of Spiš-Sącz and Polish-Slovak relations.

Document No. 1

) *Nowy Sącz, 7 July 1542 (addressed to Levoča burghers).*
A letter from the Sącz Mayor and councillors to Levoča burghers on the matter of canvas kept by Sebastian Krupka, a resident of Levoča. The canvas belonged to Stanisław Smocz, who sold it to his brother Michał in exchange of wine. They ask in the letter to send the canvas or the said resident of Levoča gives it out in exchange of the equivalent in wine. They also inform that he sent iron and steel to Nowy Sącz, now in pledge.
ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/2 – Latin, 16th c., (leaf 2–2v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 21.9/21.7 × 19/21.6 cm. Traces of the seal on the 1st and 2nd pages, sealing wax, dimensions: 2.3 × 2.5 cm.

Document No. 2

) *Nowy Sącz [castle?], 17 February 1553 (for the Levoča justice information).*
A letter from Marcin Belina, Deputy Starost of Sącz to the Justice of the town of Levoča on the matter of help to Maciej and Barbara Flaszka, a Sącz burgher couple, concerning the recovering of the amounts due from the debtors who live in Spiš and Levoča.
ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/4 – Latin, 16th c., (leaf 4–4v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 32.6 × 20.5/20.7 cm; a missing part 18.5/20.1 cm. The seal on the 2nd page, red sealing wax, dimensions: 1.5 × 1.5 cm. On the seal: probably the Belina coat of arms, three horseshoes: one open to the left, one open to the right and one down, surrounding the German cross set in the central horseshoe. A personal coat-of arms. Condition: poor.

Document No. 3

) *Nowy Sącz, 23 June 1555 (addressed to Levoča burghers).*
A letter from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers on the matter and in de-

fence of Ursula Smoczowa, who was detained (arrested) by Sebastian Krupka, a town councillor and burgher of Levoča, for the debt of 72 Florins. He deducted 60 Florins from Urszula's parents' inheritance, not having the right to do so.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/6 – Latin, 16th c., (leaf 6–6v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 32.5 × 20.8/20.9 cm, missing part 18.6/20.5 cm. The seal on the 2nd page, sealing wax, dimensions: 2.7 × 2.5 cm. The seal shows the crest of Nowy Sącz – St Margaret treading the dragon. Inscription on the stamp surround, probably *Sandecz Novae*. Condition: good.

Document No. 4

Nowy Sącz castle or royal court, 22 August 1555 (addressed to Levoča burghers).

A letter of Jan Gaboński, Deputy Starost of Sącz to the burghers of Levoča on the matter of unlawful detention of Urszula Smoczowa in Nowy Sącz by Sebastian Krupka, a councillor and a burgher of Levoča, who also vindicated the debt of 60 Florins on her inherited estate without a court decree. The Deputy Starost asks for the settling of the case and protecting said Smoczowa.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/7 – Latin, 16th c., (leaf 7–7v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 32.5 × 21/20.7 cm, missing part 18.3/20.6 cm. The seal on the 2nd page, red sealing wax, dimensions: 1.5/1.7 × 1.5/1.3 cm. Janina coat of arms on the seal represent shield in the escutcheon. Condition: poor.

Document No. 5

Nowy Sącz, 10 June 1555 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers on the case of Tomasz Kromer for the collection of goods he left to the late Piotr Strożek (Strosek), the husband of Barbara Strożakowa (Stroska).

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/8 – Latin, 16th c., (leaf 8–8v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 32.3 × 20.9/21 cm, missing part 17.5/21 cm. The seal on the 2nd page, sealing wax, dimensions: 2.5 × 3.5 cm. The seal shows the crest of Nowy Sącz – St Margaret treading the dragon. The inscription in the stamp surround: probably *Sandecz Novae*. Condition: poor.

Document No. 6

Nowy Sącz, 17 July 1558 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Deputy Starost of Sącz Piotr Biechowski to Levoča burghers on the matter of Maciej Łaziński, the Starost of Muszyna, who has lodged a claim against two Levoča burghers: Piotr Janusz and Tomasz Lanius who allegedly did not pay him the amount due for 26 oxen. At the same time, the Deputy Starost asks for assistance to the said Łaziński or his agent.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/13 – Latin, 16th c., (leaf 15–16v), 1 leaf, folded in half, 2 pages: 1 and 4 written, 2 – 3 unwritten, leaf dimensions: 32.4 × 21/20.9 cm. The seal on the 4th page, sealing wax, dimensions: 1.3 × 1.7 cm. Ogończyk coat of arms on the seal: an arrow pointing up set in a half-circle. Condition: good.

Document No. 7

Nowy Sącz, 4 July 1563 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers on the Sącz resident Jakub Fratrowicz, who, being sick, sent a letter per proxy asking to recover the debt from Wawrzyńca Sistela, a town councillor and a merchant in Levoča. They ask for a just settlement of the case and for help in the prompt recovering of the debt.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/19 – Latin, 16th c., (leaf 24–24v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 33 × 20.9/21.1 cm, missing part 17/21.1 cm. The seal on the 2nd

page, sealing wax, dimensions: 3 × 3 cm. The seal shows the crest of Nowy Sącz – St Margaret treading the dragon. Illegible inscription in the stamp surround. Condition: poor.

Document No. 8

Nowy Sącz, 23 June 1564 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers on the matter of Erazm Markowicz, a Sącz burgher, who despite asking several times, is unable to recover his property. They ask on his behalf for the fulfilment of his request to recover the debt.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/20 – Latin, 16th c., (leaf 25–25v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 32 × 19.7/20.1 cm, missing part 17.5/20.1 cm. The seal on the 2nd page, sealing wax, dimensions: 3 × 3 cm. The seal shows the crest of Nowy Sącz – St Margaret treading the dragon. Party illegible inscription on the stamp surround, probably *Sigillum*, further illegible, probably *Civitatis Novae Sandecz*. Condition: good.

Document No. 9

Nowy Sącz, 1 May 1564 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers to release wine belonging to Stanisław Smocz, which he sent to the Spiš Castle on the request of Jan [?] Faigiel, but it was kept on the grounds of alleged failure to pay customs duty.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/21 – Latin, 16th c., (leaf 26–27v), 1 leaf, folded in half, 4 pages: 1 – 2 and 4 written, 3rd page unwritten, leaf dimensions: 32.2 × 20.8 cm. The seal on the 4th page, sealing wax, dimensions: 3 × 3 cm. The seal shows the crest of Nowy Sącz – St Margaret treading the dragon. Illegible inscription on the stamp surround. Condition: poor.

Document No. 10

Nowy Sącz, 16 August 1578 (addressed to Levoča burghers).

A letter from Stanisław Mężyk, the Pantler of the Krakow Region and the Sącz Starost to Levoča burghers on the matter of Cibus, asking them to speed up the procedure to execute the payment of debt due to Koniuszowski which they set aside because of various other cases.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/26 – Latin, 16th c., (leaf 35–35v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 32.5 × 21.5/20.9 cm. The seal on the 2nd page, sealing wax, dimensions: 3.4/3.5 × 2.5 cm. Wieniawa coat of arms on the seal: in the escutcheon, a bison's or auroch's head with two small crescent horns and a ring in the nose; stamp surround and inscription partly legible – *Cap[itaneus]. Sandec[ensis]*. Condition: good.

Document No. 11

Nowy Sącz, 31 January 1579 (addressed to Levoča burghers).

A letter from Mikołaj Narębski of Wieliczka, the abbot of Sącz Premonstratensians to Levoča burghers concerning of the former subject Wojciech Świradzki, who was to make an agreement with his family.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/29 – Latin, 16th c., (leaf 40–40v), 1 leaf, 2 pages: 1 – 2 written, leaf dimensions: 42.7 × 21/20.9 cm. The seal on the 2nd page, sealing wax, dimensions: 1.9 × 1.5 cm. On the seal the Abbot's coat of arms. Condition: good.

Document No. 12

Nowy Sącz, 27 September 1580 (addressed to Levoča burghers).

A letter of intercession from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers on the case of Stanisław Czaplą, a Sącz burgher, concerning the debt of a few thalers due to him from Fryderyk Caldeator, a resident of Levoča.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/32 – Latin, 16th c., (leaf 44–44v), 1 leaf, 2 pages:

1 – 2 written, leaf dimensions: 32.2 × 20.2 cm, missing part 16.6/20.2 cm. Traces of the seal on the 2nd page, sealing wax, dimensions: 3.1 × 3 cm.

Document No. 13

Nowy Sącz, 29 July 1583 (addressed to Levoča burghers).

A letter of intercession from the Sącz Mayor and town councillors to Levoča burghers on the case of a letter from Mateusz Grabek, a merchant who complains about the fact that he cannot cut ell-measured canvas and sell it on the market in Levoča. In relation with this, they ask permission for him to benefit from the privilege of cutting ell-measured canvas and selling it there.
ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/34 – Latin, 16th c., (leaf 48–49v), 1 leaf, folded in half, 4 pages: 1 – 2 written, 3 and 4 unwritten, leaf dimensions: 32.7 × 20.8/20.7 cm. Traces of the seal on 4th page, sealing wax, dimensions: 3.1 × 3.2 cm.

Document No. 14

Nowy Sącz, 25 July 1585 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Sącz Mayor and councillors to Levoča burghers informing them about bubonic plague spreading from Moravia, Silesia, Olkusz, and Kraków to Spiš, of which the Sącz residents learned from a letter sent by the Sącz Starost Wawrzyniec Spytek Jordan. Thus, they ask them not to let Moravians, Silesians, and unknown wanderers into the town because of the threat of epidemic.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/35 – Latin, 16th c., (leaf 50–51v), 1 leaf, folded in half, 4 pages: 1 – 2 and 4 written, 3 unwritten, leaf dimensions: 31.6 × 21.1/20.7 cm. Traces of the seal on the 4th page, sealing wax, dimensions: 3.1 × 3.2 cm.

Document No. 15

Nowy Sącz, 25 July 1587 (addressed to Levoča burghers).

A letter from the Sącz Mayor and councillors to Levoča burghers on the case of Jan Sypień a Sącz resident, to whom Franciszek Sałaj, a burgher from Levoča, owed 14 Florins and 20 grosch for 11 chunks of meat. Though he left two silver belts in pledge to the said Sącz resident, but he prefers the money. Therefore, he asked the municipal authorities of Nowy Sącz for intercession.
ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/37 – Latin, 16th c., (leaf 54–55v), 1 leaf, folded in half, 4 pages: 1 – 2 written, 3 and 4 unwritten, leaf dimensions: 32.9 × 21.1/20.7 cm. Seals on the 4th page, sealing wax, dimensions: 2.5 × 2.4 cm. The seal shows the crest of Nowy Sącz – St Margaret treading the dragon. Illegible inscription on the stamp surround, probably *Sigillum Civitatis Novae Sandecz*. Condition: poor.

Document No. 16

Dobczyce, 3 February 1596 (addressed to Levoča burghers).

A letter from Sebastian Lubomirski, the Starost of Sącz, Spiš and Dobczyce, and the castellan of Małogoszcz, to Levoča burghers on the case of Krzysztof Lanek, who extorted many from residents of the Starosty of Nowy Targ and other starosties using contracts. Lubomirski asks Levoča authorities to admonish him not to do that anymore, otherwise he will prosecute him by the power of his office.

ArchPL, Shelf mark MML, Fond I, XIV/16/48 – Latin, 16th c., (leaf 72–73v), 1 leaf, folded in half, 4 pages: 1 and 4 written, 2 and 3 unwritten, leaf dimensions: 32.3 × 20.9/20.7 cm. Seals on the 4th page, sealing wax, dimensions: 3/3.5 × 3/3.5 cm. The seal shows the Śreniawa coat of arms, a ribbon in the escutcheon, illegible inscription on the surround. Condition: good.

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (AGAD): ASK Dz. LVI, s. 24, mf. 20331.
Archiwum Narodowe w Krakowie – Oddział w Nowym Sączu (ANKr Oddz. Nowy Sącz): Dział, 1314, sygn. 1.
Archiwum Państwowe w Lewoczy (ArchPL): sygn. MML Fond I, XIV/16/1–48; sygn. MML, Fond I, XIV/17/1–2; sygn. MML, Fond II, XIV/24/1–9; sygn. MML, Fond II, XIV/43/13; sygn. SM D4/14; sygn. SŻ., 138/1703.

Źródła drukowane

- Dokumenty polskie z dawnego archiwum Królestwa Węgier*, tom II (*dokumenty z lat 1451 – 1480*), wyd. i oprac. S. A. Sroka, Kraków 2000.
[J. Długosz], *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*, z Kodeksu Kórnickiego wyd. Z. Celichowski, Poznań 1885.
Lustracja województwa krakowskiego 1564 r., t. II, oprac. J. Małecki, Warszawa 1964.
Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1680 wraz z aneksem miast według rejestru z roku 1655, pod red. S. Inglota, oprac. E. Trzyna i S. Żyga, Wrocław 1959.
Wierzbicki P., *Spišsko-sadecká obchodná cesta. Náčrt zo spišských zdrojov a z hradov Ľubovňa, Podolíneč, Nový Sącz a Czorsztyń*, Nowy Sącz – Ľubovňa 2010.
Wierzbicki P., *Szlak spisko-sądecki. Szkic ze wskazaniem na źródła do Spisza i zamków Lubowla, Podoliniec, Nowy Sącz i Czorsztyń*, Nowy Sącz – Lubovnia 2010.

Opracowania

- Czajka S., *W pierwszej Rzeczypospolitej*, [w:] *Dzieje miasta Nowego Targu*, red. M. Adamczyk, Nowy Targ 1991.
Cynarski S., Falniowska-Gradowska A., *Szlachta urzędnicza w Nowym Sączu* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I. pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.
Długosz J., *Lubomirski Sebastian* [w:] *PSB*, t. 18, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1973, s. 40–42.
Drażkowski A. W., *Herby szlachty polskiej i litewskiej*, Warszawa 2005.
Draskóczy I., *Harmincad*, [w:] *Korai magyar történeti lexikon* (9.-14. század), red. Gy. Kristó, P. Engel, F. Makk, Budapest 1994.
Dzieje miasta Nowego Sącza, t. I. pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.
Dzieje miasta Nowego Targu, pod red. M. Adamczyk, Nowy Targ 1991.
Gajl T., *Polskie rody szlacheckie i ich herby*, Białystok 2003.
Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.
Le Goff J., *Kultura średniowiecznej Europy*, przeł. H. Szumańska-Grossowa, Warszawa 1995.
Herby rodów polskich, wyd. i oprac. M. Paszkiewicz i J. Kulczycki, spis rodów szlacheckich sporządzony przy współudziale T. Korzeniowskiej, Londyn 1990.
Historia Scepunii, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 1, Bratislava – Kraków 2009.
Historia Scepunii, red. M. Homza, S. A. Sroka, t. 2, Bratislava – Kraków 2016.
Kamiński A., *Jordan Spytek Wawrzyniec z Zakliczyna*, [w:] *PSB*, t. 11, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1964–65, s. 282–283.
Kiryk F., *Sandecjana w Państwowym Archiwum Powiatowym w Lewoczy*, „Rocznik Sądecki”, t. XXIV, 1996.
Kiryk F., *Życie gospodarcze* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.
Koltai A., *Historia podolinieckiego archiwum pijarskiego* [w:] *Pietas et litterae. Wpływ Kolegium Pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa*, katalog wystawy pod red. M. Marcinowskiej, Nowy Sącz 2004, s. 20–24.
Koltai A., *Historia podolinieckiego piaristického archiwum*, [w:] *Pietas et litterae. Wpływ Kolegium Pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa*, katalog wystawy pod red. M. Marcinowskiej, Nowy Sącz 2004, s. 25–29.
Korai magyar történeti lexikon (9.-14. század), red. Gy. Kristó, P. Engel, F. Makk, Budapest 1994.
Kronika Dziejów Polski, pod red. J. Marcinek, Kraków 1995.
Kurtyka J., *Badania nad późnośredniowiecznymi i nowożytnymi dziejami Spiszu. Przegląd źródeł i literatury*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” MCCCIV – 2009, Prace Historyczne, z. 136, s. 34–35.
Leśniak F., *Mieszkańcy* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.
Leśniak F., *Obszar miasta, zasiedlenie i stosunki własnościowe* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, pod red. F. Kiryka, Warszawa – Kraków 1992.
Leśniak F., *Życie gospodarcze* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.
Lustracja województwa krakowskiego 1564 r., t. II, oprac. J. Małecki, Warszawa 1964
Madurowicz H., Podraza A., *Regiony gospodarcze Małopolski zachodniej w drugiej połowie XVIII w.*, Wrocław 1958.
Niesiecki K., *Herbarz polski*, t. II, Lipsk 1839.
Niesiecki K., *Herbarz polski*, t. VI, Lipsk 1841.
Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, t. 5, Warszawa 1998.

- Opas T., *Zabudowa i mieszkańcy* [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, t. I, pod red. F. Kiryka, Kraków – Warszawa 1992.
- Pietas et litterae. Wpływ kolegium pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa*. Katalog wystawy / *Vplyv kolégia piaristov v Podolínci na rozvoj školstva v minulosti*. Katalóg výstavy, pod red. M. Marciniowskiej, Nowy Sącz 2004.
- Polonica za granicą*, t. I: *Kraje naddunajskie*, oprac. K. Piotrowicz. Wstęp historyczny napisał J. Dąbrowski, Warszawa 1930.
- Polski słownik archiwalny*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974.
- Polska Encyklopedia Szlachecka*, t. IV, *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. I, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936.
- Polska Encyklopedia szlachecka*, t. V, *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. II, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1936.
- Polska Encyklopedia szlachecka*, t. VIII, *Wykaz polskich rodzin szlacheckich*, t. V, oprac. J. Kasprzycki i J. Dmowski, Warszawa 1937.
- Radziszewska J., *Levoca i jej polonica*, „*Studia Historyczne*”, 16, 1973, z. 3, s. 585–592.
- Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, t. III, z. 4/5 (22/23), Wrocław – Warszawa – Kraków 1971/1972.
- Sondel J., *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997.
- Spórna M., Wierzbicki P., *Słownik władców Polski i pretendentów do tronu polskiego*, Kraków 2003.
- Stamirski H., *Sąddeckczyzna w r. 1629*, „*Rocznik Sądecki*”, t. III, 1957, s. .
- Sygański J., *Nowy Sącz jego dzieje i pamiątki dziejowe. Szkic historyczny na pamiątkę sześćsetnej rocznicy założenia tego miasta*, Nowy Sącz 1892.
- Szymański J., *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI w.*, Warszawa 2001.
- Szymański J., *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993.
- Uharčeková-Pavúková D., *Zamek Spiski i okolice*, Bratysława 2012.
- Urban W., *Mężyk Stanisław z Rutniowic zw. Słabosz* [w:] *Polski Słownik Biograficzny (PSB)*, t. XX, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1975, s. 515–516.
- Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. I, IX, Warszawa 1904.
- Urzednicy województwa krakowskiego XVI–XVIII w.*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990.
- Wierzbicka B., *Materiały rękopiśmienne, źródła drukowane oraz zestawienia literatury dotyczącej kolegium OO. Pijarów w Podolińcu*, „*Almanach Sądecki*”, R. 16, nr 1–2 (58/59), Nowy Sącz 2007, s. 19–25.
- Wierzbicka B., *Polonica w Lewoczy*, „*Almanach Sądecki*”, R. 25, Nr 3/4 (96/97), Nowy Sącz 2016, s. 119–121.
- Wierzbicka B., *Przyczynek do stanu badań nad Pijarami*, [w:] *Pietas et litterae. Wpływ Kolegium Pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa*, katalog wystawy pod red. M. Marciniowskiej, Nowy Sącz 2004, s. 50–52.
- Wierzbicka B., *Prispevko k stavuvyskumu o Piaristoh*, [w:] *Pietas et litterae. Wpływ Kolegium Pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa*, katalog wystawy pod red. M. Marciniowskiej, Nowy Sącz 2004, s. 53–55.
- Wierzbicka B., *Projekt Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy*, „*Zeszyty Sądecko-Spiskie*”, t. IX, 2015, s. 145–147.
- Wierzbicka B., Wierzbicki P., *Zamki Spisza i pogranicza w lustracjach z XVI i XVII wieku w odniesieniu do zapisów średniowiecznych ze szczególnym uwzględnieniem Lubowli i Podolińca. Źródła do historii Spisza. Wypis z repertorium Stanisława Kutrzeby z Archiwum Państwowego w Krakowie Oddział na Wawelu, w: Spisz w XII i XIII w., Stará Lubovňa 2011, s. 255–297.*
- Wierzbicka B., *Zagadnienie frekwencji w kolegium OO. Pijarów w Podolińcu (1686 – 1717)*, „*Zeszyty Sądecko-Spiskie*”, t. II, 2007, s. 96–100.
- Wierzbicki P., *Mieszkańcy Nowego Targu i pobliskich miejscowości w kolegium Ojców Pijarów w Podolińcu na przełomie XVII i XVIII w.*, „*Almanach Nowotarski*”, t. XII, 2008, s. 39–49.
- Wierzbicki P., *Mieszkańcy „Państwa muszyńskiego” uczniami kolegium Podolinieckiego w latach 1699 – 1711*, „*Almanach Muszyny*”, t. XVIII, 2008, s. 105–109.
- Wierzbicki P., *Opracowanie 150 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Pierwsza edycja *Polonica w zasobach Archiwum Państwowego w Lewoczy* [maszyn. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu], Nowy Sącz 2015.
- Wierzbicki P., *Opracowanie 45 dokumentów wraz z tłumaczeniem z języka łacińskiego*, Druga edycja *Polonica w Państwowym Archiwum w Lewoczy* [maszyn. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu], Nowy Sącz 2016.
- Wierzbicki P., *Sandecjana w zbiorach fototeiki i planów Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie*, „*Zeszyty Sądecko-Spiskie*”, t. IV, 2009, s. 130–150.
- Wierzbicki P., *Szlachta w kolegium Pijarów w Podolińcu (1696 – 1711)*, „*Zeszyty Sądecko-Spiskie*”, t. II, 2007, s. 38–70.
- Wierzbowski T., *Vademecum. Podręcznik dla studiów archiwalnych*, wyd. drugie zmienione i rozszerzone po śmierci autora przez B. Tyszkowskiego i B. Włodarskiego, Lwów – Warszawa 1926.
- Znamierowski A., *Herbarz rodowy. Kompendium*, Warszawa 2004.
- Żaboklicka A., *Kapitał mieszczański Nowego Sącza na przełomie XVI/XVII wieku*, Warszawa 1967.

Indeks osobowy / Menný register

- Adamczyk M. Józef 7, 13, 17, 23, 36, 47
Bartłomiej święty / Bartolomej svätý 27, 39, 50
Biechowski Piotr / Biechowski Peter 7, 8, 17, 18, 28, 29, 40, 41, 51, 61
Belina Marcin / Belina Martin 7, 8, 17, 18, 25, 26, 37, 38, 60
Belina Piotr / Belina Peter 25, 37
Bobrowicz Jan Nepomucen 32, 44
Brański Krzysztof / Brański Krištof 8, 18, 59
Brühl Henryk 10, 20
Bużeński Hieronim 10, 20
Caldeator Fryderyk / Caldeator Frederik 32, 44, 54, 62
Celichowski Zbigniew 7, 17, 27, 28, 31, 35, 39, 40
Chrystus Jezus / Kristus Ježiš 25, 32, 34, 37, 43, 44, 46, 47, 49, 53, 55
Cibus 31, 43, 53, 62
Cynarski Stanisław / Cynarski Stanislav 7, 8, 17, 25, 27, 28, 31, 34, 35, 37, 39, 40, 43, 46, 47
Czajka Stanisław / Czajka Stanislav 7, 17, 35, 36, 47
Czapla Stanisław / Czapla Stanislav 7, 17, 32, 33, 44, 45, 54, 62
Dąbrowski Jan / Dąbrowski Ján 9, 19
Dietrich Aleksander / Dietrich Alexander 11, 21
Długosz Jan (kronikarz) / Długosz Ján (letopisec) 7, 17, 27, 28, 31, 35, 39, 40, 43, 47
Długosz Józef / Długosz Jozef 35
Dmowski Jan / Dmowski Ján 7, 17, 28, 30, 31, 40, 42, 43
Draskóczy Imre 7, 17, 30, 42
Draǳowski Andrzej Władysław 28, 40
Engel Pál, 7, 17, 30, 42
Faigiel (Faygiel) Jan / Faigiel (Faygiel) Ján 7, 17, 30, 42, 52, 62
Ferdynand I Habsburg król czeski i węgierski, cesarz niemiecki / Ferdinand I. Habsburský, český a uhorský král, římskonemecký cisár 9, 19
Falniowska-Gradowska Alicja 7, 8, 17, 25, 27, 28, 31, 34, 35, 37, 39, 40, 43, 46, 47
Flaszka Barbara 7, 17, 25, 26, 37, 38, 49, 60
Flaszka Maciej / Flaszka Matej 7, 17, 25, 26, 37, 38, 49, 60
Flaszka Mikołaj / Flaszka Mikuláš 26
Fratrowicz Jakub 7, 17, 29, 41, 51, 52, 61
Gaboński Jan / Gaboński Ján 7, 8, 17, 18, 27, 39, 50, 61
Gajl Tadeusz 7, 17, 25, 27, 28, 31, 35, 39, 40, 43, 47
Gąsiorowski Antoni 7, 17, 25, 37
Le Goff Jacques 7, 17, 26, 38
Grabka Mateusz / Grabka Matej 8, 17, 33, 45, 63
Grybowscy (rodzina mieszczan sądeckich) / Grybowski (rodina sandeckých mešťanov) 33, 45
Gustaw Adolf, król szwedzki / Gustáv Adolf, švédsky král 5, 15
Hatalla (zbójnik) / Hatalla (zbojník) 35, 47, 56
Homza Martin 7, 17, 25, 30, 37, 42
Inglot Stefan 9, 19
Jagiellonowie (dynastia) / Jagelovci (dynastia) 12, 22
Jakub święty / Jakub svätý 35, 47, 56
Jan święty / Ján svätý 26, 38
Jan Kazimierz, król polski i szwedzki / Ján Kazimír, poľský a švédsky král 10, 20
Janusz Piotr / Janusz Petr 28, 40, 51, 61
Jordan Spytek Wawrzyniec / Jordan Spytek Vavriniac 34, 46, 55
Kamiński Andrzej 34
Karol Robert Andegaweński, król węgierski / Karol Róbert, uhorský král 30, 42
Kasprzycki Jan / Kasprzycki Ján 7, 17, 28, 30, 31, 40, 42, 43, 47
Katarzyna Austriaczka, królowa polska / Katarína Rakúšanka, poľská kráľovná 31, 43
Kiryk Feliks 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 17, 18, 19, 22, 25, 26, 38, 58, 60
Koltai András 13, 23
Koniuszowski / Koniuszowský 7, 17, 31, 32, 43, 44, 53, 62
Kornides Daniel / Cornides Daniel 12, 21
Korzeniowska Teresa 7, 17, 25, 28, 31, 35, 37, 40, 43, 47
Kristó Gyula 7, 17, 30, 42
Kromer Tomasz / Kromer Tomáš 7, 17, 27, 28, 39, 40, 51, 61
Kromerowie 28, 40
Krupka Michał / Krupka Michal 7, 17, 25, 37, 49, 60
Krupek Piotr / Krupek Peter 25, 37
Krupka (Crupek) Sebastian / Krupka (Crupek) Sebastián 7, 17, 25, 26, 27, 37, 38, 39, 49, 50, 59, 60, 61
Kulczycki Jerzy 7, 17, 25, 28, 31, 35, 37, 40, 43, 47
Kunderowa Barbara / Kunderová Barbara 12, 21
Kurtyka Janusz 9, 19
Kutrzeba Stanisław 12, 21
Lang Krzysztof / Lang Krištof 35, 47
Lani (ród) / Láni (rod) 28, 40,
Lanius Tomasz / Lanius Tomáš 28, 40, 51, 61
Lanka Krzysztof / Lanka Krištof 8, 18, 35, 36, 47, 56, 59, 63
Lepszy Kazimierz 6, 16
Leśniak Franciszek 25, 26, 32, 33, 37, 38, 44, 47
Lipski Krzysztof / Lipský Krištof 5, 15
Lubomirski Sebastian / Lubomirski Sebastián 5, 8, 15, 18, 35, 36, 47, 48, 56, 59, 63
Lubomirski Stanisław / Lubomirski Stanislav 13, 18, 35, 47
Lubomirscy / Lubomirskí 5, 15, 16, 20, 23, 58, 63
Łaziński Maciej / Łaziński Matej 7, 8, 17, 18, 28, 40, 59, 61
Łużeński Marcin / Łużeński Martin 35, 47
Maciejewska Władysława 26, 38
Madurowicz Henryka 9, 19
Mazurkiewicz 35, 47
Makk Ferenc 7, 17
Maksymilian II Habsburg, król czeski i węgierski, cesarz niemiecki / Maximilián II. Habsburský, český a uhorský král, římskonemecký cisár 10, 19
Małecki Jan / Małecki Ján 40, 42
Małgorzata święta / Margita svätá 25, 27, 29, 32, 33, 34, 38, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 61, 62, 63
Marcinek Jadwiga 9, 19
Marcinowska Maria 13, 23
Markowicz Erazm 7, 17, 29, 30, 41, 42, 52, 62
Mężyk Stanisław / Męzyk Stanislav 6, 7, 16, 17, 31, 43, 53, 62
Mężykowie 6, 16, 58
Narębski Mikołaj / Narębský Mikuláš 7, 17, 18, 32, 44, 54, 59, 62
Niesiecki Kasper (Kacper) 7, 17, 28, 32, 40, 44
Opas Tadeusz 25, 37
Paszkiewicz Mieczysław 7, 17, 25, 28, 31, 35, 37, 40, 43, 47
Pavol Majster 25, 37
Pieniążek Jan / Pieniążek Ján 35, 47, 56
Piotr święty apostoł / Peter svätý apoštoł 34, 46, 55
Piotrowicz Kazimierz / Piotrowicz Kazimír 9, 19
Plauni Anna Sabina 12, 21
Podraza Andrzej 9, 19
Radziszewska Julia 9, 19
Rogowski Maciej / Rogowski Matej 12, 21
Rostal von Johann (hrabia) / Rostal von Johann (gróf) 13, 22
Sałaj Franciszek / Sałaj František 8, 18, 34, 35, 46, 55, 63
Sforza Bona, królowa polska / Sforza Bona, poľská kráľovná 26, 37
Sierakowska z Bogusławic Zofia/Sierakowska z Bogusławic Žofia 35, 47
Sistel Wawrzyniec (Laurencio) / Sistel Vavrinec (Laurencio) 29, 41, 51, 61
Smocz Piotr / Smocz Peter 26, 38, 50
Smocz Michał / Smocz Michal 7, 17, 25, 37, 49
Smocz Stanisław / Smocz Stanislav 7, 17, 25, 30, 31, 37, 42, 43, 49, 52, 53, 60, 62
Smoczowa Urszula (Ursula) 7, 17, 26, 27, 38, 39, 49, 50, 61

Smoczowie / Smoczovci 7, 17, 59
 Sondel Janusz 7, 17, 32, 44
 Spórna Marcin / Spórna Martin 7, 17, 26, 37
 Sroka Stanisław / Sroka Stanislav 7, 9, 17, 19, 25, 30, 37, 42
 Stamirski Henryk 9, 19
 Steinbocki Magnus 11, 21
 Strożek (Stroska) Barbara / Strožek (Stroska) Barbara 7, 17, 27, 28, 39, 40, 50, 51, 61
 Strożek (Stroska) Piotr / Strožek Peter 7, 17, 27, 39, 50, 61
 Sygański Jan, ksiądz / Sygański Ján, kňaz 32, 44
 Sypień Jan / Sypień Ján 8, 17, 18, 34, 35, 46, 63
 Szumańska-Grossowa Henryka 7, 17, 26, 38
 Szymański Józef / Szymański Jozef 7, 17, 25, 27, 28, 31, 35, 37, 39, 40, 43, 47
 Świradzik Wojciech / Świradzik Vojtech 7, 17, 32, 44, 54, 59, 62
 Trzyna Andrzej 9, 19
 Turzonowie (Thurzo – ród szlachecki) / Turzovci (Thurzo – šľachtický rod) 30, 42
 Tyszkowski Bolesław 7, 17, 25, 37
 Uharčeková-Pavúková Dáša 30, 42
 Urban Władysław 31
 Uruski Seweryn 7, 17, 28, 40
 Walenty święty / Valentín svätý 26, 38, 49
 Wierzbicka Beata 5, 12, 13, 15, 19, 21, 23
 Wierzbicki Piotr 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 37, 39
 Wierzbięta Szczęsny 8, 18, 59
 Wierzbowski Teodor 7, 17, 25, 26, 27, 34, 37, 38, 39, 46
 Władysława Jagiellończyk, król czeski i węgierski / Vladislav II. Jagelovský, český a uhorský král 9, 19
 Włodarski Bronisław 7, 17, 25, 37
 Zapolya Stefan / Zápoľský Štefan 30, 42
 Znamierowski Alfred 7, 17, 28, 40
 Zygmunt (Zigmunt) I (Stary), król polski / Žigmund I. Starý, poľský král 10, 12, 20, 22, 26, 37
 Zygmunt (Zigmund) II August, król polski / Žigmund II. August, poľský král 10, 12, 20, 22, 26, 37
 Zygmunt (Zigmund) III Waza, król szwedzki i polski / Žigmund III. Waza, švédsky a poľský král 10, 20
 Żaboklicka Anna 25, 33, 37, 45
 Żyga Stanisław 9, 19

Indeks geograficzny / Miestny register

Biała Spiska / Spišská Belá 9, 19
 Białystok 7, 17, 25, 37, 38, 39
 Bochnia 7, 11, 13, 17, 20, 22, 30, 42
 Bratysława / Bratislava 7, 17, 25, 28, 30, 35, 37, 40, 42, 47
 Budapeszt / Budapešť 7, 17, 30, 42
 Czychów 9, 19, 60
 Czorsztyn 9, 19, 27, 39
 Dobczyce 5, 15, 35, 36, 47, 48, 56, 58, 63
 Eperjes 30, 42, 52
 Gdańsk 31, 34, 35, 47
 Gniazda / Hniezdne 9, 19, 60
 Hattert 28, 40, 51
 Kieżmark / Kežmarok 12, 13, 21, 22, 26, 38
 Kleparz (k. Krakowa) / Kleparz (o. Krakova) 34, 46, 55
 Koszyce / Košice 9, 10, 19, 20
 Kórnik 5, 7, 17, 25, 27, 28, 31, 35, 37, 39, 40, 43, 47
 Kraków / Krakov 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 37, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 55, 58, 59, 62, 63
 Krempace / Krompachy 25, 37
 Lewocza / Levoča 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63
 Lipsk 7, 17, 28, 32, 40, 44
 Londyn / Londýn 7, 17, 25, 28, 30, 31, 35, 37, 40, 43, 47, 49
 Lubica / Lubica 9, 19
 Lwów / Lvov 7, 17, 25, 37
 Małopolska / Malopoľsko 9, 19, 62
 Matejowce / Matejovce 9, 19
 Morawy / Morava 8, 18, 34, 46, 55, 59, 63
 Muszyna 5, 7, 8, 13, 15, 17, 18, 23, 28, 40, 58, 59, 60, 61
 Nadrenia – Palatynat / Porynie – Falcko 28, 40
 Niemcy / Nemecko 28, 40
 Nowa Wieś Spiska / Spišská Nová Ves 9, 19
 Nowy Sącz / Nový Sonč 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63
 Nowy Targ / Nový Targ 5, 7, 8, 13, 15, 17, 18, 23, 35, 36, 47, 56, 58, 59, 63
 Olkusz 7, 8, 17, 18, 30, 34, 42, 46, 55, 59, 63
 Peszt / Pešť 30, 31, 42, 43, 52, 53
 Piotrków Trybunalski 9, 10, 19, 20
 Podgórze Spiskie / Spišské Podhradie 9, 19, 30, 42, 52
 Podoliniec / Podolínec 9, 12, 13, 19, 21, 23, 27, 39, 60
 Polska / Poľsko 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 58, 59, 60
 Poprad 9, 19
 Poznań 7, 17, 27, 28, 31, 35, 39, 40, 43, 47
 Preszów / Prešov 10, 19, 30, 42
 Putonowice 31, 43, 53, 62
 Ruszkwinowce / Ruskinovce 9, 19
 Rzeczpospolita (Rzeczpospolita Obojga Narodów) / Poľská republika 5, 7, 15, 17, 18, 35, 36, 47, 48, 52, 64
 Sądeczynna / Sandecko 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 43, 53, 56, 59, 60
 Słowacja / Slovenská republika 6, 13, 16, 23, 17, 30, 60
 Spiska Sobota / Spišská Sobota 9, 12, 19
 Spiskie Podgórze / Spišské Podhradie 9, 19
 Spiskie Włochy / Spišské Vlchy 9, 19
 Spisz / Spiš 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 30, 33, 34, 35, 36, 40, 42, 44, 45, 47, 52, 56, 59, 60, 62, 63
 Stary Sącz / Starý Sonč 5, 8, 12, 13, 15, 18, 21, 22, 58, 60
 Straże / Stráže pod Tatrami 9, 19
 Szarosz / Šariš 30, 42, 52
 Szubinow / Sabinov 30, 42, 52
 Śląsk / Sliezske 8, 15, 18, 34, 46, 55, 58, 59, 62
 Toporec 10, 20
 Twarożne / Tvarožná 9, 19, 27
 Warszawa / Varšava 7, 9, 10, 12, 17, 19, 21, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 42, 44, 47
 Węgry / Uhorsko 9, 10, 12, 13, 19, 20, 22, 30
 Wiedeń / Viedeň 9, 10, 19
 Wieliczka 11, 13, 20, 22, 32, 44, 54, 62
 Wielka / Veľká 9, 19
 Wierzbów / Vrbov 9, 19
 Wilno / Vilnius 10, 20
 Wrocław / Vratislav 6, 7, 9, 13, 16, 17, 19, 23, 31, 32, 34, 35, 44, 47
 Zamek Spiski / Spišský hrad 7, 17, 19, 30, 42, 52, 62
 Żywiec 5, 15, 58

Spis treści / Obsah

Wstęp

5

Úvod

15

Nagłówki i tłumaczenia w języku polskim

25

Nadpisy a preklady v slovenskom jazyku

37

Edycja dokumentów w języku łacińskim / Edícia dokumentov v latinskom jazyku

49

Summary

58

Bibliografia / Bibliografia

64

Indeks osobowy / Menný register

66

Indeks geograficzny / Miestny register

67

MUZEUM OKRĘGOWE
w Nowym Sączu

INSTYTUCJA KULTURY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

ISBN 978-83-89989-84-0